

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Danka Ema Slabá

„VZNIK MANŽELSTVÍ – KOMPARACE ČESKÉ A ITALSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY“

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dita Frintová, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 21. března 2010

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Janově dne 21. března 2010

.....

Danka Ema Slabá

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Ditě Frintové, PhD., vedoucí mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

V Janově dne 21. března 2010

.....

Danka Ema Slabá

6. Podmínky uzavření manželství mezi státním příslušníkem České republiky a Itálie.....	str. 48
6.1. České mezinárodní právo soukromé a procesní.....	str. 48
6.2. Italské mezinárodní právo soukromé.....	str. 50
6.3. Uzavření manželství na území České republiky.....	str. 51
6.3.1. Český státní občan s trvalým pobytem na území České republiky.....	str. 52
6.3.2. Český státní občan s trvalým pobytem mimo území České republiky.....	str. 53
6.3.3. Italský státní občan.....	str. 54
6.4. Uzavření manželství na území Itálie.....	str. 61
6.4.1. Český státní občan.....	str. 61
6.4.2. Italský státní občan s trvalým pobytem v České republice.....	str. 62
7. Právní následky vad manželství.....	str. 64
7.1. Neplatnost manželství.....	str. 65
7.1.1. Bigamie.....	str. 65
7.1.2. Příbuzenství.....	str. 68
7.1.3. Nedostatek věku.....	str. 70
7.1.4. Duševní porucha.....	str. 71
7.1.5. Vada právního úkonu.....	str. 73
7.1.6. Překážka trestného činu.....	str. 76
7.1.7. Simulace.....	str. 76
7.1.8. Prohlášení manželství za neplatné.....	str. 77
7.1.9. Následky neplatného manželství.....	str. 78
7.2. Neexistence manželství, manželství putativní.....	str. 80
7.2.1. Fyzické násilí.....	str. 81
7.2.2. Nedostatek věku.....	str. 81
7.2.3. Nedodržení podmínek sankcionovaných neexistencí manželství.....	str. 82
8. Hlavní rozdíly mezi českou a italskou právní úpravou.....	str. 83
Závěr.....	str. 87
Seznam zkratek.....	str. 89
Seznam literatury.....	str. 91
Summary.....	str. 94
Název v anglickém jazyce a klíčová slova.....	str. 96

Úvod

Téma právní úpravy vzniku manželství jsem si vybrala především proto, že rodina v dnešním liberalizovaném světě hraje stále důležitou roli i přesto, že mnoho mladých lidí pohlíží na manželství jako na přežitek a neužitečnou záležitost. Přesto má však institut manželství nadále svoje opodstatnění, neboť již z účelu manželství vyplývá, že uzavřením manželství by se alespoň teoreticky měl vytvořit trvalý svazek, který by měl být v nejlepším případě zárukou poskytnutí solidního trvalého zázemí a domova pro výchovu dětí.

Vzhledem k tomu, že Česká republika prošla těžkým obdobím komunistického režimu, který poněkud destruktivním způsobem ovlivnil veškeré hodnoty naší společnosti a právní úprava byla pozměněna dle jeho svévolného přístupu k tradičním hodnotám, je zajisté porovnání českého právního přístupu k institutu manželství s právní úpravou italskou, jejíž kultura je stále silně připoutána k tradicím, velmi zajímavé. Současná česká právní úprava vzniku manželství je v některých ohledech italské velmi podobná a v některých poměrně odlišná. Pokud se však podíváme do naší právní historie, nalezneme určitou podobnost mezi současnou italskou právní úpravou a u nás dříve platným obecným občanským zákoníkem z roku 1811.

Práce se zabývá především srovnáním platné právní úpravy uzavření manželství a právními následky vad manželství. Zařadila jsem též jednu praktickou kapitolu, jejímž cílem je popsat jednotlivé kroky při uzavření manželství mezi českým a italským státním občanem, která je vzhledem ke komplikovanosti procesu o něco rozsáhlejší než ostatní.

Cílem mojí diplomové práce je popsat, rozebrat, zhodnotit současnou právní úpravu vzniku manželství v českém a italském právním řádu a na závěr se krátce zamyslet, zda by pro naši právní úpravu bylo přínosem vzít si něco z italské právní úpravy.

Na italské právní úpravě mě především zaujala rozvaha, s jakou k uzavření manželství přistupují. V Itálii nepřipadá v úvahu, aby se muž a žena ze dne na den rozhodli, že uzavřou manželství a bylo jim to umožněno. Tomu brání institut ohlášek, který celý proces vstupu do manželství zbrzdí. Dává tím prostor k větší rozvaze při vstupu do tak závažného a odpovědného svazku a zároveň dává prostor k tomu, aby se mohly zjistit případné překážky manželství.

Metodou mé práce je komparativní rozbor české a italské právní úpravy vzniku manželství včetně mých úvah. Podklady pro moji práci jsem čerpala jak z českých pramenů, tak z originálních italských pramenů. Pro lepší pochopení a výklad italské právní úpravy jsem měla

možnost strávit krátký čas na univerzitě v italském Janově, kde jsem italskou část mojí práce konzultovala s tamními profesory a čerpala jsem z tamní knihovny. Za tuto možnost vděčím Univerzitě Karlově, která mi na období výzkumu pro potřeby mojí diplomové práce poskytla stipendium.

1. Pojem a účel manželství

Českou právní úpravu vzniku manželství najdeme v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZoR**“). ZoR řeší hned v ustanovení § 1 jak pojem manželství, tak hlavní účel manželství. Ustanovení § 1 odst. 1 ZoR nám poskytuje legální definici pojmu manželství, a sice definuje manželství jako **trvalé společenství muže a ženy** založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je dle ustanovení § 1 odst. 2 ZoR **založení rodiny a řádná výchova dětí**. Manželství se uzavírá sňatkem. Sňatek je jediným zákonem dovoleným způsobem, kterým vznikne platné manželství. Manželství zakládá statusový právní poměr.¹ Nejedná se o manželství, pokud by bylo uzavřeno mezi osobami stejného pohlaví.

Pojem **trvalost** vylučuje uzavírání „manželství na zkoušku“ nebo uzavření manželství na dobu určitou. Jakmile je jednou manželství platně uzavřeno, **zaniká pouze způsoby stanovenými ZoR**, tedy v souladu s ustanovením § 22 odst. 1 ZoR **smrtí** jednoho z manželů nebo **prohlášením** jednoho z manželů **za mrtvého** či v souladu s ustanovením § 23 n. ZoR **rozvodem** nebo v souladu s ustanovením § 14 n. ZoR **prohlášením** soudu **o jeho neplatnosti** z úřední povinnosti nebo na návrh jednoho z manželů, v závislosti na tom, o jaký důvod neplatnosti se jedná. Trvalost manželství je jedním z pojmových znaků manželství, neboť **slouží naplnění účelu manželství**. Jen ve svazku, který je a priori určen k dlouhodobému trvání, může být založena perspektivní rodina a zajištěna řádná výchova dětí. Společenství muže a ženy má charakter osobní, ale i majetkový. Ve své podstatě jde o životní společenství, které v nejlepším případě plní svoji řádnou funkci, dokud jeden z manželů nezemře.²

Ustanovení § 1 odstavce 2 ZoR stanoví, že hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Z tohoto ustanovení vyplývá, že **manželstvím se zakládá rodina**. Rodina však nevzniká pouze uzavřením manželství dle ZoR, ale i jinými způsoby. Pojem rodina není v našem právním řádu definován a může být vykládán různými způsoby, od biologických svazků, přes

---

¹ Knapova, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné 3. 3. vydání. Praha: ASPI, 2002, s. 22

² Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 2

pouhé soužití, po právní rodinné vztahy. Rodina sama o sobě není subjektem právních vztahů, neboť subjekty právních vztahů se stávají pouze jednotliví členové rodiny.

Výkladem jednotlivých ustanovení ZoR lze dospět k závěru, že **zákon rodinu chápe především ve vztahu rodič – dítě**, neboť právní úprava tohoto vztahu není založena na tom, že rodiče dítěte jsou současně i manželi. Právní existence manželství rodičů se promítá do tohoto vztahu jen v omezené míře, v podstatě v souvislosti se vznikem manželství a ještě více s jeho zánikem.³

Italská právní úprava vzniku manželství je obsažena v italském občanském zákoníku Codice Civile, zákona z roku 1942 v platném znění, R.D. 16-3-1942, č. 262 (dále jen“**c.c.**“), v knize první, části šesté.

Italský c.c. neobsahuje na rozdíl od české právní úpravy v ZoR legální definici **pojmu manželství**. V italském právu může mít termín „manželství“ (matrimonium) dva významy. Jednak se používá pro **označení právního úkonu** (svatby), kterým je založeno manželské společenství, jenž vyvolává právní následky (*matrimonium in fieri* – manželství po právní stránce). A jednak pro **faktický vztah mezi manželi**, který vzniká uzavřením manželství, a z nějž vyplývají jednotlivá práva a povinnosti mezi manželi (*matrimonium in facto* – faktické manželství).⁴

Taktéž **účel manželství** v italské právní úpravě nenalezneme. Základní účel manželství se může identifikovat jako založení duchovního a materiálního **životního společenství mezi manželi**, které se získává nepřímo, nezávisle na právní úpravě. Ačkoliv by vytvoření duchovního a materiálního společenství mezi manželi bylo žádoucí skutečností, na úrovni práva je možno se omezit pouze na vytvoření právních následků, tj. na založení svazku mezi manželi.

Manželský svazek přestal být v Itálii nerozlučitelný až v roce 1970, když byl zaveden **institut rozvodu**. Manželství přesto zůstává nadále výlučné (monogamní) a nedotknutelné. Stejně jako v české právní úpravě, aby bylo uzavřeno platné manželství, je vyloučeno nedodržení nebo změna právního režimu manželství. **Trvalost** svazku je možno dovodit z ustanovení čl. 108 c.c., který vylučuje uzavřít manželství „*ad tempus* – na čas“ nebo jej podřídí rozvazovací podmínce. Stejně jako v české právní úpravě platně uzavřené manželství může zaniknout pouze smrtí jednoho z manželů, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého nebo může být zrušeno v případech taxativně stanovených v zákoně o řízení při rozloučení manželství, zákon z roku 1970

³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 4

⁴ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1056

v platném znění, L. 1-12-1970, č. 898 (dále jen „**I.div.**“), či prohlášením soudu o jeho neplatnosti.⁵

Zatímco italská právní úprava manželského svazku je jedinečná co do jeho účinků, **uzavření právního úkonu může mít různou formu**. Snoubenci si mohou zvolit mezi obřadem před matrikářem, obřadem před knězem katolické církve, podle pravidel práva kanonického (tzv. církevní sňatek) nebo obřadem před knězem kultu odlišného od katolického, za podmínky, že jsou posléze následovány zapsáním právního úkonu do matriky nebo před úřadem v zahraničí podle formy předvídané zákonem státu, v němž se obřad uskuteční.⁶

2. Přehled mezinárodních smluv upravujících vznik manželství

Úpravu vzniku manželství, jakožto důležitého právního institutu naší společnosti obsahují následující mezinárodní smlouvy:

- Všeobecná deklarace lidských práv,
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8 č. 209/1992 Sb.,
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech č. 120/1976 Sb.,
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen č. 62/1987 Sb.,
- Úmluva o souhlasu k uzavření manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství č. 124/1968 Sb.,
- Úmluva o státním občanství vdancých žen č. 72/1962 Sb.

Všeobecná deklarace lidských práv klade důraz na svobodnou volbu jednotlivce. Dle ustanovení čl. 16 odst. 1 mají muži a ženy při dosažení zletilosti bez jakéhokoliv omezení právo uzavřít sňatek a stejné právo mají i při ukončení manželství. Dále čl.16 v odst. 2 deklaruje, že manželství může být uzavřeno pouze souhlasným, svobodným a úplným prohlášením muže a ženy, že vstupují do stavu manželského.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8 č. 209/1992 Sb., ve svém čl. 12 taktéž stanoví, že muži a ženy, kteří jsou způsobilí věkem

⁵ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1057

⁶ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1056

k uzavření manželství, mají právo uzavřít sňatek a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech č. 120/1976 Sb., v ustanovení čl. 23 odst. 2 uznává právo mužů a žen uzavřít v přiměřeném věku sňatek a založit rodinu. Ustanovení čl. 23 odst. 3 stanoví, že manželství nemůže být uzavřeno jinak než souhlasným, svobodným a úplným prohlášením muže a ženy, že vstupují do stavu manželského. Ustanovení čl. 23 odst. 4 deklaruje rovnost snoubenců co do práv a povinností při sňatku, v manželství a při rozvodu.

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen č. 62/1987 Sb., upravuje manželství ve svém čl. 16. V ustanovení čl. 16 odst. 1 písm. a) prohlašuje, že muž a žena mají stejné právo na vstup do manželství. Ustanovení čl. 16 odst. 1 písm. b) přiznává muži i ženě stejné právo vybrat si manžela a vstoupit do manželství pouze se svobodným a úplným souhlasem. Ustanovení čl. 16 odst. 1 písm. g) stanoví, že muž i žena mají stejné právo při volbě příjmení. Ustanovení čl. 16 odst. 2 vylučuje, aby zasnoubení a manželství dětí mělo právní účinek a zdůrazňuje potřebu přijetí veškerých nezbytných opatření, včetně legislativních, k tomu, aby byl stanoven minimální věk pro uzavření manželství, a aby registrace manželství v úřední matrice byla učiněna povinnou.

Úmluva o souhlasu k uzavření manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství č. 124/1968 Sb. (dále jen „Úmluva o souhlasu“) v ustanovení čl. 1. odst. 1 prohlašuje, že nebude právně uzavřen žádný sňatek bez úplného a svobodného souhlasu obou stran, vyjádřeného osobně po patřičném zveřejnění, v přítomnosti orgánu příslušného k provedení svatebního obřadu a svědků předepsaných zákonem. Dále v ustanovení čl. 2 upravuje nutnost dostatečného věku pro uzavření manželství. Smluvní státy by měly přijmout opatření stanovící nejnižší věk pro uzavření manželství. Povoluje však také případy, kdy může příslušný orgán, pokud jde o věk z vážných důvodů povolit výjimku v zájmu nastávajících manželů. Čl. 3 stanoví, že uzavření manželství musí být registrováno v příslušné matrice.

Úmluva o státním občanství vdaných žen č. 72/1962 Sb. (dále jen „Úmluva o občanství“), stanoví v čl. 1, že uzavření manželství, rozvod, ani případné změny státního občanství manžela za trvání manželství nemohou mít samy o sobě vliv na státní občanství ženy.

Signatáři jednotlivých mezinárodních smluv by měli svoji právní úpravu přizpůsobit zásadám stanoveným v těchto smlouvách. České rodinné právo bylo prostřednictvím novel upraveno tak, aby odpovídalo výše uvedeným demokratickým zásadám.

3. Povinnosti snoubenců

3.1. Zásnuby

3.1.1. Zásnuby v České republice

Současná česká právní úprava ZoR institut zásnub neupravuje, jedná se pouze o faktický společenský vztah, který vzniká faktickou dohodou mezi mužem a ženou o uzavření budoucího manželství. Tato společná vůle snoubenců uzavřít manželství je předpokladem toho, aby snoubenci prošli předodдавkovým řízením a vyplnili dotazník o uzavření manželství (dále jen „Dotazník“) a následně skutečně uzavřeli manželství.

Historicky byly zásnuby na našem území upraveny v zákoně č. 946/1811 Sb. z. s., všeobecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ABGB“), který se stal součástí právního řádu nově vzniklé samostatné Československé republiky na základě recepčního zákona, tj. zákona č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého. Platnost ABGB ukončil nově vydaný zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Tím byla úprava rodinné problematiky vyčleněna z úpravy vztahů občanskoprávních.

Dle ustanovení § 45 ABGB zasnoubení, tedy zatímní **slib uzavřít manželství**, ať už byl dán nebo přijat za jakýchkoliv okolností nebo podmínek, neměl žádné právní následky. Na základě zasnoubení nebylo možno vyžadovat uzavření manželství, ani plnění toho, co bylo pro případ odstoupení vymíněno. Slibem manželství tedy nevznikal ani jednomu ze snoubenců závazek uzavřít manželství, jenž by byl právně vynutitelný, např. žalobou na uzavření sňatku.

Zasnoubení nebylo podle ABGB žádným formálním aktem a nemuselo být zvláště prohlášeno. Forma konsensu však vyžadovala, aby ti, kdo chtěli uzavřít manželství, se na tom dohodli a tuto dohodu oznámili úřadům, aby mohly být vykonány předběžné formalities, tj. **vyhlášky**.⁷

---

⁷ Rouček F., Sedláček J.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Praha: V. Linhart, 1935, s. 374

Zasnoubení však **nebylo zcela bez právních účinků**, např. dle § 1220 ABGB měla zasnoubená dcera nárok na věno, stejně tak zasnoubený syn měl dle § 1231 ABGB nárok na výbavu.

ABGB se v § 45 obrací proti **kanonickému právu**, podle něhož zasnoubení bylo skoro nutnou přípravou sňatku. Zasnoubení podle kanonického práva zakládalo také překážku manželství „*impedimentum publicae honestatis*“ a vznikalo z něho závazek uzavřít manželství. Toto kanonické právo bylo v platnosti až do doby, kdy císař Josef II. vydal roku 1782 patent č. 73 sb. z. s., kterým prohlásil, že zasnoubení nemá žádný právní účinek.⁸

Dle ustanovení § 46 ABGB v případě odstoupení od zasnoubení měla strana, u níž nenastala důvodná příčina k odstupu, nárok na **náhradu skutečné škody**, u které mohla prokázat, že jí utrpěla v souvislosti s odstoupením.

ABGB rozeznával **odstoupení od zasnoubení odůvodněné a neodůvodněné**. Neuváděl však žádné náležitosti odůvodněného odstupu, to bylo ponecháno na volné úvaze soudce. Jednalo se většinou o důvody, které mařily naplnění účelu manželství, např. prokázaná neplodnost. Pokud by odstoupil od zasnoubení snoubenec, na jehož straně se vyskytly příčiny, šlo by o odstoupení neodůvodněné, např. snoubenec, který onemocněl pohlavní chorobou. V tomto případě by mohl odůvodněně odstoupit pouze druhý snoubenec, který byl zdravý. Důkazní břemeno o tom, že byl odstup odůvodněný, náleželo snoubenci, který od zasnoubení odstoupil.⁹

Náhradu škody bylo možné nárokovat prostřednictvím **žaloby na náhradu škody**, ke které byl aktivně legitimován ten ze snoubenců, který byl druhým snoubencem opuštěn, nebo ten, který byl nucen pro okolnosti na straně druhého snoubence zasnoubení zrušit. Dále osoby, které byly zrušením zasnoubení přímo dotčeny, např. otec snoubenky. Žalovat bylo možno na **skutečně vzniklou škodu**, ne na ušlý zisk. Do skutečné škody se počítal i ušlý výdělek snoubenky, která z důvodu zasnoubení zanechala zaměstnání. Dále bylo možné žalovat na **náhradu nákladů**, které byly učiněny v souvislosti s přípravou ke sňatku nebo byly spojené s budoucím sňatkem, např. náklady na svatební šaty, svatební hostinu nebo náklady na uspořádání budoucí domácnosti. Pokud však získané předměty zůstaly v majetku žalobce, bylo nutno je ze skutečné

---

⁸ Rouček F., Sedláček J.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Praha: V. Linhart, 1935, s. 373-374

⁹ Rouček F., Sedláček J.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Praha: V. Linhart, 1935, s. 376

škody odečíst. Nahradit však šlo pouze náklady přiměřené a bylo nutno přihlížet k sociálním a majetkovým poměrům snoubenců.¹⁰

V současné právní úpravě je též možno, aby se poškozený v případě odstoupení od zasnoubení druhou stranou domáhal náhrady jemu způsobené škody, avšak v právním režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), za obecných zákonných podmínek, které nemají základ v odstoupení od zasnoubení. Může se domáhat **vrácení zásnubního daru** v souladu s ustanovením § 630 OZ o navrácení daru či případné **náhrady škody** v souladu s ustanovením § 424 OZ jako náhrady škody způsobené úmyslným jednáním proti dobrým mravům.

3.1.2. Zásnuby v Itálii

Taktéž v Itálii **uzavření manželství obvykle předchází zásnuby**, tj. dohoda (vzájemný slib) muže a ženy uzavřít budoucí manželství. Období před uzavřením manželství je vzato právem v úvahu za určitých okolností. Přesto však na základě tohoto slibu není možné uzavření manželství vynucovat a základním principem v této věci je svoboda stran od dohody odstoupit až do momentu, kdy je manželství skutečně uzavřeno. Z tohoto důvodu **slib manželství nezavazuje** v souladu s čl. 79 c.c. **k uzavření manželství, ani k provedení toho, co bylo stanoveno pro případ jeho nesplnění.**

Nicméně c.c. neopomenul případ **náhrady škody** jedné ze stran, která slib manželství pojala vážně a již vynaložila výdaje nebo se zadlužila v souvislosti se založením nové rodiny. V tomto případě se italská právní úprava podobá historické úpravě zásnub v ABGB.

V souladu s ustanovením čl. 81 c.c. je povinný odpovědný za stanovených podmínek k **náhradě škody**. Podmínkou je, že slib uzavřít manželství byl udělán zápisem, tj. veřejnou nebo soukromou listinou, osobou plnoletou nebo osobou nezletilou připuštěnou k uzavření manželství dle ustanovení čl. 84 c.c. povolením soudu, nebo pokud zasnoubení vyplývá z ohlášek. V takovém případě je povinný, jestliže bez oprávněného důvodu odmítl splnit slib manželství a uzavřít sňatek (nebo pokud svou vinou dal oprávněný motiv k odmítnutí druhému snoubenci),

---

¹⁰ Rouček F., Sedláček J.: Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému. Praha: V. Linhart, 1935, s. 377

odpovědný za náhradu škody vzniklé druhé straně, která pojala slib manželství vážně, a již vynaložila výdaje nebo přijala závazky z důvodu budoucího manželství.

Náhrada škody je tedy omezena pouze na **výdaje vynaložené a na závazky přijaté z důvodu slibu manželství**, např. na nákup nemovitosti, na přípravu svatebního obřadu atd. Nepřipouští se náhrada následné škody, která by mohla z této škody vyplývat, např. pokud se žena s ohledem na budoucí manželství vzdá zaměstnání (toto dle režimu ABGB do nároku na náhradu škody spadalo). Tím se chce vyloučit případ, kdy povinný z obavy, že bude vystaven placení přehnané částky, bude vystaven tlaku a proti jeho vůli nucen k uzavření svazku manželství, který je a priori určen k trvání po celý život.¹¹

Náhrada škody se vymáhá v souladu s ustanovením čl. 80 odst. 2 c.c. **žalobou na náhradu škody**, která nemůže být podána po uplynutí propadné lhůty jednoho roku od odmítnutí uzavřít manželství.

Mimo náhrady škody c.c. nezapomněl ani na právní úpravu **navrácení daru**. V ustanovení čl. 80 c.c. je stanoveno, že v případě zrušení zasnoubení může být žádáno navrácení darů daných z důvodu slibu manželství, pokud toto manželství není skutečně uzavřeno. O navrácení daru může být žádáno v každém případě zrušení slibu manželství, bez ohledu na důvody zrušení. K navrácení daru je tedy povinný i ten ze snoubenců, který nenese vinu na zrušení zasnoubení.

Jedná se o tzv. **dary k užití mezi snoubenci**, kdy úmyslem dárce bylo obdarovat snoubence v souvislosti s budoucím manželstvím, a nešlo pouze o dar jako projev citu nebo přátelství nezávisle na vzniku budoucího manželství. Řečené darování nepožaduje formu veřejné listiny a stává se v souladu s ustanovením čl. 783 c.c. perfektním jednoduchým předáním (tradicí), tzv. ruční darování.¹² Do tohoto právního režimu nespádají dary, které mezi sebou učinili snoubenci.

Navrácení daru se vymáhá v souladu s ustanovením čl. 81 odst. 3 c.c. **žalobou na navrácení daru**, která nemůže být podána po uplynutí propadné lhůty jednoho roku od odmítnutí uzavřít manželství nebo od smrti jednoho z povinných.

---

¹¹ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1058

¹² Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1058

3.2.Navzájem se poznat a zvážít budoucí úpravu manželství

Tato povinnost není upravena v italském c.c. Dále je tedy uvedena **pouze úprava v českém ZoR.**

V souladu s ustanovením § 2 muž a žena, kteří chtějí spolu uzavřít manželství (snoubenci), mají **předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav**, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel. Pojem „snoubenci“ je legislativní zkratkou, a vyplývá z něj, že snoubenci mohou být pouze osoby opačného pohlaví, vždy jen muž a žena.

Povinnost poznat navzájem své charakterové vlastnosti a zdravotní stav má morální obsah. V ZoR není stanovena žádná sankce za nedodržení této povinnost. Tato povinnost **apeluje na odpovědnost jednotlivce při výběru svého životního partnera**, neboť manželství by mělo mít charakter trvalého životního společenství, jelikož jeho hlavním účelem je v souladu s ustanovením § 1 odst. 2 ZoR založení rodiny a řádná výchova dětí. A jen v dobře fungující rodině, která stojí na pevných základech skutečného partnerství, mohou být děti řádně a pozitivním způsobem vychovávány. Proto je důležité svého budoucího manžela před uzavřením manželství řádně poznat, jak z hlediska charakterových vlastností, tak zdravotního stavu, tak aby se snížilo riziko možného budoucího rozvodu na co nejmenší míru a bylo dětem zajištěno rodinné zázemí.

Prohlášení o znalosti zdravotního stavu je součástí prohlášení, které činí snoubenci v okamžiku uzavírání manželství. Skutečnost, že snoubenci před uzavřením manželství nepoznali svůj zdravotní stav, resp. že jeden ze snoubenců před druhým zatajil závažnou skutečnost týkající se jeho zdravotního stavu, ovšem nemá vliv na platnost manželství. Význam informace o zdravotním stavu druhého snoubence, zejména z hlediska přenosných chorob a chorob majících vliv na případné potomstvo, je však nepochybný. Z tohoto důvodu některé právní úpravy znají povinné lékařské prohlídky před sňatkem (např. Bulharsko).¹³ V České republice však zavedení povinných lékařských prohlídek a následného stanovení zákazu uzavření manželství v případě určitých chorob naráží na rozpor se základními lidskými právy a svobodami, především s Listinou základních práv a svobod a s úmluvami o lidských právech.

---

¹³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 6

3.3. Formality předcházející uzavření manželství

3.3.1. Předoddkavkové řízení

Formality předcházející uzavření manželství se v České republice nazývají **předoddkavkové řízení**. Dle ustanovení § 6 odst. 1 ZoR jsou snoubenci povinni předložit stanovené doklady, jakož i prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav, a že zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

Jaké **doklady** má snoubenec předložit, stanoví zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**MatZ**“) v ustanovení § 33. V souladu s tímto ustanovením snoubenec předloží rodný list, doklad o státním občanství, výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a výpis z evidence obyvatel o osobním stavu. Ten ze snoubenců, který již dříve uzavřel manželství, je dále v souladu s ustanovením § 6 odst. 2 ZoR povinen prokázat, že jeho dřívější manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné. Předložení stanovených dokladů může matriční úřad prominout v případě, že jejich obstarání je spojeno s **těžko překonatelnou překážkou** v souladu s § 6 odst. 3 ZoR (více o vyžadovaných dokladech v kapitole 6. Podmínky uzavření manželství mezi státním příslušníkem České republiky a Itálie).

Jako těžko překonatelná by se mohla uznat překážka, když by bylo třeba vyžádat rodný list z ciziny, za takovýto úkon zaplatit správní poplatek nebo potřeba určité doby na vyžádání a následného obdržení rodného listu. Nebo též může jít o případy, kdy má občan České republiky pobyt na území cizího státu a ten požadovaný doklad nevystavuje.¹⁴ O prominutí by měl matriční úřad vystavit správní rozhodnutí.

Před uzavřením manželství jsou snoubenci povinni vyplnit předepsaný **tiskopis Dotazníku**. Příslušným k provedení předoddkavkového řízení je v souladu s § 32 MatZ matriční úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno.

Z ustanovení § 13 a 14 ZoR vyplývá pro nezletilou fyzickou osobu starší šestnácti let, osobu, jejíž způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena, nebo fyzickou osobu stíženou duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům,

---

¹⁴ JUDr. Václav Henych: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy, Praha, IFEC, 2002, str. 112, 114

povinnost předložit navíc též **pravomocné rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství**. Tato povinnost je přímo vyjádřena v ustanovení § 37 MatZ.

Součástí Dotazníku je i prohlášení snoubenců uvedené v § 6 odst. 1 ZoR. Tyto **prohlášení** jsou též **součástí obřadu při uzavření občanského manželství**. Pokud jde o jejich právní povahu a význam, tak s výjimkou prohlášení o příjmení manželů, prohlášení uvedená v tomto ustanovení nenesou s sebou žádné právní následky, neboť manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným prohlášením snoubenců o tom, že vstupují do manželství. Nemají vliv ani na platnost manželství, ani na existenci manželství. Pokud by výjimečně nedošlo k těmto prohlášením, avšak snoubenci by splňovali podmínky stanovené v § 11 až 15a ZoR, pak manželství je třeba považovat za platné.¹⁵

3.3.2. Ohlášky

Ohlášky jsou právním institutem, který je upravený pouze v italské právní úpravě. U nás se dá dohledat obdobný právní institut v historické právní úpravě v ABGB, který upravoval **vyhlášky**.

V Itálii musí uzavření manželství předcházet stejně jako u nás vykonání některých přípravných formalit. Tyto **přípravné formality** zahrnují především provedení ohlášek. Normy upravující tyto přípravné formality najdeme částečně v c.c. a částečně byla právní úprava z c.c. vyjmuta a nahrazena novou právní úpravou zákona o matrikáři představeném v Dekretu Prezidenta Republiky v platném znění, D.P.R. 3-11-2000, č. 396 (dále jen „**DPR**“).

Dle čl. 55 DPR ohlášky spočívají ve **vylepení protokolu** obsahujícího osobní údaje snoubenců na dveře radnice podle místa trvalého bydliště snoubenců. Každá radnice musí mít v souladu s čl. 55 odst. 1 DPR u vchodu speciální vývěsku, na kterou se vylepují protokoly o ohláškách. Nad tímto prostorem musí být zřetelně velkými písmeny napsáno "Publikace manželství." Obecní úřad zajistí, aby se zabránilo ztrátě nebo poškození protokolu o ohláškách. Protokol musí být vylepený alespoň **po dobu 8 dnů** v souladu s ustanovením čl. 55 odst. 3. DPR. Vždy však včetně dvou nedělí. Toto vylepení provede matrikář.

Podle ustanovení čl. 99 c.c. a čl. 57 DPR **obřad nemůže nastat před čtvrtým dnem následujícím po provedení ohlášek**. Ustanovení čl. 57 odst. 1. DPR stanoví, že po uplynutí tří dnů od provedení ohlášek v souladu s čl. 99 c.c., pokud nebyla provedena žádná námitka, může

---

¹⁵ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s.25

matrikář přistoupit k provedení obřadu uzavření manželství. Manželství musí být uzavřeno v souladu s ustanovením čl. 99 c.c. **do sto osmdesáti dnů od provedení ohlášek**. Pokud se tak nestane, ohlášky se považují za neuskutečněné a muselo by se o jejich provedení zažádat znovu.

Ohlášky slouží jednak k tomu, aby se předešlo unáhleným svatbám, a jednak k tomu, aby se učinil známým úmysl snoubenců uzavřít manželství, a tak se dala každému zúčastněnému možnost vyjádřit případný odpor a podat námitku.¹⁶

O provedení ohlášek je třeba v souladu s ustanovením čl. 94 c.c. **požádat** matrikáře na obecním úřadě příslušném podle trvalého bydliště jednoho ze snoubenců. Toto upřesňuje čl. 53 DPR, a sice, mají-li snoubenci bydliště v různých obcích, pak matrikář, který byl požádán o provedení ohlášek, požádá o jejich provedení také matrikáře v místě, kde má bydliště druhý ze snoubenců a **ohlášky jsou provedeny na radnicích podle trvalého bydliště obou snoubenců**. Matrikář, u kterého byla podána žádost o provedení ohlášek, je povinen, jakmile byly ohlášky provedeny, předat žadateli neprodleně **osvědčení o provedení ohlášek**. Ustanovení čl. 96 c.c. stanoví, že o provedení ohlášek žádají samotní snoubenci nebo mohou zmocnit jinou osobu speciálním pověřením, a to způsobem předvídaným v čl. 50 n. DPR.

Ustanovení čl. 51 DPR stanoví, že ten **kdo žádá o provedení ohlášek, musí** sdělit jméno, příjmení, datum a místo narození, státní příslušnost obou snoubenců, místo jejich trvalého pobytu a prohlásit, že jsou svobodného stavu. Dále musí prohlásit, že mezi snoubenci neexistuje žádná překážka příbuzenství, švagrovství či adopce v souladu s ustanovením čl. 87 c.c., dále že snoubenci již dříve neuzavřeli předchozí manželství, a že se ani u jednoho ze snoubenců nenachází překážky stanovené v čl. 85 a čl. 88 c.c., tj. překážka duševní choroby nebo překážka trestného činu. Matrikář musí ověřit správnost výše uvedených prohlášení a může si z úřední povinnosti obstarat veškeré dokumenty, které považuje za nezbytné k prokázání neexistence překážek uzavření manželství.

Ustanovení čl. 52 DPR řeší situaci, kdy **uzavření manželství brání překážky**. Jestliže uzavření manželství brání překážka, pro kterou bylo uděleno povolení soudu v souladu s ustanoveními c.c., pak jeden ze snoubenců musí předložit kopii tohoto povolení. Pokud se jedná o vdovu nebo ženu, v jejímž případě bylo předchozí manželství prohlášeno za neplatné, zrušeno nebo byly občanskoprávní účinky předchozího manželství ukončeny, pak musí matrikář ověřit, zda byly

---

¹⁶ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1061

splněny podmínky stanovené v čl. 89 c.c., tj. zda uplynulo tři sta dnů od ukončení předchozího manželství, aby se vyloučilo případně existující těhotenství z předchozího manželství.

Jestliže má matrikář za to, že **nejsou splněny podmínky nutné pro uzavření manželství**, odmítne v souladu s čl. 98 c.c. pokračovat v ohláškách a je podána žaloba k soudu, který jedná podle procedury jednání v poradní síni po vyslechnutí státního zástupce.

Jestliže chybí jedna z podmínek vyžadovaných pro uzavření manželství, může být podán **odpor** osobami určenými v čl. 102 c.c., tj. rodiči, pokud jich není jinými příbuznými v řadě přímé či nepřímé do třetího stupně, případně poručníkem, kurátorem, či současným manželem osoby, která chce uzavřít protiprávně další manželství nebo státním zástupcem.

V čl. 59 DPR je upřesněno, že **odpor se podá spolu s žalobou** předsedovi soudu v místě, kde byly provedeny ohlášky. Předseda svolá strany před soud a může, pokud to pokládá za vhodné, odložit uzavření manželství, až dokud není odstraněn odpor. Soud vyslechne strany a rozhodne o odporu odůvodněným rozhodnutím. Mimoto, pokud je odpor odmítnutý, pak odpor podávající oponent, který není předkem jednoho ze snoubenců nebo státním zástupcem, může být odsouzen dle ustanovení čl. 104 c.c. k náhradě škody.¹⁷

Ustanovení čl. 100 c.c. stanoví, že ohlášky mohou být **vynechány** nebo jejich **lhůta zkrácena** z vážných důvodů, na základě předchozího povolení soudu. Tuto situaci upřesňuje DPR v ustanovení čl. 58 odst. 1., který stanoví, že pokud bylo povoleno vynechání ohlášek v souladu s ustanovením čl. 100 odst. 1 c.c., snoubenci, aby jim bylo povoleno uzavřít manželství, musí předložit matrikáři **rozhodnutí o povolení vynechání ohlášek** dle čl. 52 odst. 1 DPR a učinit prohlášení podle čl. 51 odst. 1 DPR, tj. sdělit své osobní údaje a prohlásit, že mezi nimi neexistují překážky bránící uzavření manželství. Došlo-li ke zkrácení lhůty ohlášek nebo od nich bylo povoleno upustit, pak v souladu s ustanovením čl. 54 odst. 1 DPR vylepí matrikář na vývěsku u vchodu do radnice též samostatný protokol, ve kterém zaznamená zkrácení lhůty ohlášek.

V případě **přímého ohrožení života** jednoho ze snoubenců může matrikář v souladu s ustanovením čl. 101 c.c. snoubence oddat bez předchozího provedení ohlášek, pokud snoubenci odpřísáhli, že mezi nimi neexistují překážky, které by jim bránily uzavřít manželství. Matrikář musí v tomto případě v protokolu o uzavření manželství prohlásit způsob, jakým neexistenci překážek ověřil.

---

¹⁷ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1062

Historicky můžeme najít na našem území obdobný **institut vyhlášek v ABGB**. ABGB původně obsahovalo ustanovení § 69, dle kterého byly k platnosti manželství vyžadovány vyhlášky. Ustanovení § 70 ABGB dále obsahovalo, že vyhlášky byly oznámením nastávajícího sňatku s uvedením jména a příjmení, místa narození, stavu a bydliště obou snoubenců, s připomenutím, že každý, komu byla známá nějaká překážka, ji měl oznámit. Tato ustanovení byla vyňata z ABGB zákonem č. 320/1919 Sb., kterým se měnila ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství. V ABGB nadále zůstalo upravení vyhlášek v případě církevního sňatku.

4. Druhy sňatků

Druhem sňatku se rozumí forma, jakou bylo manželství uzavřeno. V obou právních úpravách, jak v české, tak v italské, existuje možnost, aby si snoubenci zvolili mezi uzavřením manželství **formou občanskou nebo církevní**. Církevní manželství za splnění zákonných podmínek vyvolává též občanskoprávní účinky. Na manželství jakožto vtať se pohlíží jednotně bez ohledu na to, jakou formou bylo uzavřeno.

V české právní úpravě byla možnost uzavřít církevní sňatek opět zavedena zákonem č. 234/1992 Sb., kterým se mění ZoR s účinností od 1.7.1992. Možnost uzavírat církevní sňatek skončila v roce 1949, když 1.1.1950 kdy nabyl účinnosti zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPR“), na základě kterého bylo nadále možné učinit souhlasné prohlášení o vstupu do manželství pouze před příslušným národním výborem. Tím byla vyloučena možnost uzavření církevního sňatku a byl zaveden obligatorní civilní sňatek. Tak v období od 1.1.1950 do 1.7.1992 bylo v České republice možno uzavřít pouze občanský sňatek.

Historický vývoj na území dnešní České republiky vypadal následovně. ABGB upravoval původně pouze obligatorní církevní formu. Od roku 1868 bylo zavedeno nouzové civilní manželství pro osoby, které duchovní odmítal oddat z důvodů, které ABGB neuznával. Od roku 1870 byl zaveden obligatorní civilní sňatek pro osoby, které nebyly příslušníky žádné uznané církve. Zákon č. 320/1919 Sb., tzv. manželská novela ABGB, upravil obě formy sňatku, jak civilní, tak církevní formu. ZPR zrušil církevní formu uzavření manželství a pro všechny občany

zakotvil obligatorně pouze civilní formu. Tato úprava byla převzata i ZoR v původním znění a změněna byla teprve zákonem č. 234/1992 Sb.¹⁸

Taktéž v **Itálii** je možné vedle manželství uzavíraného civilní formou zvolit tzv. manželství církevní nebo náboženské, které na základě dohod mezi státem a církví může vyvolávat nejen účinky církevní, ale také občanskoprávní.

Historický vývoj na území dnešní Itálie vypadal následovně. Manželství jako institut upravený v občanském právu, způsobem zcela nezávislým na náboženském obřadu, bylo vloženo do italské právní tradice občanským zákoníkem Království italského v roce 1865. Poté, co moderní stát zavedl institut manželství významný pouze před právním řádem občanským, vzniklo pro katolíky břemeno uzavírat sňatek dvakrát, před církví a na státním úřadě. V Konkordátu uzavřeném roku 1929 mezi Itálií a Svatým stolcem (dále jen „**Konkordát**“) italský stát přijal, že je možné za splnění zákonných podmínek přiznávat svátosti manželské, upravené v právu kanonickém, s občanskoprávními účinky. Dne 18. února 1984 byla v Římě podepsána Revizní dohoda o Konkordátu spolu s Dodatkovým protokolem (dále jen „**Revizní dohoda**“), který tvoří její nedílnou součást. Tyto smlouvy byly přijaté pro vnitřní právní řád ratifikačním zákonem ze dne 25. března 1985, č. 121. Revizní dohodou bylo občanskoprávní uznávání církevního manželství potvrzeno a v mnohých bodech byl režim lépe upraven.¹⁹

4.1.Občanský sňatek

V této kapitole je rozebráno manželství pouze z hlediska formy uzavření, tedy z hlediska občanského sňatku. Všechny další kapitoly s výjimkou kapitoly o církevním sňatku rozebírají právní úpravu podmínek občanského manželství, která víceméně platí též pro církevní manželství. Podrobněji je občanský sňatek rozebrán též v kapitole 5.2. Volba příjmení a 5.3. Náležitosti sňatečního prohlášení.

---

¹⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 11-12

¹⁹ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1071

4.1.1. Občanský sňatek v České republice

V ustanoveních § 4 odst. 1 a odst. 2 ZoR je podrobně vymezeno, **jaký orgán a jaký okruh reprezentantů tohoto orgánu** je příslušný k provedení obřadu a přijetí souhlasného prohlášení o vstupu do manželství.

V souladu s ustanovením § 4 odst. 1 ZoR učiní snoubenci souhlasné prohlášení o vstupu do manželství před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které **jsou matričním úřadem**. Snoubenci si mohou vybrat jakýkoliv matriční úřad, nemusí jít o matriční úřad, v jehož obvodu má jeden ze snoubenců trvalý pobyt. Dle ustanovení § 4 odst. 3 ZoR prohlášení o uzavření manželství musí být učiněno **v přítomnosti zaměstnance místně příslušného matričního úřadu**.

Oprávnění k přijetí souhlasného prohlášení snoubenců o tom, že spolu vstupují do manželství, vyplývá pro starostu a místostarostu přímo ze ZoR. Člen zastupitelstva je však oprávněn oddávat pouze za předpokladu, že byl k tomuto výslovně pověřen.²⁰

Dle ustanovení § 4 odst. 2 prohlášení o uzavření manželství lze učinit i před starostou, nebo místostarostou obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které **nejsou matričním úřadem**, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu. Prohlášení o uzavření manželství lze učinit i před primátorem hlavního města Prahy, náměstkem primátora hlavního města Prahy nebo pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy, jakož i před primátorem statutárního města, náměstkem primátora statutárního města nebo pověřeným členem zastupitelstva statutárního města.

V § 4 odst. 2 ZoR je vyjmenován seznam dalších funkcionářů, kteří mohou oddávat, ačkoliv úřad jenž reprezentují, není úřadem matričním. V těchto případech však v souladu s ustanovením § 4 odst. 3 ZoR prohlášení o uzavření manželství před úřadem, který nevede matriku, jsou oprávnění oddávající přijmout pouze ve svém správním obvodu a za přítomnosti zaměstnance místně příslušného matričního úřadu. Ten je však povinen být přítomen obřadu vždy, jak stanoví § 4 odst. 3 ZoR. Zůstala tak na rozdíl od ustanovení § 4 odst. 1 ZoR **zachována povinnost dodržet místní příslušnost** ke sňatku a podmínkou uzavření manželství před úřadem, který současně není úřadem matričním, je trvalé bydliště jednoho ze snoubenců.

---

²⁰ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 15

Zákon neřeší právní následky situace, kdy by k uzavření manželství došlo před starostou, resp. dalším funkcionářem „nematriční“ obce, městského obvodu nebo městské části, v níž žádný ze snoubenců není přihlášen k trvalému pobytu. Tento problém neřeší ani MatZ. Lze se odůvodněně domnívat, že i v takovém případě manželství platně vznikne. Není ovšem vyloučen **pracovněprávní postih pro zaměstnance matričního úřadu.**²¹

Dle ustanovení § 4 odst. 4 ZoR se manželství uzavírá v **místě** určeném úřadem uvedeným v odst. 1 nebo 2 § 4 ZoR **pro konání slavnostních obřadů**. Uzavřít manželství na kterémkoliv vhodném místě může povolit matriční úřad, do jehož správního obvodu toto místo spadá.

Místem uzavření manželství je obřadní síň nacházející se v budově obecního úřadu nebo v jiné budově, kterou obecní úřad pro občanské obřady využívá. Manželství však může být uzavřeno na kterémkoli vhodném místě. Otázka, co je možné považovat za vhodné místo, je záležitostí dohody snoubenců s matričním úřadem, do jehož správního obvodu zvolené místo spadá. Na rozdíl od obřadu, který je prováděn v obřadní síni kteréhokoliv matričního úřadu bez ohledu na místní příslušnost, případně „nematričního“ úřadu, v jehož obvodu má jeden ze snoubenců trvalý pobyt, k uzavření manželství mimo obřadní síň je třeba **povolení příslušného matričního úřadu.**²²

Za vydání povolení uzavřít manželství mimo stanovenou dobu nebo mimo úředně určenou místnost jsou snoubenci povinni uhradit správní poplatek ve výši 1 000,- Kč podle zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZoSP**“) - položky 12c Sazebníku správních poplatků.

Výjimku z ustanovení § 4 odst. 1 a 2 ZoR tvoří § 4 odst. 5 ZoR, podle něhož **je-li život snoubence přímo ohrožen**, může se manželství uzavřít před kterýmkoliv obecním úřadem. Přítomnost zaměstnance matričního úřadu je však povinná za všech okolností.

---

²¹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 16

²² Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 16

4.1.2. Občanský sňatek v Itálii

Italský c.c. nerozebírá tak podrobně jako česká právní úprava jaký orgán a jaký reprezentant tohoto orgánu může přijmout souhlasné prohlášení snoubenců o uzavření manželství.

Dle ustanovení čl. 106 c.c. se **obřad musí odehrát veřejně na radnici** před matrikářem, kterému byla podána žádost o provedení ohlášek.

Z tohoto ustanovení existuje výjimka uvedená v čl. 109 c.c., dle kterého je možno v nutném případě uzavřít manželství **na radnici odlišné od té, kde byla podána žádost o provedení ohlášek**. Matrikář, který bude skutečně provádět obřad, musí nechat před jeho provedením uplynout lhůtu dle ustanovení čl. 99 c.c., tj. čtyři dny po dokončení ohlášek, a po provedení obřadu zažádat o **zápis manželství do matriky** v místě, kde byly provedeny ohlášky a kde původně k obřadu mělo dojít. Žádost o zápis manželství do matriky je uvedena na protokolu o uzavření manželství. Matrikář, před kterým bylo manželství uzavřeno, den následující po dni uzavření manželství zašle ověřenou kopii protokolu o uzavření manželství k zápisu do matriky matrikáři, u kterého byla podána žádost o provedení ohlášek.

Také v italské právní úpravě je řešen případ **uzavření manželství mimo prostory radnice**. V případě, že se jeden ze snoubenců nemůže dostavit na radnici z důvodu nemoci nebo jiné překážky ověřené a uznané matrikářem, umožňuje čl. 110 c.c., aby se matrikář spolu se sekretářem dostavil na místo, kde se nachází pohybu neschopný snoubenec, a tam provedl obřad za dodržení podmínek obřadu v čl. 107 c.c. Uzavření manželství v tomto případě musí být přítomni čtyři svědci.

4.2. Církevní sňatek

4.2.1. Církevní sňatek v České republice

Církevním sňatkem se rozumí sňatek, který se uzavírá v souladu s § 3 odst. 1 ZoR **před orgánem církve nebo náboženské společnosti**, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Tímto zvláštním předpisem je zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSNV“), podle kterého jsou tyto církve a náboženské společnosti registrovány. Rejstřík registrovaných církví a náboženských

společností vede ministerstvo kultury České republiky a je možné do něj nahlédnout na jeho internetových stránkách www.mkcr.cz.

ZSNV v ustanovení § 7 uvádí **zvláštní práva**, která mají v souladu s ním registrované církve a náboženské společnosti. Dle § 7 odst. 1 písm. d) mezi tyto zvláštní práva patří též právo **konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky** podle zvláštního právního předpisu, kterým je ZoR.

Seznam registrovaných církví a náboženských společností v České republice tvoří přílohu k ZSNV. V současné době je na území České republiky registrováno dvacet jedna církví a náboženských společností.

Ne všechny tyto zaregistrované církve a náboženské společnosti však **možnost oddávat skutečně využívají**. Nejvyšší počet církevních sňatků je uzavírán před Církví římskokatolickou, dále před Českobratrskou církví evangelickou a Církví československou husitskou. Podstatně méně často, ale přesto se lze setkat se sňatky v případě Jednoty bratrské a náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. Sňatky před jinými církvemi se vyskytují zcela ojediněle. Ne všechny uvedené církve mají propracované manželské právo.²³

Dle ustanovení § 4a odst. 1 ZoR prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci **před příslušným orgánem církve**, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností. V případě, že by bylo prohlášení o uzavření manželství učiněno před osobou, která by k tomu nebyla pověřena, jednalo by se o závažnou chybu a manželství by v souladu s ustanovením § 17a odst. 3 ZoR nevzniklo.

Který orgán církve nebo náboženské společnosti je orgánem pověřeným k přijetí souhlasného prohlášení o vstupu do manželství a kdo je osobou pověřenou, vyplývá z **vnitřních předpisů konkrétní církve**, z jejího manželského práva.²⁴

Nejpropracovanějšími prameny církevního práva jsou dva kodexy, a sice Codex Iuris Canonici – Kodex kanonického práva z roku 1983 (dále jen „CIC“) upravující manželství uzavíraná v té části katolické církve, která je nazývána církví latinskou či západní a Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium – Kodex kánonů východních církví z roku 1991 (dále jen „CCEO“) upravující uzavírání manželství v katolických církvích východního ritu (řeckokatolických).

---

²³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 18

²⁴ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 17-18

Ustanovení § 4a odst. 2 ZoR stanoví, že manželství se **uzavírá v místě** určeném předpisy církve nebo náboženské společnosti pro náboženské obřady nebo náboženské úkony.

Otázka místa uzavření manželství a případné místní příslušnosti je řešena **vnitřními předpisy církve**. Nedodržení vnitřních předpisů církve v této oblasti však nemá vliv na platnost manželství.²⁵

Výjimkou z ustanovení § 4a odst. 2 ZoR je odst. 3 stejného paragrafu, který připouští uzavřít manželství na kterémkoliv místě, je-li **život snoubence přímo ohrožen**.

I v této extrémní situaci však musí být splněn požadavek, aby manželství bylo uzavřeno před osobu pověřenou vnitřními předpisy příslušné církve, jinak by nevzniklo, a dále požadavek, aby tato církev nebo náboženská společnost byla registrována v souladu s ZSNV.

Na uzavření manželství před orgánem oprávněné církve nebo náboženské společnosti se **vztahují všechna ustanovení ZoR** upravující uzavírání manželství, jak stanoví § 4b odst. 1 ZoR. Řada církví má svou vlastní úpravu manželského práva, která nemusí být v souladu s ustanoveními ZoR. Jestliže bude manželství neplatné podle církevních předpisů, avšak bude splňovat požadavky ZoR na uzavření platného manželství, bude se jednat o platné manželství. Pokud by však manželství bylo sice **platné podle církevních předpisů, ale nikoli podle ZoR**, pak platnost manželství podle církevních předpisů není právně relevantní a soud může manželství prohlásit za neplatné se všemi důsledky z toho vyplývajícími, případně půjde o manželství zdánlivé.²⁶

Podle kánonu 1071 odst. 2 CIC nesmí být bez dovolení ordináře místa uzavřeno manželství, které nemůže být uznáno nebo uzavřeno podle sekulárních zákonů. Z uvedeného ustanovení lze dovodit, že CIC zavazuje duchovenstvo ke znalosti sekulárního manželského práva.²⁷

Církevní sňatek nelze uzavřít bez předchozího splnění určitých formalit v rámci předoddavkového řízení, pro jejichž vyřízení je třeba oslovit orgán státní správy, a sice matriční úřad. Dle ustanovení § 4b odst. 2 ZoR může být církevní sňatek uzavřen až poté, kdy snoubenci předloží oddávajícímu osvědčení, vydané příslušným matričním úřadem o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Osvědčení nesmí být v den sňatku starší tří

---

²⁵ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 18-19

²⁶ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 19

²⁷ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 20

měsíců. V souladu s ustanovením § 13 MatZ vydá snoubencům **osvědčení o tom, že splnili všechny požadavky pro uzavření církevního sňatku** matriční úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno.

Předodдавkové řízení je tedy prováděné vždy matričním úřadem a je vztaženo na občanské i církevní sňatky. V případě občanského sňatku, kdy není třeba takové osvědčení vystavovat, končí předodдавkové řízení stanovením termínu obřadu. Na rozdíl od toho v případě církevního sňatku končí předodдавkové řízení vydáním osvědčení o tom, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Termín sňatku si snoubenci dohadují sami s příslušným orgánem registrované církve nebo náboženské společnosti.

Splnění podmínek § 4b odst. 2 ZoR je v souladu s ustanovením § 17a odst. 3 předpokladem pro to, aby manželství uzavřené církevní formou platně vzniklo. Pokud by podmínka předložení osvědčení o splnění všech požadavků zákona vydaného příslušným matričním úřadem nebyla splněna nebo pokud by osvědčení bylo starší tří měsíců, jednalo by se o **manželství zdánlivé**, které by nemělo žádné právní následky. Rozhodnutí soudu o tom, zda tu manželství je či není, by bylo pouze deklaratorní.

Celý proces uzavření církevního sňatku se završuje **odesláním protokolu o uzavření manželství příslušnému matričnímu úřadu**, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno. Matriční úřad na základě tohoto protokolu zapíše manželství do **knihy manželství** a vydá novomanželům **oddací list**. Dle ustanovení § 4b odst. 3 ZoR orgán státem registrované církve nebo náboženské společnosti, před kterým došlo k uzavření manželství, je povinen do 3 pracovních dnů od uzavření manželství doručit protokol o uzavření manželství s uvedením skutečností podle zvláštního právního předpisu (MatZ) příslušnému matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno.

Právní úprava však nestanoví **žádnou sankci** pro případ, že protokol o uzavření manželství nebude matričnímu úřadu do tří dnů doručen. Jedinou „sankcí“, která však postihuje novomanžele, nikoli oddávajícího, je skutečnost, že pokud nebude protokol doručen matričnímu úřadu, nemohou obdržet oddací list.²⁸

---

²⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 20

4.2.2. Církevní sňatek v Itálii

V italské právní úpravě je možno církevní manželství uzavřít církevním sňatkem **před knězem katolického kultu** nebo církevním sňatkem **před knězem náboženství odlišného od katolického**.

V ustanovení čl. 82 c.c. je stanoveno, že **manželství uzavřené před knězem katolického kultu** je upraveno v souladu s Konkordátem a ve speciálních zákonech upravujících tuto materii. Na uzavření tohoto sňatku se vztahují normy práva kanonického. V ústavě Italské republiky z roku 1947, 27-12-1947, č. 298, je v základních principech ve čl. 7 uvedeno, že italský stát a katolická církev jsou každý ve svém vlastním řádu nezávislí a svrchovaní, a že jejich vztahy jsou upraveny v Lateránských dohodách (neboli Konkordátu).

V ustanovení čl. 83 c.c. je stanoveno, že na **uzavření manželství před knězem náboženství odlišného od katolického**, povoleného italským státem, se vztahuje právní úprava občanského sňatku v c.c. a speciální zákony. Tímto speciálním zákonem je zákon o vykonávání náboženských kultů povolených státem a o uzavírání manželství před kněžskými těchto kultů, zákon z roku 1929 v platném znění, L. 24-6-1929, č. 1159 (dále jen „**l.culti**“).

Za splnění podmínky, že manželství uzavřené jedním z těchto sňatků je následně v souladu s právní úpravou **zapsáno do státní matriční knihy**, nabude účinky nejen církevní, ale také občanskoprávní, stejně jako má manželství uzavřené formou občanského sňatku.

4.2.2.1. Manželství uzavřené před knězem kultu katolického

Nejedná se pouze o formu právního úkonu uzavření sňatku, která je odlišná od formy občanského sňatku uzavřeného před matrikářem v souladu s čl. 107 c.c., ale přímo o **manželství kanonické**. Právní úpravu tohoto úkonu tedy nalezneme v kanonickém právu.²⁹

Za určitých okolností je možno, aby **kanonickému manželství byly přiznány občanskoprávní účinky**. Aby se tak stalo, je třeba splnit následující podmínky.

Také uzavření kanonického manželství musí předcházet **ohláškami**. Ohlášky provede farář vylepením protokolu s osobními údaji snoubenců **na dveře farního kostela**, poté co si ověří, že

---

²⁹Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1071

neexistují žádné překážky uzavření manželství. Aby mělo manželství uzavřené církevním sňatkem v souladu s kanonickým právem za následek též občanskoprávní účinky, je třeba provést ohlášky **i na dveřích radnice** ve smyslu DPR. Tyto ohlášky provede matrikář, do jehož správního obvodu patří kostel, v němž se bude konat svatební obřad. Pokud matrikář zjistí, že by kanonické manželství nemohlo být zapsáno, protože zde existují překážky bránící tomu, aby manželství nabylo účinnost v právním systému státu, musí odmítnout provedení ohlášek.³⁰ Dle ustanovení čl. 98 c.c. v případě, v němž matrikář nevěří, že může pokračovat v ohláškách, vystaví osvědčení, ve kterém uvede důvody odmítnutí provedení ohlášek.

Neprovedení občanských ohlášek, i když jejich provedení nebylo prominuto soudem, z právního hlediska nezakládá překážku úředního zápisu kanonického manželství, které by bylo přes tento nedostatek uzavřeno, do matriky. Úřední zápis tohoto manželství bude vždy přípustný. Farář by se však měl fakticky zdržet provedení obřadu uzavření kanonického manželství v případě, kdy nebyly provedeny občanské ohlášky. Jakmile jsou vykonané ohlášky v souladu s právní úpravou, může se uskutečnit sňatečný obřad před knězem.³¹

Aby církevní manželství mohlo **nabýt i občanskoprávní účinky, je dále třeba**, aby byly splněny následující předpoklady:

- a) farář nebo jeho zástupce **vysvětlil stranám občanskoprávní účinky** manželství a dal jim k přečtení článku občanského zákoníku týkající se práv a povinností manželů (jedná se o články 143, 144 a 147 c.c. týkající se práv a povinností manželů, které dává číst též matrikář v souladu s čl. 107 c.c. při občanském sňatku);
- b) oddávající vystavil ve dvou originálech **oddací list**, ve kterém se mohou uvést prohlášení manželů připuštěné občanským právem, jako je např. výběr majetkového režimu;
- c) jeden z originálů **oddacího listu** byl farářem **odeslán do pěti dnů** od obřadu matrikáři k zapsání manželství do matriky.³²

Zápis kanonického manželství do matriky nemá pouze funkci zveřejnění, tj. deklaratorní, ale má přímo **charakter konstitutivní**. Při jeho nedostatku, zůstává kanonické manželství úkonem čistě

---

³⁰Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1072

³¹Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1072

³²Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1072

náboženským, nevýznamným pro právní řád státu. Zápis má účinnost retroaktivní a účinky vznikají ke dni sňatečného obřadu.³³

Revizní dohoda výslovně předvídá, na rozdíl od Konkordátu, **nezapsatelnost** kanonického manželství do matriky v následujících případech:

- a) když snoubenci nedosáhli **věku** vyžadovaného v c.c. pro uzavření manželství (zápis je nicméně připuštěn, když žaloba na napadení podle čl. 117 c.c. nemůže být více podána, tj. v případě, že nezletilý dovršil osmnáctého roku nebo v manželském svazku došlo k početí dítěte);
- b) když existují mezi manželi **překážky, které c.c. považuje za závazné** (kogentní) (jak upřesňuje Dodatkový protokol, jedná se o případy, kdy jeden z novomanželů je nezpůsobilý pro duševní nemoc, existuje již mezi stejnými manželi manželství s účinky občanskoprávními, existuje překážka trestného činu nebo příbuzenství v přímé linii).³⁴

Z právní úpravy c.c. není jasné, zde je manželství taktéž nezapsatelné v případě překážek prominutelných, pro které ale nebylo ve skutečnosti vydáno rozhodnutí soudu o jejich prominutí.

Pokud je zápis kanonického manželství opomenut, ať už je příčina opomenutí jakákoliv, může být kdykoliv v jakémkoliv případě vyžádán **dodatečný zápis**. Předpokladem je podání žádosti o dodatečný zápis oběma manželi, nebo pouze jedním z nich, pokud ten druhý o tom ví a nepodá odpor. Z toho vyplývá, že nutnost skutečného souhlasu manžela, i když dovozeného z absence odporu, má za následek vyloučení přípustnosti zápisu manželství po smrti jednoho z manželů, jelikož v takovém případě nemůže být projeven souhlas mlčky, tj. nedostatkem odporu. Na posmrtném zápisu by mohl mít zájem pozůstalý manžel např. za účelem dědictví. Pro provedení dodatečného zápisu je nicméně nutné, aby oba manželé měli v momentě církevního sňatečného obřadu a při žádosti o zápis zachovaný svobodný stav, tj. že neuzavřeli jiné manželství formou občanského sňatku.³⁵

---

³³ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s.1073

³⁴ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s.1073

³⁵ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s.1074

Také dodatečný zápis má **retroaktivní účinky**, tj. manželství nabude občanskoprávní účinky zpětně od chvíle obřadu. Proto děti narozené po obřadu, ale před zápisem do matriky, se považují za manželské.³⁶

4.2.2.2.Manželství uzavřené před knězem kultu odlišného od katolického

L.culti připustil, že také manželství uzavřené před knězem kultu jiného než katolického vyvolává stejné občanskoprávní účinky manželství jako manželství uzavřené před matrikářem, jak je upraveno v ustanovení čl. 83 c.c.

Takové manželství, na rozdíl od manželství uzavřeného před knězem kultu katolického, **je zcela upravené v c.c.** v ustanoveních týkajících se uzavření a platnosti občanského manželství. Jediná zvláštnost tohoto manželství spočívá ve formě obřadu, který se neuskuteční před matrikářem, ale před knězem vyznání, k němuž snoubenci patří. V souladu s ustanovením čl. 7 n. l.culti matrikář ověří, zda byly splněny všechny formalities předcházející uzavření manželství, tj. zda byly provedeny ohlášky, zda nikdo nepodal námitku v souladu s ustanoveními c.c. a v případě, že všechny zákonné podmínky jsou splněny, vystaví snoubencům **osvědčení**. Následně se může konat svatební obřad.

Po vykonání sňatečného obřadu je třeba zažádat o **zápis** tohoto manželství do matriční knihy, aby nabylo též občanskoprávní účinky.

Nicméně v rozmezí posledních let mnoho dalších náboženských kultů odlišných od katolického uzavřelo dohodu s italským státem. Pro ty náboženské kulty, které náleží k vyznáním, které nemají s italským státem uzavřenou dohodu, zůstává režim manželství tak, jak bylo formulováno v roce 1929 v l.culti. Pro snoubence, kteří vyznávají **kult, který uzavřel novou dohodu s italským státem**, platí úprava v těchto zákonech, které podstatně napodobují vzor konkordátní, přiznávající občanskoprávní účinek manželství uzavřenému podle církevních norem za podmínky, že právní úkon je zapsán do matriční knihy.³⁷

---

³⁶ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1074

³⁷ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1077

4.3. Vzájemný vztah občanského a církevního sňatku

4.3.1. Česká republika

V české právní úpravě je vzájemný vztah občanského a církevního sňatku řešen v § 10 ZoR.

Dle ustanovení § 10 odst. 1 ZoR byl-li **uzavřen občanský sňatek**, nemají následné náboženské obřady právní následky. V souladu s tímto ustanovením manželství a jeho právní následky vznikají momentem uzavření občanského sňatku. Snoubenci mohou poté uzavřít též církevní sňatek, který však již z právního hlediska nebude relevantní. Z tohoto důvodu již tedy nezáleží na tom, zda následný církevní obřad provedou před církví a náboženskou společností registrovanou dle ZSNV či nikoli.³⁸

ZoR neřeší vzájemný **vztah mezi dvěma církevními sňatky**. Logickým výkladem lze dospět k tomu, že pokud by snoubenci byli příslušníky různých církví či náboženských společností, přičemž v obou případech by se jednalo o církve nebo náboženské společnosti registrované dle ZSNV, došlo by ke vzniku manželství na základě prvního obřadu a poté by následovaly jenom náboženské sňatkové obřady. Pokud by jedna z těchto církví či náboženských společností nebyla registrována a obřad by proběhl nejdříve před touto církví nebo náboženskou společností, pak by šlo pouze o manželství zdánlivé v souladu s ustanovením § 17a odst. 3 ZoR a manželství by vzniklo teprve druhým obřadem před registrovanou církví nebo náboženskou společností.³⁹

Ustanovení § 10 odst. 2 ZoR stanoví, že pokud však byl **uzavřen nejprve církevní sňatek** za splnění všech podmínek ZoR, tedy před pověřenou osobou církve nebo náboženské společnosti registrované v souladu s ZSNV a snoubenci předložili osvědčení o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření manželství ne starší tři měsíců, pak právní účinky manželství vznikají okamžikem uzavření církevního sňatku a nelze již následně uzavřít občanský sňatek.

Snoubenci se mohou rozhodnout pro **uzavření církevního sňatku následně po uzavření občanského sňatku**, neboť pro ně může mít osobní význam, aby jim byla udělena náboženským obřadem svátost manželství a vyřešen jejich vztah k příslušné církvi. **Uzavírání občanského sňatku po uzavření církevního sňatku** však již nemá žádný význam, protože manželství platně

---

³⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 33

³⁹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 33

vzniká a vyvolává právní následky již církevním sňatkem, pokud byl proveden v souladu s podmínkami ZoR.⁴⁰

4.3.2. Itálie

V italské právní úpravě není **vztah mezi občanským a církevním sňatkem** řešen tak, jako v české právní úpravě. Vzájemnou souvislost lze pouze dovodit z jednotlivých ustanovení c.c., z Konkordátu ve znění Revizní dohody, z l.culti, a z kanonického práva.

Manželství uzavřené formou **občanského sňatku** nabývá právní účinky přímo za splnění všech podmínek c.c. dnem jeho uzavření před matrikářem v souladu s ustanoveními čl. 106 n. c.c.

Pro oba druhy **církevních sňatků**, jednak pro ten uzavřený před knězem kultu katolického v souladu s ustanovením čl. 82 c.c. a jednak pro ten uzavřený před knězem kultu odlišného od katolického v souladu s ustanovením čl. 83 c.c. platí podmínka, že nabývají občanskoprávní účinky zápisem manželství do matriční knihy v souladu s právní úpravou v Konkordátu a v l.culti.

Z ustanovení c.c. nevyplývá, že by **po uzavření církevního sňatku** před knězem kultu katolického nebylo možno **uzavřít sňatek občanský**. Naopak by se dalo dovodit z výše uvedených poznámek o dodatečném zápisu církevního sňatku do matriky, že pokud k zápisu církevního sňatku do matriční knihy nedojde, toto manželství z hlediska občanskoprávního nemá žádné účinky a je možno uzavřít následně občanský sňatek, po jehož uzavření již nelze požádat o dodatečný zápis církevního sňatku do matriční knihy. Platnost církevního manželství, pokud by jeden ze snoubenců uzavřel občanský sňatek s někým jiným, než s kým uzavřel sňatek církevní, by se musela řešit dle kanonického práva.

Stejně tak není řešeno, zda je možno **uzavřít po občanském sňatku církevní sňatek**. Analogicky dle české právní úpravy by se dalo dovodit, že ano, ale platné občanské manželství vzniká již dnem uzavření občanského sňatku a následný církevní sňatek nemá z hlediska právního řádu státu žádné účinky.

---

⁴⁰ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 33

5. Předpoklady manželství

5.1.Podmínky sňatku

5.1.1.Způsobilost a překážky

K platnému uzavření manželství je zapotřebí, aby každý ze snoubenců měl **plnou způsobilost** uzavřít manželství, a aby **neexistovaly překážky** vztahující se ke dvojici snoubenců, tj. aby měli snoubenci způsobilost uzavřít manželství mezi sebou.

V **české právní úpravě** ZoR nenajdeme samostatný výčet podmínek způsobilosti a překážek. Je třeba hledat a dovozovat z hlavy druhé části první ZoR, která pojednává o neplatnosti a neexistenci manželství.

Naproti tomu **italská právní úprava** c.c. obsahuje samostatný oddíl obsahující výčet podmínek nutných pro uzavření manželství v rámci knihy I, části VI, hlavy III upravující vznik manželství uzavřeného občanskou formou před matrikářem.

Aby snoubenci měli **způsobilost uzavřít manželství**, je třeba, aby každý ze snoubenců splňoval následující podmínky:

- **byl svobodného stavu**

V souladu s ustanovením § 11 ZoR odst. 1 manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou. Není tedy povoleno manželství bigamické. Princip monogamie má v naší právní oblasti hluboké kořeny historické i náboženské.

Stejně tak čl. 86 c.c. stanoví, že nemůže uzavřít manželství ten, kdo je ještě vázaný ve svazku z předchozího sňatku. Nové manželství může uzavřít až tehdy, když předešlé bylo prohlášeno za neplatné nebo bylo neplatné nebo vztah byl rozloučen rozvodem nebo smrtí jednoho z manželů.

- **dosáhl minimálního věku,**

Aby manželství mohlo splnit svůj účel, musejí snoubenci dosáhnout určité tělesné i duševní vyspělosti.

Ustanovení § 13 ZoR stanoví, že **manželství nemůže uzavřít nezletilý**, tj. osoba mladší osmnáct let. Zletilosti se dle ustanovení § 8 odst. 2 OZ nabývá dosažením osmnáctého roku. Výjimečně, jestliže je to v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů

povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let. V tomto ohledu je ZoR v souladu s Úmluvou o souhlasu. Jedním z těchto důležitých důvodů, ne však jediným, je těhotenství partnerky. Nezletilý mladší šestnáct let nemůže uzavřít platné manželství vůbec, jednalo by se o manželství putativní v souladu s ustanovením § 17a odst. 2 ZoR. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) v § 194 přiznává nezletilému staršímu šestnácti let procesní způsobilost k podání návrhu na povolení uzavřít manželství.

Zákon neřeší otázku, zda je možné povolit uzavření manželství za situace, kdy jsou oba snoubenci nezletilí. Praxe ojediněle připouští povolit uzavření manželství i v případě obou nezletilých snoubenců.⁴¹

Ustanovení čl. 84 c.c. stanoví, že **nezletilí nemohou uzavírat manželství**. Dle čl. 2 c.c. se zletilosti nabývá dovršením osmnácti let. Minimálním věkem pro uzavření občanského manželství je dosažení zletilosti, to platí stejně pro muže i pro ženu, nebo dovršením osmnáctého roku. Stejně jako v české právní úpravě, tak i v italské, může být ve výjimečných případech nabyto zletilosti po dovršení šestnácti let. Čl. 84 c.c. předvídá možnost, že soud pro nezletilé povolí sňatek nezletilému, jestliže se pro to vyskytnou závažné důvody. Musí však jít o osobu, která dovršila alespoň šestnáct let, a u které byla soudem zjištěná „duševní a fyzická vyspělost“. Taktéž italská právní úprava je tedy v souladu s Úmluvou o souhlasu, která v čl. 2 upravuje nutnost dostatečného věku pro uzavření manželství. Smluvní státy by měly přijmout opatření stanovící nejnižší věk pro uzavření manželství. V Itálii je minimálním věkem pro uzavření manželství šestnáct let, stejně jako v České republice.

Ustanovení čl. 90 c.c. počítá v případě potřeby s asistencí speciálního kurátora nezletilému při uzavírání sňatku na základě povolení soudu.

- **způsobilost rozumět a chtít**

Tomuto tématu je věnován § 14 ZoR. V ustanovení § 14 odst. 1 ZoR je stanoveno, že **manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům**. Dle ustanovení § 14 odst. 2 ZoR je-li způsobilost osoby k právním úkonům omezena, může uzavřít manželství jen s povolením soudu. Stejně tak dle ustanovení § 14 odst. 3 ZoR nemůže uzavřít manželství osoba stížená duševní chorobou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti

---

⁴¹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 38

k právním úkonům. Je-li však zdravotní stav této osoby slučitelný s účelem manželství, může soud uzavření manželství povolit.

Ustanovení čl. 85 c.c. stanoví, že **manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům** pro duševní chorobu. Tento čl. je kogentní a neexistuje z něj přípustná výjimka, dokud zbavení způsobilosti k právním úkonům trvá. Dále dle ustanovení dle čl. 120 c.c. nemůže uzavřít manželství osoba, která ač není zbavena způsobilosti k právním úkonům, je z jakéhokoliv důvodu v momentě uzavírání manželství nezpůsobilá rozumět nebo chtít, a to také přechodného. Jedná se o tzv. neschopnost přirozenou.

Italská právní úprava uvádí ještě jeden důvod nezpůsobilosti, který česká právní úprava nezná, a sice:

- **absence nebezpečí smíšení krve**

Ustanovení čl. 89 c.c. stanoví požadavek týkající se **vylučně ženy, která už byla vdaná**. Tato žena nemůže uzavřít nové manželství, dokud neuplyne tři sta dnů od rozloučení předchozího manželství nebo jeho prohlášení za neplatné nebo od zrušení občanskoprávních účinků církevního manželství (rozvodu). Toto neplatí v případě, že předchozí manželství bylo prohlášeno za neplatné pro impotenci jednoho z manželů. Soud může povolit prominutí tohoto přechodného zákazu, když je evidentně vyloučeno ženino těhotenství nebo vyplývá z rozsudku v právní moci, že manžel nežil s manželkou ve společné domácnosti tři sta dnů předcházejících rozloučení manželství nebo jeho prohlášení za neplatné nebo od zrušení občanskoprávních účinků církevního manželství (rozvodu). Nedodržení tohoto zákazu nepůsobí neplatnost manželství, ale pouze je uložena pokuta manželům a matrikáři na základě čl. 140 c.c.⁴²

Za **překážku** uzavření manželství je považováno:

- **příbuzenství**

V souladu s ustanovením § 12 ZoR za překážku považováno příbuzenství. Manželství **nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci**. Totéž platí i pro příbuzenství založené osvojením, pokud osvojení trvá.

---

⁴² Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1059-1060

Italská právní úprava poskytuje **výčet příbuzenských vztahů, které tvoří překážku uzavření manželství**. Manželství mezi sebou dle ustanovení čl. 87 c.c. nemohou uzavřít:

- 1) předci a potomci v řadě přímé, zákonní nebo přirození;
- 2) bratři a sestry, zákonní nebo přirození;
- 3) strýc a neteř, teta a synovec; překážka existuje také pro vztah založený na biologickém základě, ale je možné ji prominout rozhodnutím soudu;
- 4) příbuzní v řadě přímé (tchán a snacha, zeť a tchýně): zákaz existuje také v případě, v němž se příbuzenství odvozuje od manželství rozloučeného nebo prohlášeného za neplatné (v tomto posledním případě však může být uděleno prominutí soudem);
- 5) příbuzní v řadě pobočné do 2. stupně (švagři): tento zákaz je možné zrušit prominutím soudu;
- 6) osvojitel, osvojenec a jeho potomci;
- 7) adoptivní děti stejné osoby;
- 8) osvojenec a děti osvojitele;
- 9) osvojenec a manžel osvojitele, osvojitel a manžel osvojence.

- **překážka kriminální**

V italské právní úpravě mimoto mezi sebou dle ustanovení čl. 88 c.c. nemohou uzavřít manželství osoby, z nichž **jedna byla odsouzena pro dokonanou vraždu nebo pokus vraždy a druhá byla manželem oběti** (tzv. překážka kriminální).

5.1.2. Uzavření manželství v přímém ohrožení života

V české právní úpravě se uzavřením manželství v přímém ohrožení života zabývají dvě ustanovení ZoR, a sice § 4 odst. 5 a § 7 odst. 1.

Dle ustanovení § 4 odst. 5 ZoR je-li život snoubence přímo ohrožen, může se manželství uzavřít před kterýmkoli obecním úřadem.

Z ustanovení § 4 odst. 5 ZoR vyplývá, že manželství může být uzavřeno **i před obecním úřadem, který není pověřen vést matriku**, aniž by jeden ze snoubenců musel mít v jeho obvodu trvalý pobyt, jak je tomu třeba v případě ustanovení § 4 odst. 2 ZoR. Vždy však musí být přítomen zaměstnanec matričního úřadu.

Zákon nespécifikuje, jak je třeba prokazovat **přímé ohrožení života**. Je nutné vycházet z toho, že toto ohrožení života musí být zřejmé. Snoubenec samozřejmě musí mít zachovánu způsobilost projevit svoji vůli ke vstupu do manželství. Jedná se o situace, kdy je vážné nebezpečí, že kdyby manželství mělo být uzavíráno běžným způsobem, hrozí, že by se snoubenec obřadu nedožil.⁴³

Dle ustanovení § 7 odst. 1 ZOR je-li život toho, kdo chce uzavřít manželství, přímo ohrožen, **není třeba předložit doklady jinak k uzavření manželství potřebné**. I v takovém případě však snoubenci musí prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly.

Zjednodušená forma při uzavírání manželství v nebezpečí smrti se rovněž projevuje i v podstatném **zjednodušení předoodavkového řízení**. V případě uzavírání manželství v přímém ohrožení života lze v krajním případě uzavřít toto manželství bez předložení jakýchkoli dokladů, a to u obou snoubenců. Předložení dokladů zde nahrazuje prohlášení o tom, že snoubencům nejsou známy žádné okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly.⁴⁴

Dle ustanovení § 7 odst. 2 ZoR v **cizině** může přijmout prohlášení snoubenců, je-li alespoň jeden z nich státním občanem České republiky, v případě přímého ohrožení života jednoho ze snoubenců i kapitán lodi plující pod vlajkou České republiky, kapitán letadla registrovaného v České republice a velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí.

Podmínkou pro přijetí prohlášení snoubenců o vstupu do manželství před osobami uvedenými v § 7 odst. 2 ZoR je **státní občanství České republiky alespoň jednoho ze snoubenců** a dále to, že uvedený dopravní prostředek nebo vojenská jednotka se **ve chvíli sňatku nacházejí mimo území České republiky**.

Oprávnění kapitána námořní lodi patří mezi jeho tradičně i historicky obecně uznávané pravomoci. S rozmachem letecké dopravy se tato pravomoc rozšířila i na kapitána letadla. S ohledem na zapojení České republiky do mezinárodních vojenských aktivit mírových sborů byla možnost uzavření manželství v ohrožení života rozšířena i na velitele vojenské jednotky v zahraničí.⁴⁵

V italské právní úpravě se uzavřením sňatku v přímém ohrožení života zabývá pouze jedno ustanovení čl. 101 c.c. a další úpravu najdeme v DPR.

---

⁴³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 17

⁴⁴ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 26

⁴⁵ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 27

Ustanovení čl. 101 stanoví, že ohlášky se nevykonají při uzavření manželství v bezprostředním nebezpečí života (*matrimonium in extremis* – manželství uzavírané za extrémních podmínek). V případě **přímého ohrožení života** jednoho ze snoubenců může matrikář v souladu s ustanovením čl. 101 c.c. snoubence oddat bez předchozího provedení ohlášek. Podmínkou je však, že snoubenci odpřísáhli, že mezi nimi neexistují překážky, které by jim bránily uzavřít manželství.

Dle rozhodnutí italského Kasačního soudu Cass. 6-7-1967, č. 216, v případě, že nebyly provedeny ohlášky pro **falešné tvrzení přímého ohrožení života**, tato chyba zakládá pouhou formální chybnost sňatku a nemá žádný vliv na platnost takto uzavřeného manželství.⁴⁶

Také italská právní úprava počítá s **uzavřením manželství v přímém ohrožení života na cestách**. Dle ustanovení čl. 65 DPR, je-li uzavřeno manželství v přímém ohrožení života jednoho z manželů během cesty po moři nebo letecky, je třeba užít ustanovení článků 204, 205, 207, 208, 210 a 834 italského navigačního zákona Codice della Navigazione, zákon z roku 1942 v platném znění, R.D. 30-3-1942, č. 327.

Dále upřesňuje ustanovení čl. 65 odst. 2 DPR, že k **zápisu** protokolu o uzavření manželství nebo příslušných ústních úkonů vztahujících se k uzavření manželství **do matriky** v souladu s ustanovením čl. 65 odst. 1 DPR je příslušný matrikář obecního úřadu příslušného dle trvalého bydliště snoubenců. K zaslání příslušných kopií dokumentů vydaných kapitánem letadla nebo kapitánem lodi je příslušný kapitán přístavu nebo velitel letiště, pokud loď nebo letadlo přistane v Itálii, nebo diplomatický či konzulární úřad, pokud loď nebo letadlo přistane v zahraničí.

5.1.3.Sňatek v zastoupení

Česká právní úprava podrobně rozebírá podmínky uzavření sňatku v zastoupení, včetně formálních i obsahových náležitostí plné moci.

Dle ustanovení § 9 odst. 1 ZoR může být z důležitých důvodů **povoleno**, aby prohlášení jednoho ze snoubenců, že vstupuje do manželství, učinil jeho **zástupce**. Plná moc musí být písemná a podpis na ní musí být úředně ověřen. Druhý snoubenec, se kterým má být manželství uzavřeno, musí být v ní přesně označen, jinak manželství nevznikne.

---

⁴⁶ Saggese, F.L., Pepe, I.: Codice Civile Illustrato. 4. vydání. Piacenza: La Tribuna, 2009, s. 111

Tento způsob uzavření manželství považuje ZoR za výjimku. Z tohoto důvodu není zastoupení možné bez dalšího, ale pouze **na základě povolení** krajského úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností, v hlavním městě Praze, Brně, Ostravě a Plzni magistrátu těchto měst. Povolení je vydáváno ve formě **správního rozhodnutí**, vůči němuž je přípustné odvolání. Dlouhodobě se v matriční praxi za důležitý důvod považuje zejména pobyt jednoho ze snoubenců v zahraničí. Na povolení uzavřít manželství zástupcem není právní nárok, ale vydání povolení bude záviset na správním uvážení příslušného správního orgánu.⁴⁷

ZoR obsahuje v § 9 výslovné formální i obsahové požadavky na plnou moc, které jsou podrobnější než požadavky na plnou moc dle ustanovení § 31 odst. 3 OZ.

Z hlediska **formy** plné moci vyžaduje zákon dle ustanovení § 9 odst. 1 ZoR prostou písemnou formu a úředně ověřený podpis zmocnitele.

Z hlediska **obsahu** musí v souladu s ustanovením § 9 odst. 3 plná moc obsahovat osobní údaje snoubenců a zástupce, prohlášení o příjmení snoubenců a jejich společných dětí, prohlášení o neexistenci překážek, o znalosti zdravotního stavu druhého snoubence a o budoucím uspořádání rodiny. Dále musí být z plné moci zřejmé, že zmocnitel pověřuje zmocněnce, aby jeho jménem učinil prohlášení o vstupu do manželství s druhým snoubencem, který musí být v plné moci přesně označen, jak vyžaduje ustanovení § 9 odst. 1. ZoR. Bez přesného označení druhého snoubence v plné moci manželství nevznikne.

S ohledem na ustanovení § 17a odst. 3 ZoR se dá dovodit, že **manželství nevznikne**, pokud nejsou dodrženy podmínky kladené na uzavření sňatku v zastoupení nebo na plnou moc stanovené v § 9 ZoR, tj. pokud plná moc není písemná, podpis zastoupeného není úředně ověřen, druhý snoubenec není v plné moci přesně označen, zástupce není stejného pohlaví jako snoubenec, kterého zastupuje nebo nemá plnou způsobilost k právním úkonům, či pokud plná moc neobsahuje jednu z obsahových náležitostí dle ustanovení § 9 odst. 3 ZoR.

Odvolání plné moci je v souladu s ustanovením § 9 odst. 2 ZoR účinné, jen pokud se o něm druhý snoubenec dozví předtím, než učiní prohlášení, že vstupuje do manželství. V případě, že se o něm dozví až ve chvíli, kdy oba snoubenci již učinili souhlasné prohlášení, manželství již platně vzniklo.

---

⁴⁷ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 31

Plná moc zanikne provedením úkonu, na který byla omezena a rovněž i smrtí zmocněnce nebo zmocnitele či smrtí druhého snoubence, se kterým mělo být manželství uzavřeno.⁴⁸

Dle ustanovení § 9 odst. 4 ZoR zástupcem snoubence může být pouze zletilá fyzická osoba, která není zbavena způsobilosti k právním úkonům, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena, a která je **stejného pohlaví jako snoubenec, kterého zastupuje**.

Požadavek **stejného pohlaví** u zástupce a zastoupeného byl tradičně přijímán s ohledem na dodržení požadavku slavnostní formy sňatečného obřadu. Příbuzenský vztah mezi zástupcem a zastoupeným, popřípadě i mezi zástupcem a druhým snoubencem, není na překážku.⁴⁹

Stejně tak **italská právní úprava** se uzavřením manželství na základě plné moci zabývá podrobněji v ustanovení čl. 111 c.c. Také v Itálii je uzavření manželství na základě plné moci považováno za výjimku vzhledem k silně osobnímu charakteru právního úkonu.

Uzavření manželství na základě plné moci je připuštěno dle ustanovení čl. 111 odst. 1 c.c. **v době války** vojákům a osobám, které se z důvodu služby nacházejí v doprovodu ozbrojených sil.

V souladu s ustanovením čl. 111 odst. 2 c.c. mohou též na základě plné moci uzavírat snoubenci manželství, pokud **jeden ze snoubenců bydlí v zahraničí** a sejdou se pro to vážné důvody, zvážené soudem v místě bydliště druhého manžela, které ospravedlňují uzavření manželství dříve, než se snoubenci opět setkají.

Stejně jako v české právní úpravě z hlediska **obsahu** plná moc nemůže být obecná, ale dle ustanovení čl. 111 odst. 3 c.c. musí obsahovat označení osoby druhého snoubence, se kterou má být manželství uzavřeno, zmocnění zmocněnce pro právní úkon uzavření manželství a projev vůle vzít si druhého snoubence uvedeného v plné moci za manžela. Ustanovení čl. 111 odst. 5 stanoví, že platnost plné moci je **sto osmdesát dnů** od jejího vystavení.

Vzhledem ke slavnostnímu charakteru svatebního obřadu musí být plná moc z hlediska **formy** vyhotovena písemně jako veřejná listina v souladu s ustanovením čl. 111 odst. 4 c.c. v péči matrikáře na základě osobní žádosti, na rozdíl od plné moci k podání žádosti o provedení ohlášek, pro kterou postačí plná moc vystavená formou soukromé listiny v souladu

---

⁴⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 31

⁴⁹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 32

s ustanovením čl. 96 c.c. Mimo označení osoby druhého snoubence by také dle doktríny měla obsahovat vybraný majetkový režim manželství.⁵⁰

Z výše uvedeného existuje **výjimka pro vojáky v době války**, na než se aplikují v souladu s ustanovením čl. 111 odst. 4 c.c. zvláštní normy.

V případě, že plná moc byla před obřadem zmocnitelem **odvolána** a druhý snoubenec tuto skutečnost ve chvíli uzavření sňatku ignoroval a sňatek přesto uzavřel, pak je tato skutečnost v souladu s ustanovením čl. 111 odst. 6 c.c. zhojena následným soužitím, i krátkodobým, a manželství je platné.

5.2.Volba příjmení

V české právní úpravě jsou dle ustanovení § 8 odst. 1 ZoR snoubenci povinni při uzavírání manželství před matričním úřadem nebo oprávněným orgánem církve **souhlasně prohlásit**, zda **příjmení** jednoho z nich bude jejich příjmením společným, či zda si ponechají svá dosavadní příjmení nebo zda spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí; bylo-li předchozí příjmení složeno ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uváděno jen jedno z nich.

Na společném příjmení se musejí snoubenci dohodnout, mohou se však dohodnout i na tom, že si každý ponechá příjmení dosavadní. ZoR umožňuje manželům zvolit si společné příjmení, které i navenek signalizuje jejich společenství. Ze zásady rovnosti muže a ženy vyplývá, že jako společné příjmení si mohou manželé **zvolit příjmení buď manžela, nebo manželky**, nemohou si však zvolit příjmení třetí. Volba společného příjmení se týká pouze toho příjmení, které má jeden ze snoubenců v okamžiku uzavírání manželství. Manžel, který přijal příjmení druhého manžela, může prohlásit, že k tomuto společnému příjmení připojuje a bude na druhém místě uvádět příjmení předchozí. Předchozí příjmení je příjmení, které má manžel v okamžiku uzavírání manželství. V případě, že dosavadní příjmení se skládá ze dvou příjmení, je možné na druhém místě uvádět jen jedno z nich, jehož výběr zákon ponechává na vůli manželů. Z dikce

---

⁵⁰ Saggese, F.L., Pepe, I.: Codice Civile Illustrato. 4. vydání. Piacenza: La Tribuna, 2009, s. 115

zákonu vyplývá, že i když zdvojené příjmení ponese pouze jeden z manželů, musejí se na tom snoubenci dohodnout; nejde zde pouze o jednostranné prohlášení jednoho z manželů.⁵¹

Ustanovení § 69 odst. 1 MatZ stanoví, že **příjmení žen** se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Dle ustanovení § 69 odst. 2 MatZ na základě žádosti ženy, již se uzavření manželství týká, lze uvést v matriční knize její příjmení v **mužském tvaru**, jde-li o cizinku, občanku, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině, občanku, jejíž manžel je cizinec, a občanku, která je jiné než české národnosti. Za stejných podmínek je v souladu s ustanovením § 69 odst. 3 umožněn zápis příjmení dítěte ženského pohlaví v mužském tvaru.

O tom, jaké příjmení budou snoubenci po uzavření sňatku užívat, se musí dohodnout již **v průběhu předodдавkového řízení** při vyplňování Dotazníku. Prohlášení o jejich dohodě o příjmení je následně součástí sňatečného obřadu při občanském sňatku v souladu s ustanovením § 8 odst. 1 ZoR.

Pokud by k dohodě nedošlo, bylo by třeba vycházet z toho, že manželé ponese nadále **různá příjmení**. S ohledem na ustanovení § 11 OZ není možné někoho donutit ke změně příjmení proti jeho vůli.⁵²

Dle ustanovení § 8 odst. 2 ZoR **ponechají-li si manželé svá dosavadní příjmení**, prohlásí, které z jejich příjmení bude příjmením společných dětí. Musejí již v předodдавkového řízení při vyplňování Dotazníku uvést, které z těchto příjmení bude příjmením jejich společných dětí.

Všechny společné děti týchž manželů ponese **stejně příjmení**. Není možné uzavírat tuto dohodu např. tak, že synové ponese příjmení otce a dcery matky. Tato dohoda se s ohledem na ustanovení § 38 odst. 1 týká i dětí, které se narodily ještě před uzavřením manželství. Netýká se však dětí, které má některý ze snoubenců z předchozího manželství.⁵³

Dle ustanovení § 38 odst. 3 ZoR **nedohodnou-li se rodiče** o jménu nebo příjmení dítěte, anebo není-li žádný z rodičů znám, **určí** jméno nebo příjmení **soud**. Je zde tedy na rozdíl od případu, kdy nedojde k dohodě o příjmení manželů a každému z nich zůstane příjmení předchozí, dána pravomoc soudu k rozhodnutí.

---

⁵¹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 28

⁵² Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 29

⁵³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 29-30

V italské právní úpravě je problematice příjmení po uzavření sňatku věnován čl. 143 bis c.c., který je součástí hlavy IV. práva a povinnosti vyplývající z manželství.

Dle ustanovení čl. 143 bis c.c. si **manželka přidá k příjmení vlastnímu příjmení manžela** a ponechá si ho i během ovdovění, dokud neuzavře nové manželství.

V případě rozvodu žena ztrácí manželovo příjmení, které si ke svému předchozímu přidala na základě uzavření manželství. Nicméně, soud může v rozsudku, kterým vyslovil zrušení občanskoprávních účinků manželství, povolit ženě na její žádost, aby nadále směla používat příjmení manžela, pokud je to v jejím zájmu nebo v zájmu dětí. V případě, že žena poruší zákaz používat po rozvodu manželovo příjmení, může manžel v souladu s ustanovením čl. 7 c.c. požadovat zrušení poškozujícího právního úkonu a domáhat se u soudu náhrady škody.⁵⁴

Právo ženy užívat manželovo příjmení je ztraceno pouze, pokud uzavře nové manželství nebo pokud dojde k rozluce prohlášené soudem a v rámci té je ještě před rozvodem manželství vysloven zákaz užívat manželovo příjmení.

Italská právní úprava tedy klade důraz na přizpůsobení příjmení ženy příjmení manželovu. S tím, že by manžel převzal původní příjmení manželky, nepočítá. Jedná se o úpravu tradiční a vychází z historického vůdčího postavení muže v rodině, což se též odráží v ustanovení čl. 33 DPR, který stanoví, že **manželské dítě nabývá příjmení otce**.

5.3.Náležitosti sňatečního prohlášení

V české právní úpravě se v souladu s ustanovením § 3 odst. 1 manželství uzavírá svobodným a úplným **souhlasným prohlášením muže a ženy** o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem, tj. ZSNV.

Postavení oddávajícího je tradičně chápáno tak, že oddávající přijímá souhlasné prohlášení snoubenců o vstupu do manželství, tedy pokládá jim otázku, **zda dobrovolně vstupují do manželství**. Povinnost oddávajícího položit otázku přímo ze ZoR nevyplývá, je však založena na

---

⁵⁴ Cendon, P.: Commentario al Codice Civile.Torino: UTET, 2002, s. 361

tradici. Po jejich souhlasné odpovědi prohlašuje **manželství za právoplatně uzavřené**. Skutečnost, že oddávající prohlašuje manželství za právoplatně uzavřené, je obsažena v protokolu o uzavření manželství, který podepisují novomanželé v závěru svatebního obřadu. Po dohodě s oddávajícím je možno od obřadu upustit a učinit pouze souhlasné prohlášení.⁵⁵

Za splnění zákonem stanovených podmínek mají snoubenci na uzavření manželství právní nárok.

Souhlasné prohlášení muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, je z hlediska teorie práva **právním úkonem**. Problém spočívá v tom, že ZoR nerozlišuje neplatný právní úkon a neplatné manželství (jako právní vztah), ale některé případy neplatnosti právního úkonu, kterým bylo manželství uzavřeno (tedy sňatečného prohlášení), řeší současně jako neplatnost manželství. Některé případy řeší tím, že manželství vůbec nevznikne, a některé vady právního úkonu nechává bez povšimnutí. Případy neplatného manželství jsou v ZoR vymezeny taxativně, v případě ostatních vad právního úkonu půjde vždy o platné manželství, ledaže by se jednalo o takovou vadu právního úkonu, která by z teoretického hlediska měla za následek nicotnost právního úkonu. A tak z neplatného právního úkonu může vzniknout platné manželství, a naopak neplatné manželství může vzniknout i z právního úkonu, který by byl z hlediska OZ platný.⁵⁶

V případě, že by jeden ze snoubenců byl evidentně ve stavu, který jej činí neschopným k právnímu úkonu uzavření manželství, může oddávající odmítnout **přijmout souhlasné prohlášení** o vstupu do manželství.

Vůle musí být z hlediska teorie práva daná, vážná, svobodná a prostá omylu. **Projev vůle** musí být srozumitelný, určitý a učiněný v určité formě. Nedostatek srozumitelnosti a určitosti projevu snoubenců o vstupu do manželství ZoR výslovně neřeší. Lze však do jisté míry mít za to, že srozumitelnost a určitost je zabezpečena přítomností oddávajícího, matrikáře, svědků a podpisem sňatečného protokolu.⁵⁷

Svobodu vůle vylučuje **fyzické násilí**. V souladu s ustanovením § 17a odst. 1 ZoR v případě, že jeden ze snoubenců byl k prohlášení o uzavření manželství donucen fyzickým násilím, manželství vůbec nevznikne. Svobodu vůle rovněž vylučuje **psychické násilí**. V souladu s ustanovením § 15a odst. 1 ZoR, by se jednalo o bezprávnou výhrůžku a takto uzavřené manželství by bylo neplatné.

---

⁵⁵ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 15

⁵⁶ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 8

⁵⁷ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 9

Z hlediska **formy** právního úkonu se manželství uzavírá ústní formou. Pokud by jeden ze snoubenců byl neslyšící, němý nebo pokud nemluví nebo nerozumí česky, pak je třeba, aby byl sňatečnému obřadu přítomen v souladu s ustanovením § 39 MatZ tlumočnick.

Manželství vzniká, jakmile je tento právní úkon perfektní, tj. v okamžiku, kdy druhý snoubenec (zpravidla snoubenka) projeví souhlasně svou vůli vstoupit do manželství. Tradičně oddávající pokládá snoubencům otázku, zda dobrovolně vstupují do manželství, a po obdržení druhé souhlasné odpovědi **prohlašuje manželství za právoplatně uzavřené**.⁵⁸

Dle ustanovení § 3 odstavec 2 se prohlášení činí **veřejně a slavnostním způsobem** v přítomnosti **dvou svědků**. Veřejnost prohlášení je u občanského sňatku splněna účastí oddávajícího, matrikáře a svědků při obřadu a u církevního sňatku tím, že manželství je uzavíráno na místě, které podle církevních předpisů je v souladu s ustanovením § 4a odst. 2 určeno pro náboženské obřady nebo náboženské úkony.

Slavnostní způsob uzavření manželství zdůrazňuje vážnost rozhodnutí snoubenců o vstupu do manželství. Slavnostní forma uzavření manželství má tisíciletou tradici. Výměna **snubních prstenů a svatební polibek** jsou pouze podtržením slavnostní formy a hezkým obyčejem, majícím svůj původ v obřadech práva kanonického. Snubní prsten se stal synonymem svatby a manželství. Svůj původ má ve starém Římu, a to nejprve jako prsten zasnubní. Do církevního svatebního obřadu byl jako povinná součást zahrnut Tridentským koncilem v roce 1545. **Účast svědků** při obřadu má rovněž hlubokou historickou tradici, která byla rovněž zakotvena Tridentským koncilem.⁵⁹

S ohledem na ustanovení § 17a odst. 3 ZoR však nedodržení slavnostní formy a veřejnosti, přítomnosti svědků, či jejich případná nezletilost či neznalost českého jazyka nemá vliv na existenci manželství a manželství by přesto platně vzniklo.

V italské právní úpravě nalezneme, že v souladu s ustanovením čl. 106 c.c. se obřad musí odehrát veřejně na radnici před matrikářem, kterému byla podána žádost o ohlášky za splnění formalit stanovených v ustanovení čl. 107 c.c.

Ustanovení čl. 107 c.c. stanoví, že matrikář v den, který si snoubenci určili, za přítomnosti dvou svědků, těmi mohou být i rodiče, dává každému ze snoubenců **přečíst články 143, 144 a 147 c.c.**

---

⁵⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 11

⁵⁹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 12

Následně matrikář přijímá, od každého ze snoubenců osobně, od jednoho po druhém, **prohlášení, že si chtějí vzít druhého snoubence** za manžela a za manželku. Posledním krokem je prohlášení matrikáře, že manželství bylo právoplatně uzavřeno a **prohlásí muže a ženu za manžele**. Okamžitě po obřadu musí být sepsán **oddací list**, který bude poté zapsán do patřičné matriční knihy.

Během sňatečního obřadu, musí být **splněny tři podmínky**, aby manželství právoplatně vzniklo. První z nich je nutnost, aby každý ze snoubenců přečetl články 143, 144 a 147 c.c. Druhá, jejich souhlasné prohlášení o vstupu do manželství. Třetí podmínkou je prohlášení snoubenců matrikářem za manžele.

Ustanovení čl. 143 c.c. stanoví **rovnost muže a ženy v manželství**. Uzavřením manželství muž i žena nabývají stejná práva a povinnosti. Z manželství vyplývá pro manžele vzájemná povinnost věrnosti, pomoci morální a materiální a spolupráce v zájmu rodiny a soužití. Oba manželé jsou povinni, každý v závislosti na svém majetku a na vlastní kapacitě k profesní a domácí práci, přispívat na potřeby rodiny.

Ustanovení čl. 144 c.c. se zabývá **adresou a trvalým bydlištěm rodiny**. Podle tohoto ustanovení se manželé musejí dohodnout na adrese, na které bude probíhat jejich rodinný život, a určit trvalé bydliště rodiny podle potřeb obou manželů a dle potřeby rodiny.

Ustanovení čl. 147 c.c. upravuje **povinnosti vůči dětem**. Manželství ukládá pro oba manžele povinnost živit, vzdělávat a vychovávat své potomky, s ohledem na schopnosti, přirozené sklony a touhy dětí.

V souladu s ustanovením čl. 108 odst. 1 c.c. **prohlášení snoubenců**, že si berou druhého snoubence za manžela a za manželku, **nemůže být podřízeno ani lhůtě, ani podmínce**. Pokud strany připojí lhůtu nebo podmínku, matrikář nemůže pokračovat v obřadu. V případě pokračování je matrikář vystaven riziku trestu uvedeného v ustanovení čl. 138 c.c. Jestliže manželství bude přesto uzavřeno, lhůta a podmínka se považují za nepřipojené v souladu s ustanovením čl. 108 odst. 2 c.c. Manželství se považuje za vadné, ale bezvadné (*vitiantur sed non vitiant*).⁶⁰

V italské právní úpravě ještě věnují v čl. 113 c.c. pozornost **manželství uzavřenému před zdánlivým matrikářem**. Za účelem ochrany svazku manželského c.c. přisuzuje platnost

---

⁶⁰Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1062

manželství uzavřenému před osobou, která nemá funkci matrikáře (např. protože její uvedení do úřadu nebo jmenování je neplatné nebo neúčinné), a přesto funkci vykonává (jedná se o tzv. „faktickou úřední osobu“). Proto, aby takto uzavřené manželství bylo platné, je však třeba splnit dvě podmínky: 1) výkon funkce musí být proveden veřejně nebo způsobem zjevným všem (požadavek objektivní); 2) dobrá vůle alespoň jednoho ze snoubenců (požadavek subjektivní).⁶¹

6. Podmínky uzavření manželství mezi státním příslušníkem České republiky a Itálie

Nejprve si v případě uzavření manželství s mezinárodním prvkem mezi dvěma snoubenci různého státního občanství musíme zodpovědět základní právní otázky, a sice jakým právem se řídí, tzv. rozhodné právo, **způsobilost k uzavření manželství, podmínky jeho platnosti a forma uzavření manželství**. Odpovědi na tyto otázky nalezneme v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMPS“) a paralelně v italském zákoně o mezinárodním právu soukromém Riforma del sistema italiano di diritto internazionale privato, zákon z roku 1995 v platném znění, L. 31-5-1995, č. 218 (dále jen „I.d.i.p.“).

Uzavření manželství s mezinárodním prvkem na území České republiky je upraveno ZoR, MatZ, ZMPS a řadou mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.

Uzavření sňatku s mezinárodním prvkem na území Itálie je upraveno c.c., DPR, I.d.i.p. a řadou mezinárodních smluv, jimiž je Italská republika vázána.

6.1. České mezinárodní právo soukromé a procesní

Otázku **způsobilosti snoubence uzavřít manželství** řeší ZMPS v základním ustanovení § 3, dle kterého se způsobilost osoby k právům a k právním úkonům řídí, nestanoví-li tento zákon něco jiného, právním řádem státu, jehož je snoubenec příslušníkem. Dále uvádí, že činí-li právní úkon v České republice cizinec stačí, je-li k úkonu způsobilý podle práva českého. Právní způsobilostí k uzavření manželství se ZMPS zabývá dále ve speciálním ustanovení § 19, dle kterého se způsobilost osoby uzavřít manželství, jakož i **podmínky jeho platnosti** řídí právem státu, jehož je osoba příslušníkem.

---

⁶¹ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1062

Z tohoto důvodu vyžaduje MatZ v ustanovení § 35 odst. 1 písm. c), aby cizinec předložil matričnímu úřadu doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství, tzv. **vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství**, kterým prokazuje, že dle právního řádu, jehož je příslušníkem, je způsobilý k uzavření manželství. Toto vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství si snoubenec italské státní příslušnosti vyžádá na matričním úřadě v Itálii příslušném dle místa jeho trvalého pobytu či na italské ambasádě v Praze, má-li trvalý pobyt na území České republiky.

Vzhledem k tomu, že ZMPS stanoví v ustanovení § 36 **výhradu veřejného pořádku**, je třeba, aby český matriční úřad vysvědčení o způsobilosti k uzavření manželství předložené italským snoubencem posoudil, zda se nepřičí českému právnímu řádu či takovým zásadám společenského a státního zřízení České republiky, na nichž je nutno bez výhrad trvat.

Tradičně je otázka způsobilosti cizince uzavřít v České republice platné manželství vykládána tak, že pokud by cizinec nebyl podle práva svého státu způsobilý uzavřít manželství, ale šlo by o **překážku např. diskriminační povahy**, kterou ZoR nezná, pak by bylo možné připustit uzavření manželství, které by podle českého práva bylo platné. Na druhé straně, pokud by cizinec byl podle práva svého státu způsobilý k uzavření manželství, ale tuto **způsobilost by neměl podle českého práva** (např. další sňatek u příslušníka státu, který připouští mnohoženství), pak jeho druhý sňatek s českou občankou by nebyl na území České republiky připuštěn s odkazem na výhradu veřejného pořádku.⁶²

Aby manželství uzavřené na území České republiky bylo platné a vyvolalo právní účinky v Itálii, musí italský snoubenec splnit požadavky italského právního řádu pro uzavření platného manželství. Jde především o **splnění ohlášek**, které český právní řád nezná. A dále o **zápis** uzavřeného manželství **do italské matriky** příslušné dle místa trvalého pobytu italského občana.

Otázkou **formy uzavření manželství** se zabývá ZMPS v § 20, dle kterého se forma uzavření manželství řídí právem místa, kde se manželství uzavírá, tj. zásadou *locus regit actum*.

Až do 1.7.1992 platilo ustanovení § 20 odst. 2 ZMPS, podle něhož čs. občan v cizině mohl uzavřít manželství pouze civilní formou, jinak bylo manželství neplatné. Toto ustanovení bylo

---

⁶² Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 22

zrušeno zákonem č. 234/1992 Sb.⁶³ Vzhledem k ustanovení § 3 odst. 1 a § 4a n. ZoR je nyní možné zvolit v České republice mezi občanským sňatkem a církevním sňatkem.

Aby se vzhledem k původnímu znění § 20 ZMPS předešlo tomu, že manželství uzavřená církevní formou v cizině by byla považována za manželství, která vůbec nevznikla, byl novelou ZoR č. 234/1992 Sb. přijat § 4c ZoR, který řeší zpětně platnost manželství uzavřených občany České a Slovenské Federativní Republiky v období od 1. ledna 1950 do nabytí účinnosti nynějšího ZoR církevní formou v zahraničí podle práva platného v místě uzavření manželství. A to tak, že tato manželství jsou platná podle československého práva.⁶⁴

Prakticky by to tedy vypadalo takto:

- Pokud budou na **území České republiky** uzavírat manželství snoubenci, z nichž jeden je státním občanem České republiky a druhý je státním občanem Itálie, pak pro posouzení **právní způsobilosti k uzavření manželství** je pro českého snoubence rozhodný český právní předpis a pro italského snoubence italský právní předpis, to stejné platí pro **platnost manželství**. Co se týče **formy uzavření manželství**, bude rozhodný český právní předpis, protože obřad se bude konat na území České republiky.
- Pokud budou uzavírat ti samí snoubenci manželství **na území Itálie**, pak pro posouzení **právní způsobilosti k uzavření manželství** je pro českého snoubence opět rozhodný český právní předpis a pro italského snoubence italský právní předpis, to stejné platí pro **platnost manželství**. Co se týče **formy uzavření manželství**, bude však rozhodný italský právní předpis, protože obřad se bude konat na území Itálie.

6.2.Italské mezinárodní právo soukromé

Otázku **způsobilosti k právním úkonům** řeší l.d.p.i. v ustanovení čl. 23 a ve speciálním ustanovení čl. 27 l.d.p.i. upravuje **způsobilost snoubence uzavřít manželství**. Dle těchto ustanovení se způsobilost osoby k právním úkonům, i způsobilost snoubence uzavřít manželství, řídí právním řádem státu, jehož je každý ze snoubenců příslušníkem v momentě sňatečného obřadu.

---

⁶³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 22

⁶⁴ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 21

Z tohoto důvodu musí český státní občan předkládat při uzavírání manželství s italským státním příslušníkem v Itálii **vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství**, vystavené v souladu s ustanovením § 45 MatZ matričním úřadem v České republice příslušným dle místa trvalého pobytu snoubence českého státního občanství.

Taktéž l.d.p.i. upravuje v čl. 16 **výhradu veřejného pořádku**, v souladu s níž se cizího práva neužije, pokud jsou jeho účinky v rozporu s veřejným pořádkem. Z tohoto důvodu italský matriční úřad ověří vysvědčení o způsobilosti k uzavření manželství předložené českým snoubencem, zda se nepřičí italskému veřejnému pořádku.

Otázkou **formy uzavření manželství** se zabývá čl. 28 l.d.p.i., dle kterého je manželství co do formy obřadu platné, pokud odpovídá právnímu řádu, kde se manželství uzavírá nebo vnitrostátnímu právu alespoň jednoho ze snoubenců v momentě obřadu nebo právu státu, kde mají snoubenci v momentě obřadu společné bydliště

6.3.Uzavření manželství na území České republiky

Právní podmínky uzavření manželství upravuje kromě ZoR též MatZ, který upravuje administrativní podmínky uzavření sňatku, především z hlediska dokladů potřebných k uzavření manželství.

Nejprve snoubenci, ještě před samotným obřadem uzavření manželství, vyplní předepsaný **tiskopis Dotazníku** a předloží jej matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Za snoubence se v souladu s právní definicí v ustanovení § 2 ZoR považuje muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství. Snoubenci jsou povinni matričnímu úřadu prokázat svoji totožnost a k tiskopisu připojit zákonem stanovené dokumenty.

To **jaké dokumenty** musí snoubenec k uzavření manželství předložit, **závisí především na jeho státním občanství a místě trvalého pobytu**. Z pohledu českého matričního úřadu můžeme snoubence, kdy jeden je české státní příslušnosti a druhý italské státní příslušnosti rozdělit do tří skupin:

- do první skupiny patří snoubenec, který je **českým státním občanem a zároveň má na území České republiky trvalý pobyt**;
- do druhé skupiny patří snoubenec, který je **českým státním občanem a nemá trvalý**

pobyt na území České republiky;

- do třetí skupiny patří snoubenec, který je **italský státní občan**.

Každá tato skupina podléhá jiným požadavkům vyplývajících z MatZ.

6.3.1. Český státní občan s trvalým pobytem na území České republiky

Ten ze snoubenců, který je **občanem České republiky a je v České republice zároveň přihlášen k trvalému pobytu**, připojí k tiskopisu v souladu s ustanovením § 33 MatZ:

- rodný list,
- doklad o státním občanství,
- výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu,
- a výpis z evidence obyvatel o osobním stavu.

Trvalý pobyt občana České republiky je upraven v zákoně č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZEO**“), který v ustanovení § 10 odst. 1 stanoví, že **trvalým pobytem** se rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan může mít pouze jedno místo trvalého pobytu. Trvalý pobyt je zaznamenán v občanském průkazu, kterým se i zpravidla prokazuje.

Matriční úřad si může ověřit z informačního systému evidence obyvatel nebo informačního systému občanských průkazů státní občanství, trvalý pobyt a osobní stav snoubence. Potom v souladu s ustanovením § 33 odst. 2 MatZ není občan povinen předkládat dokumenty, které tyto skutečnosti prokazují. Stejně tak není povinen tyto doklady předkládat, pokud je prokáže občanským průkazem. Prakticky tedy ve většině případů postačí, aby tento snoubenec předložil **rodný list a občanský průkaz**.

V případě, že snoubenec již v minulosti sňatek uzavřel, pak připojí k Dotazníku v souladu s ustanovením § 6 ZoR a s ustanovením § 33 odst. 1 písm. e) MatZ také pravomocný **rozsudek o rozvodu** předchozího manželství nebo **o neplatnosti** předchozího manželství. Dále v případě smrti předchozího manžela **úmrtní list** zemřelého manžela či **rozsudek o prohlášení za mrtvého**, které dosvědčí, že nemůže dojít k bigamickému manželství. V případě předchozího partnerství úředně ověřený **výpis z knihy registrovaného partnerství**, že předchozí partnerství

bylo zrušeno rozhodnutím soudu, **úmrtní list** zemřelého partnera nebo rozhodnutí soudu o **prohlášení za mrtvého**.

6.3.2. Český státní občan s trvalým pobytem mimo území České republiky

V případě, že je **snoubenec občanem České republiky, ale nemá trvalý pobyt v České republice**, nýbrž v cizině, je v souladu s § 34 MatZ povinen prokázat svoji totožnost a k předepsanému tiskopisu připojit doklady, které vyžaduje u občana České republiky s trvalým pobytem na území České republiky § 33 odst. 1 MatZ, tj.:

- rodný list,
- doklad o státním občanství,
- výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a
- výpis z evidence obyvatel o osobním stavu.

Pokud by snoubenec předložil **rodný list** vystavený cizozemským orgánem, bylo by pro něj vhodné, aby v souladu s § 42 MatZ požádal o provedení zápisu narození do matriky, kterou vede Úřad městské části Brno-střed (dále jen „**Zvláštní matrika**“).⁶⁵

V případě, že snoubenec již v minulosti sňatek uzavřel, pak připojí k Dotazníku v souladu s ustanovením § 6 ZoR a s ustanovením § 33 odst. 1 písm. e) MatZ také pravomocný **rozsudek o rozvodu** předchozího manželství nebo **o neplatnosti** předchozího manželství. Dále v případě smrti předchozího manžela **úmrtní list** zemřelého manžela či **rozsudek o prohlášení za mrtvého**, které dosvědčí, že nemůže dojít k bigamickému manželství. V případě předchozího partnerství úředně ověřený **výpis z knihy registrovaného partnerství**, že předchozí partnerství bylo zrušeno rozhodnutím soudu, **úmrtní list** zemřelého partnera nebo rozhodnutí soudu o **prohlášení za mrtvého**.

Pokud by snoubenec předložil **rozsudek o rozvodu vydaný soudem cizího státu**, pak musí matriční úřad pečlivě posoudit, zda musí být jeho platnost pro území České republiky uznána Nejvyšším soudem České republiky, jak vyžaduje ustanovení § 67 ZMPS nebo zda na jejím území platí bez dalšího. Bez dalšího platí na území České republiky rozhodnutí soudů států, které jsou buď signatářem **Úmluvy o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití č.**

---

⁶⁵ Henych, V.: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002, s. 114

131/1976 Sb. (dále jen „**Úmluva o uznávání rozvodů**“) nebo **Smlouvy o právní pomoci**, ze které vyplývá, že není třeba rozsudek uznat Nejvyšším soudem České republiky.⁶⁶ Itálie je signatářem Úmluvy o uznávání rozvodů. Pokud by tedy občan české státní příslušnosti měl trvalý pobyt na území Itálie a tam se před novým sňatkem rozvedl, pak český matriční úřad uzná tento pravomocný rozsudek o rozvodu bez dalšího.

Alternativně MatZ dovoluje v ustanovení § 34 připojit jim **odpovídající obdobné doklady**, pokud jsou cizím státem, ve kterém má český občan trvalý pobyt, vydávány.

V tomto případě nemá matriční úřad možnost si sám zjistit potřebné údaje o státním občanství, trvalém pobytu a osobním stavu z informačního systému evidence obyvatel nebo informačního systému občanských průkazů, ani požadované doklady nelze nahradit předložením občanského průkazu jako u občana s trvalým pobytem v České republice. Státní příslušnost může prokázat cestovním pasem České republiky nebo osvědčením o státním občanství.

Ustanovení § 34 odst. 2 stanoví, že výpis z evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a o osobním stavu nebo jim odpovídající obdobné doklady, pokud jsou cizím státem vydávány, musí **být vydány státem, na jehož území má snoubenec s českým státním občanstvím pobyt.**

6.3.3. Italský státní občan

V případě druhého **snoubence, který je občanem Itálie**, je situace složitější, a je třeba předložit více dokladů. Tento snoubenec připojí v souladu s ustanovením § 35 MatZ:

- rodný list a
- doklad, kterým je možné prokázat jeho totožnost (např. cestovní pas).

Dále připojí:

- doklad o státním občanství;
- potvrzení o osobním stavu a o místě trvalého pobytu, je-li cizím státem vydáváno;
- vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství;
- potvrzení, že podle italského právního řádu může uzavřít manželství s českým

---

⁶⁶ Henych, V.: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002, s. 69-70, 114

snoubencem;

- a v případě, že by mělo být manželství uzavíráno zástupcem, pak též potvrzení o tom, že bude manželství v Itálii uznáno za platné.

Všechny tyto informace mohou být na jednom dokladu. Státní občanství lze rovněž prokázat cestovním dokladem.

Pokud by matriční úřad v Itálii **vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství** nevystavoval, pak by bylo možné jeho předložení v souladu s § 6 odst. 3 ZoR prominout⁶⁷. V Itálii jej však vystavují, takže je nutno toto vysvědčení předložit.

V případě, že snoubenec s italskou státní příslušností již v minulosti byl v jiném manželském svazku, je třeba, aby připojil jeden z následujících dokumentů. V případě smrti manžela **úmrtní list** zemřelého manžela nebo **rozsudek o prohlášení za mrtvého** (pokud tato skutečnost nevyplývá z dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství) nebo pravomocný **rozsudek o rozvodu** manželství či pravomocný **rozsudek o prohlášení manželství za neplatné**.

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství si snoubenec italského státního občanství může vyžádat na konzulárním oddělení italské ambasády v Praze v případě jeho trvalého pobytu v České republice nebo na italském matričním úřadě příslušném dle místa trvalého pobytu v případě jeho trvalého pobytu v Itálii.

V případě, že je snoubenec italského státního občanství hlášen k **trvalému pobytu v České republice** a zároveň je zapsán v rejstříku obyvatel Itálie s trvalým pobytem v cizí zemi, tzv. Anagrafe degli Italiani Residenti all'Estero (dále jen „AIRE“) vystaví mu **vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství** přímo italská ambasáda v Praze, přičemž vystaví tři samostatné různé doklady osvědčující občanství, místo trvalého pobytu a svobodný stav. V tomto případě není třeba opatřit dokumenty doložkou apostily. Též **ohlášky** jsou provedeny ve vitríně konzulárního oddělení italské ambasády v Praze.

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství si snoubenec vyžádá na konzulárním oddělení italské ambasády v Praze nejméně jeden měsíc před předpokládaným datem sňatku. K jeho získání musí na italské ambasádě předložit:

- výpis o narození (obsahující jména a příjmení rodičů),

---

⁶⁷ Henych, V.: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002, s. 115

- osvědčení, které souhrnně na jednom nebo na několika dokumentech osvědčuje italské státní občanství, trvalý pobyt v Itálii a svobodný stav a
- osvědčení o provedení ohlášek.

V případě, že má snoubenec italského státního občanství **trvalý pobyt v Itálii**, pak mu tyto dokumenty na žádost vystaví italský matriční úřad příslušný podle místa trvalého pobytu.

Následně je třeba, aby si oba dokumenty nechal v Itálii opatřit doložkou **apostily**, na příslušném úřadě, který je možné dle regionu vyhledat na www.giustizia.it (pro správní dokumenty je to územně příslušný prefekt, pro region la Valle d'Aosta a Piemont je to prezident regionu a pro regiony Trentino a Bolzano komisař gubernie). Poté je nutné nechat doklady **přeložit do českého jazyka** jedním ze soudních překladatelů vedeném na seznamu, který publikuje italská ambasáda v Praze na svých webových stránkách www.ambpraga.esteri.it nebo je též k nahlédnutí v tištěné podobě na konzulárním oddělení italské ambasády v Praze a poté si nechat ověřit na konzulárním oddělení italské ambasády v Praze podpis soudního překladatele.

Apostilou se rozumí ověřovací doložka podle Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, přijatá v Haagu dne 5.10.1961 (dále jen „**Úmluva o ověřování**“), která vstoupila v platnost pro Českou republiku dne 16.3.1999 a byla uveřejněna ve Sbírce zákonů pod číslem 45/1999. V příloze Úmluvy o ověřování je uveřejněn závazný „Vzor doložky o ověření apostilou“.

Díky této Úmluvě o ověřování došlo ke zjednodušení procesu ověřování veřejných listin, které mají být použity v cizím státě, který je smluvním státem Úmluvy o ověřování. Je tedy dostačující, aby ověřovaná listina byla opatřena ověřovací doložkou, tzv. **apostilou**, v souladu s čl. 3 odst. 1 a čl. 4 Úmluvy o ověřování. Odpadá tzv. **superlegalizace**, tj. ověřování listiny dalším úřadem státu, ve kterém má být listina použita.

V tomto případě odpadá ověření zastupitelským úřadem České republiky v Itálii, pokud byl doklad vystaven pro italského státního občana v Itálii, apostilován perfektem, a má být použit k uzavření manželství v České republice. **Postačí** tedy doklad vystavený v Itálii, který bude použit v České republice, **opatřit doložkou apostily** v Itálii, následně nechat **přeložit do českého jazyka** soudním překladatelem doporučeným italskou ambasádou v Praze, nechat si ověřit na konzulárním oddělení italské ambasády v Praze podpis soudního překladatele a pak již jej může předložit českému matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bude uzavírán sňatek.

Orgánem pověřeným podle čl. 6 Úmluvy o ověřování opatřit ověřovanou listinu apostilou je v České republice pro správní dokumenty, tj. pro rodný list a vysvědčení o právní způsobilosti uzavřít manželství snoubence s českou národností, **konzulární odbor ministerstva zahraničních věcí České republiky**. Za opatření listiny apostilou je stanoven správní poplatek 100,- Kč podle ZoSP - položka 5b Sazebníku správních poplatků. Tento poplatek se vybírá v kolcích.

Kromě nutnosti předložit zákonem stanovené doklady ještě snoubenci před uzavřením manželství vyplní tiskopis **Dotazníku**, jehož náležitosti stanoví vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí MatZ. Dotazník je uveden jako vzor č. 14 v příloze č. 2, této vyhlášky. Vyplnění všech Dotazníkem stanovených údajů je nezbytné k posouzení, zda je fyzická osoba právně způsobilá uzavřít manželství. Vyplňované údaje musí být prokázány stanovenými doklady. Dotazník je po uzavření manželství součástí sbírky listin.⁶⁸

Vzhledem k tomu, že dle ustanovení čl. 115 c.c. je subjektem právní úpravy uzavření manželství v c.c. též italský státní občan uzavírající manželství mimo území Itálie, je třeba před uzavřením manželství provést **ohlášky** v souladu s ustanovením čl. 93 n. c.c.

Následuje popis nutných kroků, které je třeba učinit, aby bylo manželství, uzavřené v České republice mezi snoubencem českého státního občanství a italského státního občanství, **platné a vyvolalo právní účinky v Itálii**. Provedení ohlášek je také podmínkou proto, aby bylo snoubenci italské státní příslušnosti vystaveno vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství na základě **osvědčení o provedení ohlášek**.

Snoubenec českého státního občanství, který chce uzavřít manželství v České republice s italským státním občanem, který má trvalý pobyt v Itálii, se musí v souladu s ustanovením čl. 96 c.c. osobně představit na matričním úřadě v Itálii příslušném dle místa trvalého pobytu italského snoubence, aby požádal o ohlášky, a k tomu předložit vyžadované doklady.

V případě, že se český snoubenec nemůže osobně představit v Itálii, aby zažádal o ohlášky, může podepsat před pracovníkem konzulárního oddělení italské ambasády v Praze **plnou moc** za účelem ohlášek v souladu s ustanovením čl. 96 c.c., za což se platí předem konzulární poplatek.

K žádosti o provedení ohlášek český snoubenec přiloží:

---

⁶⁸ Henych, V.: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002, s. 111

- **rodný list** a
- **vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství**, které osvědčuje státní občanství, trvalý pobyt a svobodný stav.

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství vystaví českému snoubenci na jeho žádost matriční úřad příslušný podle místa trvalého pobytu. Oba doklady musí mít **vyšší správní ověření** razítka matričního úřadu, které provede krajský úřad, do jehož správního obvodu spadá matriční úřad, u rodného listu příslušný podle místa narození a u vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství příslušný podle trvalého pobytu. Následně musí český snoubenec takto ověřené doklady opatřit **doložkou apostily** na konzulárním odboru ministerstva zahraničí České republiky. Po získání apostily nechá oba doklady **přeložit do italského jazyka** jedním ze soudních překladatelů, jejichž seznam vede italská ambasáda. Následně je třeba nechat si ověřit podpis soudního překladatele na konzulárním oddělení italské ambasády, za což se platí konzulární poplatek.

Oba vyžadované doklady nesmí být starší šesti měsíců, tzn. ve většině případů, si český státní občan musí nechat vystavit **nový rodný list**, k čemuž je příslušný matriční úřad dle místa narození.

Na základě takto opatřených dokladů poté snoubenec českého státního občanství **požádá v Itálii** spolu s italským snoubencem na matričním úřadě příslušném dle místa trvalého pobytu italského snoubence v souladu s ustanovením čl. 96 c.c. **o provedení ohlášek**. O provedení ohlášek zažádá osobně nebo prostřednictvím zástupce, kterému udělil plnou moc před úředníkem konzulárního oddělení italské ambasády v Praze. Místní matrikář zajistí ohlášky, tj. zveřejní na dveřích radnice informaci, že snoubenci, specifikováni osobními údaji, mají v úmyslu uzavřít manželství. Takto zveřejněná informace musí být na dveřích radnice nejméně po dobu jedenáct dnů, vždy však včetně dvou nedělí⁶⁹, tj. prakticky mohou ohlášky trvat až patnáct dnů v závislosti na tom, který den v týdnu došlo ke zveřejnění.

Po uplynutí stanovené doby ohlášek matrikář vystaví **osvědčení o provedení ohlášek**, které si buď snoubenci vyzvednou osobně, nebo jej matrikář může zaslat na italskou ambasádu v Praze faxem. Teprve na základě tohoto dokladu vystaví italský matriční úřad nebo italská ambasáda

---

⁶⁹ Cendon, P.: Commentario al Codice Civile. Torino: UTET, 2002, s.269

italskému snoubenci **vysvědčení o právní způsobilosti uzavřít manželství**, které vyžaduje český matriční úřad.

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, které předkládá italský snoubenec na český matriční úřad, nesmí být k datu uzavření manželství starší šesti měsíců.

Vzhledem k tomu, že Itálie je členským státem EU, nevztahuje se na snoubence s italským občanstvím ustanovení § 35 odst. 2 MatZ, dle kterého je snoubenec, který je cizincem, povinen přeložit nejpozději v den uzavření manželství potvrzení o oprávněnosti pobytu na území České republiky vydané Policií České republiky, které nesmí být starší sedmi pracovních dnů.

Pokud italský snoubenec nemluví nebo nerozumí česky, je nutná při souhlasném prohlášení o uzavření manželství **přítomnost tlumočnicka**. Schopnost mluvit nebo rozumět česky ověřuje pracovník matričního úřadu pohovorem s italským snoubencem v českém jazyce.

Z řady mezinárodních smluv, ZoR i MatZ jednoznačně vyplývá, že k uzavření manželství může dojít pouze **souhlasným a dobrovolným prohlášením muže a ženy, že vstupují do manželství**. Aby se tak mohlo stát, je nepochybné, že oba snoubenci musí být schopni vnímat průběh obřadu uzavření manželství a projevit svůj svobodný a dobrovolný úmysl manželství uzavřít. Proto pokud by nemluvili nebo nerozuměli česky, tak aby byla splněna tato podmínka, je nutná účast tlumočnicka.⁷⁰

Účast tlumočnicka zajišťuje jeden ze snoubenců na vlastní náklady v souladu s ustanovením § 39 MatZ. Bez přítomnosti tlumočnicka nelze prohlášení o uzavření učinit. Tlumočnick by měl být vybrán ze seznamu soudních tlumočnicků vedeným ministerstvem spravedlnosti. Tento seznam lze vyhledat na webových stránkách ministerstva spravedlnosti www.justice.cz. Nejde-li o tlumočnicka jmenovaného ministerstvem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu, musí tlumočnick složit slib do rukou matrikáře.

V praxi mohou ve výjimečných případech nastat situace, kdy se tlumočnick, vedený v seznamu soudních tlumočnicků, k obřadu nedostaví. V tomto případě, zcela výjimečně, může matrikář po posouzení povolit, že jako tlumočnick může při obřadu působit **fyzická osoba**, která sice není jmenována tlumočnickem, ale je schopna a ochotna překládat vše podstatné z obřadu uzavření

---

⁷⁰ Henych, V.: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002, s. 121

manželství tak, aby mohlo dojít k řádnému uzavření manželství podle zákona. Takováto osoba musí složit **slib do rukou matrikáře**.⁷¹

V případě, že jeden ze snoubenců nemá trvalý pobyt na území České republiky, zaplatí snoubenci za uzavření sňatku v České republice **správní poplatek**, který v současné době činí 2.000,- Kč v souladu s ZoSP - položka 12b Sazebníku správních poplatků.

V souladu s § 40 MatZ se o uzavření manželství sepíše protokol, na základě kterého se manželství zapíše do matriky a vystaví se **oddací list**. Tento oddací list musí být podepsaný zákonem stanovenými osobami, a sice manželi, svědky, oddávajícím, matrikářem (je-li uzavřen občanský sňatek) a případně tlumočnickem, pokud italský snoubenec nemluví nebo nerozumí česky.

Oddací list musí italský snoubenec doručit matričnímu úřadu v Itálii k zápisu manželství do matriky, čímž manželství **nabývá účinnosti a vznikají právní následky uzavřeného manželství** i v Itálii. Pro tyto potřeby musí být oddací list opatřen vyšším správním ověřením, apostilou a přeložen soudním překladatelem.

Ověření razítka matriky, tzv. **vyšší správní ověření**, provede krajský úřad, v jehož obvodu byl sňatek uzavřen, nebo magistrát v případě, že manželství bylo uzavřeno v hlavním městě Praze a ve městech Brně, Ostravě a Plzni. Dále je třeba opatřit takto ověřený oddací list **doložkou apostily** na konzulárním odboru ministerstva zahraničních věcí České republiky.

Následně je třeba oddací list nechat **přeložit do italského jazyka** jedním ze soudních překladatelů doporučených italskou ambasádou v Praze a nechat **ověřit podpis soudního překladatele** konzulárním oddělením italské ambasády v Praze. Takto ověřený a přeložený oddací list musí být **doručen do Itálie** k zápisu do matriky na matriční úřad příslušný dle trvalého pobytu novomanžela italské státní příslušnost v Itálii buď samotným novomanželem, nebo prostřednictvím italského zastupitelského úřadu v České republice. Tato služba je zdarma a neplatí se za ní žádný konzulární poplatek.

Těž snoubenec českého státního občanství, který chce uzavřít manželství s italským státním občanem v České republice, musí předložit italské ambasádě v Praze rodný list a vysvědčení o

---

⁷¹ Henych, V.: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002, s. 121

právní způsobilosti k uzavření manželství, které obsahuje státní občanství, trvalý pobyt a svobodný stav k jejich uložení ve spisech italské ambasády.

Všechny dokumenty nesmějí být starší šesti měsíců v momentě jejich použití. Pokud by snoubenci chtěli uzavřít manželství v termínu, který by přesahoval uvedenou lhůtu, je nutné, aby je matriční úřad na tuto skutečnost upozornil. Mají pak dvě možnosti. Buď stanovit termín uzavření manželství dřívější, nebo předložit doklady odpovídající této podmínce.⁷²

6.4.Uzavření manželství na území Itálie

6.4.1.Český státní občan

V případě, že **občan českého státního občanství chce uzavřít manželství v Itálii s občanem italského státního občanství, který má trvalý pobyt na území Itálie**, podléhá v souladu s ustanovením čl. 116 c.c. právní úpravě uzavření manželství v c.c. a musí předložit italskému matrikáři vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství vystavené českým matričním úřadem.

Český snoubenec musí též předložit na konzulárním oddělení italské ambasády:

- rodný list a
- vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření sňatku.

Oba dokumenty nesmějí být starší šesti měsíců. Je tedy ve většině případů třeba zažádat si matriční úřad v místě narození o vystavení nového **rodného listu**.

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství vystaví českému snoubenci na písemnou žádost český matriční úřad příslušný podle místa trvalého pobytu. V souladu s ustanovením § 46 MatZ vysvědčení o právní způsobilosti musí obsahovat jméno, popřípadě jména a příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození, rodné číslo, osobní stav, údaj o místě trvalého pobytu, státní občanství, údaj o tom, že občan je podle právních předpisů České republiky způsobilý k uzavření manželství. Dále musí obsahovat **údaje o druhém italském snoubenci**, a sice jméno, popřípadě jména a příjmení, datum a místo narození a místo

---

⁷²Henych, V.: Zákon o matrikách, jméno a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002, s.116

trvalého pobytu druhého snoubence. Vysvědčení musí obsahovat datum vydání, jméno, příjmení a podpis matrikáře a musí být opatřeno otiskem úředního razítka. Vysvědčení se vydává na předepsaném tiskopise, platí šest měsíců ode dne jeho vydání a za jeho vystavení se platí správní poplatek ve výši 500,- Kč podle ZoSP – položka 12e Sazebníku správních poplatků.

Oby tyto doklady, tj. rodný list a vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, musí mít **vyšší správní ověření**, tj. být úředně ověřeny krajským úřadem, do jehož obvodu spadá matriční úřad, v případě rodného listu matriční úřad podle místa narození, a v případě vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství matriční úřad podle místa trvalého pobytu. Dále je třeba oba takto ověřené doklady opatřit **doložkou apostily**, o kterou je třeba požádat na konzulárním odboru ministerstva zahraničních věcí České republiky, za současného zaplacení správního poplatku 100,- Kč za každý apostilovaný dokument dle ZoSP - položka 5b Sazebníku správních poplatků.

Následně je třeba oba dokumenty nechat **přeložit soudním překladatelem**, kterého si snoubenec musí vybrat ze seznamu publikovaného italskou ambasádou na webových stránkách www.ambpraga.esteri.it. Tento seznam je také k nahlédnutí v tištěné podobě na konzulárním oddělení italské ambasády. Oba ověřené a přeložené doklady snoubenec předloží konzulárnímu oddělení na italské ambasádě v Praze, které **ověří podpis soudního překladatele**. Za toto potvrzení se platí na italské ambasádě konzulární poplatek. Platnost obou dokumentů je šest měsíců ode dne vystavení.

Takto opatřené doklady poté předloží snoubenec českého státního občanství v Itálii na obecním úřadě, na němž se bude konat obřad a snoubenci zažádají o **provedení ohlášek** v souladu s ustanovením čl. 96 c.c. Místní matrikář zajistí ohlášky, tj. zveřejní na dveřích radnice informaci, že snoubenci, specifikováni osobními údaji, hodlají uzavřít manželství. Takto zveřejněná informace musí být na dveřích radnice nejméně po dobu jedenácti dnů, vždy však včetně dvou nedělí, tj. prakticky mohou ohlášky trvat až patnáct dnů v závislosti na tom, který den v týdnu došlo ke zveřejnění.

6.4.2.Italský stání občan s trvalým pobytem v České republice

Italský snoubenec, který hodlá uzavřít manželství s českým státním občanem v Itálii, má trvalý pobyt na území České republiky a je zapsaný v AIRE, si může vysvědčení o právní

způsobilosti k uzavření manželství vyžádat, po zaplacení příslušného konzulárního poplatku, přímo na italské ambasádě v Praze. Vysvědčení získá ve formě tří různých dokladů. První osvědčuje občanství, druhý trvalý pobyt na území České republiky a třetí svobodný stav.

Zároveň **snoubenec české státní příslušnosti** musí předložit na konzulárním oddělení italské ambasády **rodný list a vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření sňatku**. Oba dokumenty nesmějí být starší šesti měsíců. Vysvědčení se vydává na předepsaném tiskopise a platí šest měsíců ode dne jeho vydání.

Oby tyto doklady, tj. rodný list a vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, musí mít **vyšší správní ověření**, tj. být úředně ověřeny krajským úřadem, do jehož obvodu spadá matriční úřad, v případě rodného listu matriční úřad místa narození, a v případě vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství matriční úřad místa trvalého pobytu. Dále je třeba oba takto ověřené doklady opatřit **doložkou apostily**, o kterou je třeba zažádat na ministerstvu zahraničních věcí České republiky, za současného zaplacení správního poplatku 100,- Kč za každý apostilovaný dokument.

Následně je třeba oba dokumenty nechat **přeložit do italského jazyka soudním překladatelem**, kterého si snoubenec musí vybrat ze seznamu publikovaného italskou ambasádou na webových stránkách www.ambpraga.esteri.it. Tento seznam je také k nahlédnutí v tištěné podobě na konzulárním oddělení italské ambasády.

Oba takto ověřené a přeložené doklady snoubenec předloží konzulárnímu oddělení na italské ambasádě v Praze, které **ověří podpis soudního překladatele**. Za toto potvrzení se platí na italské ambasádě konzulární poplatek. Platnost obou dokumentů je šest měsíců ode dne vystavení.

Na základě všech těchto dokladů zažádají snoubenci na italské ambasádě v Praze o provedení ohlášek. Ohlášky provede italská ambasáda zveřejněním úmyslu snoubenců uzavřít manželství ve vitríně konzulárního oddělení po dobu nejméně jedenácti dnů, vždy však včetně dvou nedělí. Po jejich provedení je jim konzulárním oddělením italské ambasády v Praze vystaveno **osvědčení o provedených ohláškách**, které musí snoubenci předložit matričnímu úřadu v Itálii příslušnému dle místa uzavírání sňatku. Po provedení sňatečného obřadu vystaví matrikář **oddací list a zapíše manželství do matriky**.

Zápis manželství, které český občan uzavře na území Italské republiky, se provádí v souladu s ustanovením § 42 MatZ **do Zvláštní matriky**. Žádost o zápis do Zvláštní matriky podává český novomanžel v souladu s ustanovením § 43 odst. 2 a odst. 3 MatZ u zastupitelského úřadu České republiky v Itálii nebo u kteréhokoli matričního úřadu na území České republiky nebo přímo Zvláštní matrice. K žádosti o zápis do Zvláštní matriky se v souladu s ustanovením § 43 odst. 1 MatZ připojí:

- cizozemský matriční doklad o události, jež má být zapsána, tj. **oddací list**;
- doklad o státním občanství České republiky osoby, které se zápis týká;
- případně další doklady k ověření správnosti matričních skutečností.

K zápisu do Zvláštní matriky je tedy třeba předložit následující dokumenty:

český novomanžel přiloží k oddacímu listu:

- rodný list,
- platný cestovní doklad České republiky,

italský novomanžel přiloží k oddacímu listu:

- podepsané prohlášení o přijetí (v oddacím listu vydaném italským matričním úřadem totiž o přijetí novomanželů není zmínka) – podpis nemusí být úředně ověřený a je možné vyplnit formulář, který je k dispozici na webových stránkách Zvláštní matriky www.stred.brno.cz.

Oddací list vystavený italským matričním úřadem musí být opatřen v Itálii **doložkou apostily** a následně jej novomanžel české státní příslušnosti musí nechat **úředně ověřit**. Toto úřední ověření provede buď český zastupitelský úřad v Itálii, nebo Zvláštní matrika, záleží na tom, co je pro novomanžele přístupnější. Následně je třeba nechat takto úředně ověřený oddací list **přeložit do českého jazyka** jedním ze soudních překladatelů, který je vedený na seznamu ministerstva spravedlnosti České republiky.

7. Právní následky vad manželství

Aby vzniklo manželství, i když neplatné, je přinejmenším nutné, aby proběhl sňatečný obřad, v jehož průběhu snoubenci rozdílného pohlaví projeví svůj souhlas.

V české právní úpravě jsou vady manželství rozděleny na **vady způsobující neplatnost manželství** a na **vady, které činí manželství neexistujícím**, tj. zdánlivým (putativním). S ohledem na závažnost vady, která neplatnost či neexistenci manželství způsobila.

Italská právní úprava zná neexistenci manželství jen v případě, že vůbec nedošlo ke sňatečném obřadu. Ve všech ostatních případech vad manželství, pokud je **manželství soudem prohlášeno za neplatné, je zrušeno a jedná se o manželství zdánlivé (putativní)**. Italská právní úprava proto nerozlišuje mezi vadami, které způsobují neplatnost a mezi vadami, které způsobují neexistenci, tak jako česká právní úprava.

7.1. Neplatnost manželství

V české právní úpravě ZoR chápe neplatné manželství jako takové manželství, které bylo **uzavřeno přes některou vadu upravenou** v ustanoveních § 11 až 14 a § 15a ZoR. Do doby, než je soud prohlásí za neplatné, se na ně však pohlíží jako na platné. Jestliže soud manželství prohlásí za neplatné, pohlíží se na něj jako na neuzavřené. Případy, kdy soud může prohlásit manželství za neplatné, jsou v zákoně upraveny taxativně. Pokud by při uzavření manželství existovala jiná vada, se kterou však zákon nespojuje možnost prohlásit manželství za neplatné, buď půjde o manželství platné, nebo manželství vůbec nevzniklo (zdánlivé manželství, non matrimonium).⁷³

V **italské právní úpravě** je neplatnost rozlišována z několika hledisek. A sice na případy neplatnosti, které mohou být uplatňovány kýmkoliv, kdo na tom má oprávněný zájem, tzv. **neplatnost absolutní**, jiné mohou být uplatňované pouze manželi nebo manželi a státním zástupcem, tzv. **neplatnost relativní**. V některých případech lze namítat neplatnost kdykoliv, tzv. **neplatnost nezhojitelná a nepromlčitelná**, v jiných případech je třeba neplatnost namítat v rámci **propadné lhůty**. Jako neplatné může být prohlášeno manželství, které bylo uzavřeno za porušení ustanovení čl. 84, 86, 87 a 88 c.c., a dále takové manželství, které je neplatné pro jednu z vad uvedenou v c.c. v oddíle 5 neplatnost manželství. Pokud je manželství prohlášeno za neplatné, je zároveň zrušeno a pohlíží se na něj jako na manželství zdánlivé, tzv. putativní.

---

⁷³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 42

7.1.1. Bigamie

V české právní úpravě je jako první důvod neplatnosti manželství uvedena **bigamie**. Dle ustanovení § 11 odst. 1 ZoR manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou anebo s osobou, která uzavřela partnerství, pokud toto partnerství trvá; neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu.

Princip monogamie má v evropských zemích hluboké kořeny. Společenský zájem na ochraně monogamického manželství se odráží i v tom, že neplatnost bigamického manželství vysloví soud i bez návrhu. Bigamické manželství je prohlášeno za neplatné i po jeho zániku v souladu s ustanovením § 15 odst. 2 ZoR, které je výjimkou z obecného režimu ustanovení § 15 odst. 1, dle kterého jestliže manželství zaniklo, nelze jej prohlásit za neplatné.

Dle ustanovení § 11 odst. 2 ZoR k **výroku o neplatnosti nedojde** a takové manželství se stane platným, jakmile dřívější manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, anebo jakmile dřívější partnerství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné.

Soud nemůže vyslovit neplatnost manželství, jestliže před vyhlášením rozsudku o prohlášení manželství za neplatné předchozí manželství zanikne některým ze způsobů zániku manželství, tj. smrtí, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého nebo rozvodem nebo je předchozí manželství prohlášeno za neplatné. Účinky konvalidace však nastávají ex nunc, tedy odpadnutím překážky, což může mít zásadní vliv z hlediska majetkových vztahů, vycházíme-li ze stanoviska, že obě manželství do právní moci rozsudku o prohlášení jednoho z nich za neplatné jsou platná, pak v obou případech vzniká **společné jmění manželů**. Pokud nedošlo k modifikaci rozsahu společného jmění, je tento problém v podstatě řešitelný výlučně vypořádáním na základě dohody.⁷⁴

V případě, že by uzavřela bigamické manželství žena a v tomto manželství se **narodilo dítě**, zákon neřeší, který z manželů by měl být zapsán do matriky jako otec. Je otázka, zda by podle analogie s ustanovení § 51 odst. 2 ZoR, dle kterého narodí-li se dítě ženě znovu provdané, považuje se za otce manžel pozdější, i když se dítě narodilo před uplynutím třístého dne potom, kdy její dřívější manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, měl být do matriky zapsán

---

⁷⁴ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 35

jako otec pozdější manžel. S ohledem na vyšší pravděpodobnost souladu biologického a právního otcovství lze tomuto názoru přisvědčit.⁷⁵

Taktéž v **italské právní úpravě** je důvodem pro neplatnost manželství v souladu s ustanoveními čl. 86 a 117 c.c. **absence svobodného stavu** z důvodu svazku předchozího manželství jednoho z manželů. V souladu s ustanovením čl. 86 c.c. nemůže uzavřít manželství ten, kdo je vázáný v předchozím manželství.

Pokud uzavřel nové manželství ten, kdo již uzavřel manželství, a tento svazek dosud nebyl prohlášen za neplatný nebo manželství nebylo rozloučeno, pak může být v souladu s čl. 117 c.c. nové manželství **napadeno kdykoliv**, a ne pouze manželi nebo státním zástupcem, ale též **kýmkoliv**, kdo má oprávněný zájem uplatnit neplatnost nového manželství. Jedná se tedy o neplatnost absolutní a neprohlášenou.

Jestliže **pro odvrácení napadení nového manželství** je namítnuta neplatnost manželství předchozího, je třeba preventivně rozhodnout otázku vztahující se k platnosti prvního manželství v souladu s čl. 124 c.c. Jestliže je předchozí manželství prohlášeno za neplatné, pak je druhé manželství považováno za právoplatné. Nebyl by naopak dostačující rozsudek o rozvodu předchozího manželství. Jestliže bylo nové manželství uzavřeno před rozloučením předchozího svazku, zůstává postiženo neplatností nezhojitelnou.⁷⁶

Zvláštní úvahu si zaslouží případ **nezvěstnosti jednoho z manželů** dle ustanovení čl. 49 c.c. V tomto případě zůstává nejisté, zda nezvěstný je stále ještě naživu, a tedy zda manželství s ním uzavřené je ještě existující. Případná nová manželství, které druhý manžel zdárně uzavře, nemohou být dle ustanovení čl. 117 odst. 3 c.c. napadená, dokud nezvěstnost trvá. Pokud je prohlášena předpokládaná smrt nezvěstného dle ustanovení čl. 58 c.c., manžel může svobodně uzavřít nové manželství jak stanoví čl. 65 c.c. Pokud by se však **manžel, který byl prohlášen za mrtvého vrátil nebo bylo zjištěno jeho přežití**, pak by **nové manželství** druhého manžela bylo **postiženo neplatností** absolutní a neprohlášenou v souladu s ustanoveními čl. 68 a 117 posl. odst. c.c.⁷⁷

Toto je **zásadní rozdíl s českou právní úpravou**, která v souladu s ustanovením § 22 odst. 2 upřednostňuje nové manželství. Dle tohoto ustanovení bude-li prohlášení za mrtvého jednoho

⁷⁵ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 35-36

⁷⁶ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1065

⁷⁷ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1065

z manželů zrušeno, **neobnoví se zaniklé manželství**, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel manželství nové.

7.1.2. Příbuzenství

V **české právní úpravě** dle ustanovení § 12 ZoR nemůže být manželství uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu.

Zákaz incestu, tj. pohlavního styku mezi nejbližšími příbuznými, zejména předky a potomky, je z hlediska historického vývoje rodiny jedním ze základních kritérií, na němž rodina v našem pojetí vznikla. Obecně je možné příbuzenský vztah založit třemi hlavními způsoby: narozením, sňatkem a osvojením (adopcí). Zákaz manželství mezi sourozenci se týká jak plnorodých sourozenců, tak sourozenců polorodých, kteří mají společného pouze jednoho z rodičů.⁷⁸

Dle ustanovení § 117 OZ se **stupeň příbuzenství** dvou osob určuje podle počtu zrození, jimiž v řadě přímé pochází jedna od druhé a v řadě pobočné obě od nejbližšího společného předka.

Pokud by po uzavření manželství vznikl mezi manželi **příbuzenský vztah na základě určení otcovství** podle druhé nebo třetí domněnky, pak rovněž podle shodných názorů odborné literatury by bylo nutné toto manželství prohlásit za neplatné.⁷⁹

Dle ustanovení § 63 ZoR osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi, a mezi osvojencem a příbuznými osvojitele poměr příbuzenský. Přesto, že dle ustanovení § 72 ZoR osvojením zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou, nezaniká příbuzenský vztah. Proto podle ustáleného názoru pro osvojence platí **překážka** manželství nejenom **v osvojitelské rodině**, ale zůstává zachována i **v původní biologické rodině**.⁸⁰

Stejně jako u bigamického manželství je manželství uzavřené mezi předky a potomky a mezi sourozenci **prohlášeno za neplatné i po jeho zániku** v souladu s ustanovením § 15 odst. 2 ZoR, které je výjimkou z obecného režimu ustanovení § 15 odst. 1, dle kterého jestliže manželství zaniklo, nelze jej prohlásit za neplatné. To platí i pro příbuzenský poměr založený osvojením.

⁷⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 36-37

⁷⁹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 37

⁸⁰ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 37

Konvalidaci manželství neplatného pro překážku pokrevního příbuzenství ZoR nepovoluje, stejně tak u nezrušitelného osvojení. V případě prostého osvojení by konvalidace mezi příbuznými na základě osvojení připadala v úvahu, pokud by osvojení bylo v souladu s ustanovením § 73 ZoR zrušeno soudem na návrh osvojence nebo osvojitele.

Taktéž v **italské právní úpravě** je překážkou **příbuzenství**. Výčet příbuzenských vztahů tvořící překážku příbuzenství je v čl. 87 c.c. taxativní a je širší než v české právní úpravě. Manželství mezi sebou dle ustanovení čl. 87 c.c. nemohou uzavřít:

- 1) předci a potomci v řadě přímé, zákonní nebo přirození;
- 2) bratři a sestry, zákonní nebo přirození;
- 3) strýc a neteř, teta a synovec; překážka existuje také pro vztah založený na biologickém základě, ale je možné ji **prominout** rozhodnutím soudu;
- 4) příbuzní v řadě přímé (tchán a snacha, zeť a tchýně): zákaz existuje také v případě, v němž se příbuzenství odvozuje od manželství rozloučeného nebo prohlášeného za neplatné (v tomto posledním případě však může být uděleno **prominutí** soudem);
- 5) příbuzní v řadě pobočné do druhého stupně (švagři): tento zákaz je možné zrušit **prominutím** soudu;
- 6) osvojitel, osvojenec a jeho potomci;
- 7) adoptivní děti stejné osoby;
- 8) osvojenec a děti osvojitele;
- 9) osvojenec a manžel osvojitele, osvojitel a manžel osvojence.

V souladu s čl. 117 odst. 1 c.c. může být manželství mezi příbuznými napadeno pro neplatnost manželi nebo státním zástupcem, ale **též kýmkoliv, kdo má oprávněný zájem** uplatnit neplatnost nového manželství. Jedná se tedy o neplatnost absolutní.

Ustanovení čl. 117 odst. 4 c.c. stanoví, že v případech, ve kterých existuje dle čl. 87 c.c. **možnost získání soudního povolení** uzavření manželství, neplatnost nemůže být více uplatněna po uplynutí jednoho roku od uzavření manželství. V každém jiném případě se jedná o vadu nezhojitelnou.⁸¹

---

⁸¹Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1066

7.1.3. Nedostatek věku

V české právní úpravě je absolutní záповědí manželství sňatek **s nezletilým mladším šestnáct let**. Takové manželství v souladu s ustanovením § 17a odst. 2 ZoR vůbec nevznikne a šlo by pouze o zdánlivé manželství.

Ustanovení § 13 odst. 1 ZoR stanoví, že manželství nemůže uzavřít nezletilý, tj. **osoba mladší osmnáct let**. Dále však ve stejném ustanovení ZoR připouští, aby soud z důležitých důvodů manželství nezletilému staršímu než šestnáct let povolil.

V souladu s ustanovením § 13 odst. 1 ZoR pokud je uzavřeno manželství s nezletilým starším šestnácti let **bez povolení soudu**, je toto manželství neplatné a soud vysloví neplatnost ex offio i bez návrhu. S ohledem na úpravu obsaženou v ustanovení § 13 odst. 2 ZoR tato neplatnost nemůže být více prohlášena, když nezletilý dovršil osmnáctý rok, nebo jestliže manželka otěhotněla. Konvalidaci dodatečným povolením soudu tedy ZoR nepřipouští.

Zletilosti nezletilý nabývá až okamžikem **uzavření manželství**. Zletilosti se nabývá i uzavřením manželství bez povolení soudu, vzhledem k ustanovení § 8 OZ, ve kterém se hovoří pouze o uzavření manželství, aniž rozlišuje, zda jde o manželství platné či manželství, které soud může prohlásit za neplatné.⁸²

Též v **italské právní úpravě** je důvodem neplatnosti manželství **nedostatek věku**. Manželství uzavřené za porušení čl. 84 c.c. osobou nezletilou, která k tomu nebyla oprávněná povolením soudu, může být v souladu s čl. 117 odst. 2 c.c. napadeno manžely, každým z rodičů nezletilého a státním zástupcem. Jedná se tedy o neplatnost relativní.

Žaloba podaná jedním z rodičů nebo státním zástupcem musí být v souladu s ustanovením čl. 117 odst. 2 c.c. **odmítnuta**, a to i v již probíhajícím soudním sporu, jestliže nezletilý v mezidobí dosáhl zletilosti nebo v manželství existuje početí nebo porod a je zjištěna vůle nezletilého udržet manželský svazek při životě. Stejný nezletilý více nemůže sňatek napadnout, jestliže uplynul rok od momentu, v němž dosáhl zletilosti.

---

⁸² Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 39

7.1.4. Duševní porucha

V české právní úpravě v souladu s ustanovením § 14 odst. 1 ZoR nemůže uzavřít manželství **osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům**.

Způsobilost osoby uzavřít manželství je dána především její **schopností svobodně vyjádřit svou vůli uzavřít manželství**. Aby manželství mohlo plnit svůj účel, musí jít o osoby nejenom fyzicky, ale i psychicky způsobilé nést následky, které jsou s uzavřením manželství spojeny. Osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům nemůže manželství uzavřít vůbec. Tato osoba v podstatě není schopná projevit svou vůli.⁸³

Dle ustanovení § 10 odst. 1 OZ soud **zbaví fyzickou osobu způsobilosti k právním úkonům**, jestliže pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony.

Dle ustanovení § 10 odst. 2 OZ jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, anebo pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů je schopna činit jen některé právní úkony, soud její **způsobilost k právním úkonům omezí** a rozsah omezení v rozhodnutí určí.

ZoR v ustanovení § 14 odst. 2 stanoví, že **osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena**, může uzavřít manželství jen s povolením soudu. Není zde uvedeno žádné kritérium, z něhož by měl soud při povolení uzavření manželství vycházet, nejspíše by měl být zdravotní stav osoby slučitelný s účelem manželství.

Dále v souladu s ustanovením § 14 odst. 3 ZoR manželství nemůže uzavřít **osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům**. Soud však může osobě, která je stížena duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, uzavření manželství povolit, je-li zdravotní stav osoby slučitelný s účelem manželství. Jedná se o případy, kdy osoba sice trpí duševní poruchou, ale není zde samostatné rozhodnutí o omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům podle § 10 OZ. Soud však může povolit uzavření manželství pouze osobě, jejíž duševní porucha by měla za následek pouhé omezení, nikoli zbavení způsobilosti k právním úkonům.⁸⁴

Z dikce zákona vyplývá, že není-li fyzická osoba schopna činit některé právní úkony pro **nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů**, ale nedošlo

⁸³ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 41

⁸⁴ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 41

k soudnímu rozhodnutí o omezení způsobilosti k právním úkonům, může taková osoba uzavřít platné manželství bez povolení soudu.⁸⁵

Uzavře-li manželství **osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům** nebo osoba, která trpí duševní poruchou, která by měla za následek zbavení způsobilosti k právním úkonům, pak v souladu s ustanovením § 14 odst. 4 ZoR vysloví soud neplatnost manželství i bez návrhu.

Uzavře-li manželství **osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena**, nebo osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, bez povolení soudu, pak v souladu s ustanovením § 14 odst. 5 ZoR vysloví soud neplatnost tohoto manželství na návrh kteréhokoli z manželů. Neplatnost manželství soud nevysloví, jestliže zdravotní stav manžela se stal slučitelný s účelem manželství.

V těchto případech omezení nebo možného omezení způsobilosti k právním úkonům soud vysloví neplatnost manželství **na návrh kteréhokoli z manželů**. V případě manžela, který je sám ve způsobilosti k právním úkonům omezen, by musel návrh zřejmě podat jeho opatrovník. Pokud k vyslovení omezení ve způsobilosti k právním úkonům rozhodnutím soudu ještě nedošlo, má tento manžel procesní způsobilost k podání návrhu sám.⁸⁶

Stejně tak v **italské právní úpravě** je důvodem pro neplatnost manželství **nezpůsobilost k právním úkonům pro duševní poruchu**. V italské právní úpravě více tuto nezpůsobilost nerozebírají, tak jako v české právní úpravě. Jednoduše buď má snoubenec plnou způsobilost k právním úkonům, a pak může uzavřít platné manželství, nebo plnou způsobilost k právním úkonům nemá, a pak nemůže uzavřít platné manželství. Omezení k právním úkonům v italské právní úpravě v souvislosti s uzavřením manželství nerozebírají.

Dle ustanovením čl. 85 c.c. nemůže uzavřít manželství, kdo nemá způsobilost k právním úkonům pro duševní poruchu. **Manželství uzavřené přes tento soudní zákaz** daný jednomu z manželů, může být napadeno v souladu s ustanovením čl. 119 c.c. poručníkem osoby nezpůsobilé k právním úkonům, státním zástupcem a kýmkoliv, kdo na tom má oprávněný zájem. Jedná se tedy o neplatnost absolutní. A to jak v případě, kdy rozsudek o zbavení způsobilosti byl právní moci již v době sňatečného obřadu, tak v případě, že nezpůsobilost byla vyslovena poté, pokud se ukáže, že **nemoc existovala již v momentě uzavření manželství**. Pokud je zákaz zrušen, tak osoba, která byla zbavena způsobilosti také může napadnout manželství, ale vada zůstane

---

⁸⁵ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 41

⁸⁶ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 41

zhojena, jestliže po soudem zrušené nezpůsobilosti k právním úkonům zde bylo soužití po dobu jednoho roku.

Dalším důvodem, pro který může být manželství napadeno, je **přírozená nezpůsobilost jednoho z manželů** v souladu s čl. 120 c.c. Jedná se o situaci, kdy jeden ze snoubenců, ač nebyl soudně zbaven způsobilosti k právním úkonům, uzavřel manželství v momentě, v němž nebyl schopný rozumět nebo chtít. Manželství může být napadeno pouze tím manželem, který byl takto v době uzavření sňatku postižen. V tomto případě se tedy jedná o neplatnost relativní. Žaloba nemůže více být podána, jestliže zde bylo soužití po dobu jednoho roku poté, co nezpůsobilý manžel znovu získal plnou duševní schopnost.

7.1.5. Vada právního úkonu

V české právní úpravě je dalším důvodem neplatnosti manželství **vada sňatečného souhlasného prohlášení**. Dle ustanovení § 15a odst. 1 ZoR manželství je neplatné, jestliže prohlášení o uzavření manželství bylo učiněno v důsledku bezprávné výhrůžky anebo omylu týkajícího se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy právního úkonu uzavření manželství.

Jedná se o nejzávažnější vady právního úkonu. V případě, že manželství bylo uzavřeno v důsledku **bezprávné výhrůžky**, jedná se o nedostatek svobody vůle. Bezprávná výhrůžka může spočívat ve výhrůžce jak druhého snoubence, tak i třetí osoby. Bezprávnou výhrůžkou je třeba rozumět takové protiprávní působení na jednoho (případně oba) snoubence, které je způsobilé vzbudit důvodné obavy z hrozící újmy. Není nutné, aby újma, která hrozí, směřovala přímo proti snoubenci; postačuje, pokud by mohla být způsobena jiné blízké osobě.⁸⁷

Omyl týkající se totožnosti jednoho ze snoubenců znamená, že manželství je uzavíráno s osobou, která předložila odcizený či padělaný doklad totožnosti. Tento problém nabývá na významu především v souvislosti s uzavíráním manželství s uprchlíky. Je třeba zaujmout stanovisko, že manželství by bylo uzavřeno s osobu, která projevila svou vůli pod nepravým jménem, a ne s osobu na jejíž jméno zní doklad totožnosti. Zápis do matriky má pouze deklaratorní charakter, neboť manželství vzniklo souhlasným prohlášením, tj. projevem vůle.⁸⁸

---

⁸⁷ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 44

⁸⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 44

Omyl týkající se povahy právního úkonu uzavření manželství směřuje zejména na církevní sňatky. Hypoteticky není vyloučen případ, že druhý snoubenec, který např. není příslušníkem stejné církve, netuší, že uzavírá manželství, a domnívá se, že jde o jiný církevní obřad (např. pouze o zasnoubení).⁸⁹

Takto vadně uzavřené manželství bude v souladu s ustanovením § 15a odst. 1 věty druhé **prohlášeno soudem za neplatné pouze na návrh** jednoho z manželů. Ten ze snoubenců, který se stal obětí bezprávné výhrůžky či omylu v totožnosti též může druhého snoubence žalovat na náhradu škody podle ustanovení § 420 OZ. V souladu s ustanovením § 15a odst. 2 ZoR právo manžela uplatnit neplatnost manželství podle odst. 1 **zanikne uplynutím jednoho roku** ode dne, kdy se o rozhodné skutečnosti dozvěděl, tj. jedná se o lhůtu subjektivní.

Též v **italské právní úpravě** je důvodem pro neplatnost manželství **vada souhlasného prohlášení**. V této materii je rozdíl mezi právem kanonickým, které je správně založené na tom, že nelze přiznat charakter svátosti manželství, ve kterém nebyl souhlas svobodný, nepodmíněný a zcela vědomý, a mezi občanským manželstvím, v jehož úpravě převládá zájem na určitosti a stabilitě vztahu, který má základní význam v organizaci života uvnitř kolektivu.⁹⁰

Případy, v nichž je přípustné napadnout manželství pro **vady souhlasu**, jsou upraveny v čl. 122 c.c.

Manželství může být napadeno dle ustanovení čl. 122 odst. 1 c.c. pro neplatnost v případě, že souhlas jednoho z manželů byl vynucen **násilím** nebo **hrozbou**, kterou lze mít za relevantní, a jejíž znaky jsou shodné se znaky vyžadovanými pro zrušitelnost smluv definované v čl. 1434-1438 c.c.⁹¹ Manželství může být napadeno pro neplatnost tím z manželů, jehož souhlas byl takto vynucen. Jedná se o neplatnost relativní. V souladu s čl. 122 posl. odst. c.c. žaloba nemůže být více podána, a kde byla podána, bude odmítnuta, jestliže zde bylo soužití po dobu jednoho roku poté, co bylo ukončeno násilím.

Dalším důvodem pro neplatnost manželství v souladu s čl. 122 odst. 1 c.c. je **obava výjimečné závažnosti** pocházející z vnější příčiny mimo snoubence. Takto uzavřené manželství může být napadeno pro neplatnost tím z manželů, jehož souhlas s uzavřením manželství byl dán pod vlivem této obavy. Jedná se o neplatnost relativní. Jde o případy, v nichž jeden z manželů se jeví

⁸⁹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 44

⁹⁰ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1066

⁹¹ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1066

nucený k uzavření sňatku prvky rušícími jeho objektivní vůli, ale **odlišnými od hrozby pocházející od třetího** (*vis illata* - vyhrožování). V takovém případě by se jednalo o případy násilí. Jedná se například o situace, ve které se nevěsta obává o vlastní život v případě, že odmítne svatbu. Dále o případ dívky, která pokud by došlo ke zrušení zasnoubení má důvod obávat se následku, který by mohl postihnout jejího otce závažně nemocného se srdcem. Nebo dále případ, ve kterém se přiměje osoba k uzavření manželství s občanem cizího státu, jako prostředek pro opatření mu možnosti opustit zemi, ve které je válka. Tento případ neplatnosti je také zhojitelný, jestliže zde bylo soužití po jeden rok po ukončení případu, který způsoboval obavy.⁹²

V souladu s čl. 122 odst. 3 c.c. manželství může být napadeno jedním z manželů pro **chyby v kvalitě druhého manžela**. Jedná se především o chyby v identitě osoby druhého manžela (věřím, že si беру Tizia a pro chybu jsem si vzala Caia).⁹³ Vedle tohoto klasického případu, zřejmě ale pouze teoretického, je možno žádat zrušení manželství také pro **zásadní chybu v osobním charakteru druhého manžela** v souladu s ustanovením čl. 122 odst. 2 c.c. Pro chybu v osobním charakteru může jeden z manželů namítat neplatnost manželství pouze jestli jeden z manželů po svatbě odkryje jednu z následujících **přísně daných situací**, jak je vyjmenovává čl. 122 odst. 3 c.c.:

- nemoc fyzická nebo psychická nebo anomálie nebo sexuální úchylnka, která brání ve vývoji manželského života;
- rozsudek odsuzující k trestu vězení nejméně na pět let pro trestný čin ne nedbalostí, vyjma toho, který byl rehabilitován před uzavřením manželství;
- obžaloba na opakující se delikvenci (recidiva) nebo profesní delikvenci;
- odsuzující rozsudek k trestu nejméně na dva roky pro delikty týkající se prostituce;
- těhotenství způsobené třetí osobou; v takovém případě, pokud je dítě donošeno, je také třeba, aby manžel popřel své otcovství k dítěti v souladu s ustanovením čl. 233 c.c.

Také napadení pro chybu v kvalitě manžela nemůže být více podáno, pokud zde bylo soužití trvající jeden rok po objevení chyby.

---

⁹² Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1067

⁹³ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1067

7.1.6. Překážka trestného činu

Tento důvod neplatnosti manželství zná **pouze italská právní úprava**. V souladu s ustanovením čl. 88 c.c. spolu nemohu uzavřít manželství osoby, z nichž jedna byla odsouzena pro **vraždu nebo pokus vraždy manžela druhého snoubence**.

V souladu s ustanovením čl. 117 c.c. může být manželství uzavřené přes tuto vadu napadeno pro neplatnost manželi nebo státním zástupcem, ale též kýmkoliv, kdo má oprávněný zájem uplatnit jeho neplatnost.

Také v tomto případě se jedná o neplatnost manželství absolutní a nezhojitelnou.⁹⁴

Obdobné ustanovení nalezneme historicky v ustanovení § 68 ABGB, dle kterého když si dvě osoby slíbily, že se vezmou, a když i jen jedna z nich, aby úmyslu dosáhly, se **pokusila zbavit života manžela, který jejich plánu překážel**, nemohlo být již mezi těmito osobami uzavřeno platné manželství, a to ani tehdy, pokud vražda nebyla ve skutečnosti provedena. Cizoložství nebylo podmínkou.

7.1.7. Simluace

Tento důvod neplatnosti manželství zná pouze **italská právní úprava**.

Manželství může být napadeno v souladu s ustanovením čl. 123 c.c. kterýmkoliv z manželů pro simulaci, která se udála, když **uzavírali manželství s dohodou neplnit závazky a neuplatňovat práva**, která z něj vyplývají. Z toho vyplývá, takové manželství mohou napadnout pouze manželé a ne třetí, i když by mohl mít zájem, a tak toto ustanovení bude moci být skutečně použito ve velmi málo případech. Jedná se o neplatnost relativní.

Jde o případy, v nichž snoubenci ve skutečnosti nerozuměli, že se mezi nimi skutečně tvoří manželský vztah, ale pouze chtěli mít prospěch z nějakých následků spojených se statutem „manžel“. Například cizinka, aby získala italské občanství, si vezme za manžela starého hospitalizovaného v hospici.⁹⁵

---

⁹⁴ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1065

⁹⁵ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1068

Ustanovení čl. 123 c.c. dále v odst. 2 upravuje, že manželství nemůže být více napadeno poté, co uplynula **propadná lhůta jednoho roku** od uzavření manželství nebo poté, co manželé žili ve společné domácnosti jako takové (*more uxorio*), ač pouze po krátký čas po svatbě.

7.1.8. Prohlášení manželství za neplatné

V české právní úpravě dle ustanovení § 15 odst. 1 ZoR jestliže manželství zaniklo, nelze je prohlásit za neplatné. To znamená, že pokud manželství zaniklo smrtí, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého nebo případně rozvodem, nelze je již prohlásit za neplatné.

Z tohoto ustanovení existuje výjimka v případech absolutních záповědí manželství. A tak dle ustanovení § 15 odst. 2 ZoR bylo-li manželství uzavřeno **se ženatým mužem nebo vdanou ženou** nebo **mezi předky a potomky a mezi sourozenci**, vysloví se neplatnost i po jeho zániku. Totéž platí o manželství uzavřeném mezi osobami, které jsou v příbuzenském poměru na základě osvojení.

Ustanovení § 16 odst. 1 ZoR stanoví, že bylo-li řízení o prohlášení manželství za neplatné **na návrh** některého z manželů **již zahájeno**, lze neplatnost manželství vyslovit i po smrti druhého manžela.

Toto ustanovení se vztahuje pouze na neplatnost, jež **může být prohlášena pouze na návrh**. Nevztahuje se tedy na vady manželství, pro něž může prohlásit soud neplatnost manželství i bez návrhu ex offio. Jedná se o vady dle ustanovení § 14 odst. 2 a 3 ZoR, kdy přesto, že u jednoho ze snoubenců v době uzavírání manželství existoval rozsudek o jeho omezení ve způsobilosti k právním úkonům nebo snoubenec trpěl takovou duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, bylo manželství uzavřeno, aniž soud uzavření manželství povolil. Dále se jedná o vady právního úkonu dle ustanovení § 15a ZoR.

V případě, že do pravomocného skončení soudního řízení manžel, který podal návrh na prohlášení manželství za neplatné zemře, lze v souladu s ustanovením § 16 odst. 2 ZoR vyslovit neplatnost manželství také tehdy, požádají-li o to **do jednoho roku po jeho smrti jeho potomci**.

Ustanovení § 107 odst. 5 OSŘ vychází ze zásady, že soud má zastavit řízení, jestliže **před pravomocným skončením řízení** o prohlášení manželství za neplatné **jeden z manželů zemře**, nedovoluje-li ZoR, aby se v řízení pokračovalo. Proto pokud zemřel za řízení manžel, který

navrhoval prohlášení manželství za neplatné, musí soud nejprve zjistit, nezanechal-li navrhovatel potomky. Pokud existují potomci navrhovatele, potom soud řízení ve smyslu § 107 odst. 5 OSŘ zastavit nemůže, ale musí řízení přerušit a vyčkat, zda potomci v zákonné lhůtě nepožádají, aby se v řízení pokračovalo. Teprve po uplynutí lhůty může soud řízení zastavit.⁹⁶

V italské právní úpravě se neplatnost manželství uplatňuje **žalobou na napadení platnosti manželství**, která se podává za zvláštních pravidel společných pro všechny případy neplatnosti. Tato žaloba je **osobní** a v souladu s ustanovením čl. 127 c.c. je **nepřevoditelná na dědice** v souvislosti s osobním charakterem a s nepřevoditelností statutu manžela. Proto tato žaloba nemůže být podána dědici manželů, a nemůže být též podaná pro nedostatek zájmu státním zástupcem po smrti jednoho z manželů v souladu s ustanovením čl. 125 c.c.. V případech, ve kterých se nejedná o neplatnost nezhojitelnou a nepromlčitelnou je podřízena **krátké propadné lhůtě jednoho roku** počítané u každého případu neplatnosti od různého momentu.⁹⁷

Dle ustanovení čl. 126 c.c., pokud je podána žaloba na neplatnost manželství, může být v soudním sporu o napadení uložena **rozlučka manželů**. Tato rozlučka je rozlučkou osobní. Osobní rozlučka předpokládá, že pokračování soužití se stává neúnosné nebo takové, které může přivodit vážnou újmu výchově dětí. Soudce může nařídit takovou rozlučku také z moci úřední, pokud oba manželé nebo jeden z nich jsou nezletilí nebo nezpůsobilí k právním úkonům.

7.1.9. Následky neplatného manželství

V české právní úpravě, jestliže soud pravomocným rozsudkem prohlásí manželství za neplatné, pak se dle ustanovení § 17 odst. 1 ZoR manželství **považuje za neuzavřené**. Jedná se o konstitutivní rozsudek s účinky ex tunc a na manželství se pohlíží, jako by neexistovalo.

Důsledky rozsudku soudu o prohlášení manželství za neplatné se projeví zejména v osobní oblasti obou manželů. Jejich **osobní status** bude (v případě, že šlo o první manželství) znovu svobodný. Manželovi, který přijal při sňatku **příjmení** druhého manžela, se ze zákona změní příjmení na příjmení, se kterým vstupoval do manželství. S ohledem na ustanovení § 17 odst. 2 se však tato změna nedotkne příjmení případných společných dětí.⁹⁸

⁹⁶ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 45

⁹⁷ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s. 1071

⁹⁸ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 46

V souladu s ustanovením § 17 odst. 2 ZoR o právech a povinnostech manželů **ke společnému dítěti** a o jejich **majetkových poměrech** po prohlášení manželství za neplatné, platí obdobně ustanovení o právech a povinnostech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových poměrech. Jedná se o výjimku z ex tunc účinků rozsudku. Po jeho právní moci rozhoduje o poměrech nezletilých dětí opatrovnický soud jako v případě rozvodu manželů.

Společné jmění manželů vzniká i v neplatném manželství. Proto je třeba po právní moci rozsudku o prohlášení manželství za neplatné vypořádat je ve smyslu ustanovení § 149 OZ. Vypořádat je nutné i vztahy ke společnému bydlení ve smyslu ustanovení § 703 a n. OZ. Na rozdíl od rozvodu však nelze použít ustanovení § 92 až 94 ZoR o vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi.⁹⁹

V italské právní úpravě v souladu s ustanovením čl. 128 c.c., je-li manželství prohlášeno za neplatné, je zrušeno a **jedná se přímo o manželství zdánlivé (putativní)**. Italská právní doktrína se zabývá problémem, zda manželstvím putativním je i manželství neexistující. Došla k závěru, že aby bylo manželství putativní, je třeba, aby existovalo, i když neplatně. Tato podmínka vylučuje užívat institut putativního manželství na manželství, které neexistovalo pro nedostatek samotného sňatečného obřadu.¹⁰⁰

Prísny následek užití obecných principů týkajících se zrušení na neplatné manželství by musel být takový, že v případě retroaktivního účinku soudního výroku o zrušení manželství by manželé museli být považováni jako by nikdy nebyli ve svazku manželském a děti jako nemanželské. Zákon naopak zmírňuje tuto přísnost, odstraňující v určitých případech retroaktivní účinnost zrušení.¹⁰¹

Pokud jsou manželé **v dobré víře** nebo přehlíželi v momentě uzavření sňatku chybu, která způsobila jejich sňatek neplatným, považuje se manželství v souladu čl. 128 odst. 1 c.c. **za platné**, a tedy zcela **vyvolávající následky mezi manželi**, až do soudního vynesení rozsudku o zrušení, které působí ex nunc, spíše než ex tunc, proto se mluví o manželství zdánlivém (putativním), tj. **manželství o kterém manželé věřili, že je platné**.¹⁰²

Také **děti narozené nebo počaté během manželství** následně zrušeném se přesto považují za manželské v souladu s ustanovením čl. 128 odst. 2 c.c. Dále ustanovení čl. 128 c.c. v odst. 3 c.c.

⁹⁹ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s.47

¹⁰⁰ Cendon, P.: Commentario al Codice Civile.Torino: UTET, 2002, s. 337-338

¹⁰¹Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffre Editore, 2007, s.1069

¹⁰²Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffre Editore, 2007, s.1069

stanoví, že pokud je v dobré víře pouze jeden z manželů, účinky zdánlivého manželství se zjišťují pouze ve prospěch jeho a dětí.

Jestliže jsou **oba manželé ve špatné víře**, děti se přesto považují za manželské, ledaže by se neplatnost odvíjela od bigamie nebo incestu v souladu s čl. 128 odst. 4 c.c. V těchto případech přesto dětem přísluší status dětí přirozeně uznaných, tj. dětí narozených mimo manželství, ale právem uznaných v případech, v nichž je uznání přípustné jak stanoví ustanovení čl. 128 odst. 5 c.c.

To znamená, že děti narozené v manželství **neplatném pro bigamii** budou moci nabýt statut dětí přirozených, zatímco v případě **neplatnosti vyvozující se z incestu**, je v každém případě vyloučena možnost uznat děti narozené z incestního vztahu, za předpokladu, že rodiče o svém příbuzenském nebo švagrovském vztahu věděli jak stanoví ustanovení čl. 251 c.c.¹⁰³

V souladu s ustanovením čl. 128 odst. 1 c.c. se stejná pravidla vztahují i na případy, kdy bylo **manželství uzavřeno pod vlivem násilí nebo obavy** dle čl. 122 c.c. V těchto případech, přísně vzato, by se nedalo mluvit o dobré víře, protože manžel, který snáší násilí nebo je ovlivněn strachem výjimečné závažnosti věděl o vadách, které činí jeho souhlas neplatným.¹⁰⁴

Dobrá víra se předpokládá a musí existovat pouze ve chvíli vytvoření manželského svazku v souladu s ustanovením čl. 1147 c.c. odst. 3. Žádný význam nemá následná znalost příčiny, která způsobuje neplatnost.

7.2. Neexistence manželství, manželství putativní

Manželství nevznikne, **není-li splněna některá z podmínek stanovená ZoR pro uzavření manželství**. Takové manželství je označováno za zdánlivé manželství nebo též manželství putativní a nevyvolává žádné právní následky. Rozsudkem soud rozhoduje, „zda tu manželství je či není“, a rozhodnutí má pouze deklaratorní význam.

Kromě důvodů uvedených taxativně v ZoR manželství nevznikne též, pokud chybí souhlasné prohlášení snoubenců o vstupu do manželství a dále pokud by uzavřely manželství dvě osoby téhož pohlaví, což můžeme dovodit z ustanovení § 3 ZoR, které hovoří o muži a ženě. V případě

¹⁰³Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s.1069

¹⁰⁴Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s.1070

jiných nedostatků, případně vad v právním úkonu, se může buď jednat o manželství neplatné, nebo konkrétní nedostatek nebude mít na platnost a existenci manželství vliv.¹⁰⁵

V italské právní úpravě neřeší zvláště neexistenci manželství, pouze neplatnost. Pokud je soudem prohlášena neplatnost manželství, pak se jedná v souladu s ustanovením čl. 128 c.c. o **manželství zdánlivé (putativní)**. Nemůže nastat schéma zdánlivého manželství v případě, v němž je **manželství přímo neexistující**, například pro neexistenci vlastního sňatečného obřadu, nebo zbavené všech účinků v italském právním řádu, protože bylo uzavřeno náboženskou společností, která není registrována, nebo uzavřeli-li manželství osoby stejného pohlaví.¹⁰⁶

Proto je dále rozebírána pouze česká právní úprava a následky zdánlivého manželství v italské právní úpravě jsou uvedeny v kapitole 7.1.9. Následky neplatného manželství.

7.2.1. Fyzické násilí

V české právní úpravě dle ustanovení § 17a odst. 1 ZoR manželství nevznikne, jestliže muž nebo žena byli k prohlášení o uzavření manželství **donuceni fyzickým násilím**.

V souladu s Úmluvou o souhlasu, která v ustanovení čl. 1. odst. 1 prohlašuje, že nebude právně uzavřen žádný sňatek bez úplného a svobodného souhlasu obou stran, vyjádřeného osobně po patřičném zveřejnění, v přítomnosti orgánu příslušného k provedení svatebního obřadu a svědků předepsaných zákonem, je **základním předpokladem pro vznik manželství svobodný souhlas obou snoubenců**. Pokud by bylo manželství uzavřeno pro bezprávnou výhrůžku, půjde o manželství neplatné, pokud by bylo uzavřeno při donucení fyzickým násilím ke vzniku vůbec nedojde.

7.2.2. Nedostatek věku

Dalším důvodem neexistence manželství **v české právní úpravě** je dle ustanovení § 17a odst. 2 ZoR skutečnost, že manželství bylo uzavřeno s nezletilým mladším šestnácti let.

---

¹⁰⁵ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 48

¹⁰⁶ Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007, s.1070

Pokud by nezletilý mladší šestnácti let podal soudu návrh na povolení uzavřít manželství, soud takovému návrhu nemůže vyhovět a musí návrh zamítnout. Osoba mladší šestnácti let nemá ani procesní způsobilost k podání tohoto návrhu.¹⁰⁷

7.2.3. Nedodržení podmínek sankcionovaných neexistencí manželství

ZoR v ustanovení § 17a odst. 3 stanoví, že manželství nevznikne, jestliže nebyly dodrženy podmínky uvedené v § 4a odst. 1, § 4b odst. 2 a § 9 ZoR. Neexistence manželství dle tohoto ustanovení se dotýká pouze církevního sňatku a manželství uzavřeného v zastoupení na základě plné moci.

V případě církevní formy sňatku manželství nevznikne, jestliže není splněna podmínka ustanovení § 4a odst. 1 ZoR a prohlášení o uzavření manželství **nebylo učiněno před osobou pověřenou** oprávněnou církví nebo náboženskou společností a též pokud tato církev nebo náboženská společnost **není registrovaná podle ZSNV**.

Dále u církevní formy sňatku manželství nevznikne, pokud není splněna podmínka ustanovení § 4b odst. 2 ZoR a snoubenci nepředložili oddávajícímu **osvědčení o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství**, které je jim vydáno v rámci předoddavkového řízení na místně příslušném matričním úřadě, nebo pokud toto osvědčení v době provedení obřadu bylo starší tří měsíců.

Manželství též nevznikne, pokud v případě **uzavření manželství zástupcem** nebyla splněna kterákoliv z podmínek uvedená v ustanovení § 9 ZoR, tj. dle odst. 1 nebylo vydáno povolení příslušného orgánu, plná moc nebyla písemná a podpis na ní nebyl úředně ověřen, druhý snoubenec nebyl v plné moci přesně označen, dle odst. 2 plná moc byla účinně odvolána a druhý snoubenec se tom dozvěděl před učiněním souhlasného prohlášení, dle odst. 3 plná moc neobsahovala všechny náležitosti, případně dle odst. 4 zástupce snoubence neměl způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu či byl stejného pohlaví jako zastoupený.

---

¹⁰⁷ Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 48

8. Hlavní rozdíly mezi českou a italskou právní úpravou

V této kapitole se pokusím vystihnout pouze zásadní rozdíly mezi českou a italskou právní úpravou.

Prvním rozdílem je **norma**, která upravuje vznik manželství. V české právní úpravě je rodiněprávní problematika vyčleněna do **samostatného ZoR**, kdežto v italské právní úpravě je rodiněprávní problematika obsažena v **kodexu c.c.** Tímto směrem by se měla ubírat i česká právní úprava, která v rámci nově navrženého občanského zákoníku upravuje i rodiněprávní problematiku.

Dalším rozdílem je to, že ZoR řeší hned v ustanovení § 1 jak **pojem manželství**, tak hlavní **účel manželství**. Italský c.c. neobsahuje na rozdíl od české právní úpravy v ZoR legální definici pojmu manželství, ani neřeší, co je účelem manželství.

Právní úprava **institutu zasnub** v současné české právní úpravě ZoR chybí, jedná se pouze o faktický společenský vztah, který vzniká faktickou dohodou mezi mužem a ženou o uzavření budoucího manželství. V italské právní úpravě je institut zasnub upraven, a to především z hlediska jejich zrušení. Na základě tohoto slibu manželství není možné uzavření manželství vynucovat, nicméně c.c. neopomenul případ **navrácení darů**, tzv. **darů k užití mezi snoubenci**, kdy úmyslem dárce bylo obdarovat snoubence v souvislosti s budoucím manželstvím, a **náhrady škody**, jedné ze stran, která slib manželství pojala vážně a již vynaložila výdaje nebo se zadlužila v souvislosti se založením nové rodiny.

Pouze v české právní úpravě nalezneme povinnost snoubenců **předem navzájem poznat své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav**, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel. Nicméně tato povinnost má pouze morální charakter a za její nesplnění není stanovena žádná sankce.

Uzavření manželství musí předcházet splnění určitých formalit. V české právní úpravě se jedná o **předoddavkové řízení**, které spočívá v předložení stanovených dokladů a prohlášení, že snoubencům nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav, a že zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství. V italské právní úpravě se přípravné formality skládají především z **ohlášek**. Při žádosti o provedení ohlášek musí snoubenci též učinit prohlášení. Musejí prohlásit, že jsou svobodného stavu. Dále musejí prohlásit, že mezi

nimi neexistuje žádná překážka příbuzenství, švagrovství či adopce, zda již dříve uzavřeli předchozí manželství, a že se ani u jednoho ze snoubenců nenachází překážka duševní choroby nebo překážka trestného činu.

Dalším rozdílem je podrobnost, s jakou je v české právní úpravě vymezeno **jaký orgán a jaký okruh reprezentantů tohoto orgánu** je příslušný k provedení obřadu a přijetí souhlasného prohlášení o vstupu do manželství. Italský c.c. nerozebírá tak podrobně jako česká právní úprava, jaký orgán a jaký reprezentant tohoto orgánu může přijmout souhlasné prohlášení snoubenců o uzavření manželství.

Česká právní úprava je liberálnější, co se týče místa, kde může být uzavřeno manželství. Manželství je obvykle uzavřeno v obřadní síni obecního úřadu, avšak může být **uzavřeno na kterémkoli vhodném místě** na základě povolení příslušného matričního úřadu. Také v italské právní úpravě je řešen případ **uzavření manželství mimo prostory radnice**. Avšak pouze z důvodu nemoci nebo jiné překážky, ověřené a uznané matrikářem c.c. umožňuje, aby se matrikář spolu se sekretářem dostavil na místo, kde se nachází pohybu neschopný snoubenec, a tam provedl obřad. Uzavření manželství v tomto případě musí být přítomni čtyři svědci.

Jako hlavní rozdíl v italské právní úpravě vzniku církevního manželství je rozdělení na církevní manželství uzavřené **před knězem katolického kultu**, které je celé podřízeno právní úpravě kanonického práva a na církevní manželství uzavřené **před knězem náboženství odlišného od katolického**, na které se vztahuje právní úprava občanského sňatku v c.c. a speciální zákony.

V české právní úpravě ZoR nenajdeme samostatný **výčet podmínek způsobilosti k uzavření manželství a překážek manželství**. Je třeba hledat a dovozovat z ustanovení pojednávající o neplatnosti a neexistenci manželství. Naproti tomu italská právní úprava c.c. obsahuje samostatný oddíl obsahující výčet podmínek nutných pro uzavření manželství.

Oproti české právní úpravě uvádí italská právní úprava ještě jako podmínku způsobilosti k uzavření manželství **absenci nebezpečí smíšení krve** týkající se výlučně ženy, která už byla vdaná.

Úprava **příbuzenství** jako překážky uzavření manželství je v italské úpravě podrobnější. Zatímco v české právní úpravě je krátce stanoveno, že manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci, a totéž platí i pro příbuzenství založené osvojením, pokud

osvojení trvá. Italská právní úprava poskytuje taxativní výčet příbuzenských vztahů, které tvoří překážku uzavření manželství.

Pouze italská právní úprava zná jako překážku uzavření manželství překážku trestného činu tzv. **překážku kriminální**, podle které mezi sebou nemohou uzavřít manželství osoby, z nichž jedna byla odsouzena pro dokonanou vraždu nebo pokus vraždy a druhá byla manželem oběti.

V průběhu sňatečného obřadu musejí snoubenci dle italské právní úpravy provést více úkonů než dle české právní úpravy. Matrikář dává každému ze snoubenců **přečíst články 143, 144 a 147 c.c.**, které upravují práva a povinnost manželů, a teprve poté dojde k souhlasnému prohlášení snoubenců o vstupu do manželství.

V české právní úpravě jsou **vady manželství** rozděleny na **vady způsobující neplatnost manželství** a na **vady, které činí manželství neexistujícím**, tj. zdánlivým (putativním). S ohledem na závažnost vady, která neplatnost či neexistenci manželství způsobila. Italská právní úprava zná neexistenci manželství jen v případě, kdy například vůbec nedošlo ke sňatečném obřadu nebo k němu došlo před orgánem církve, která není řádně registrována. Ve všech ostatních případech vad manželství, pokud je **manželství soudem prohlášeno za neplatné, je zrušeno a jedná se o manželství zdánlivé (putativní)**. Italská právní úprava proto nerozlišuje mezi vadami, které způsobují neplatnost a mezi vadami, které způsobují neexistenci, tak jako česká právní úprava.

V české právní úpravě je **v případě bigamického manželství** upřednostňována platnost nového manželství. Dle ZoR k výroku o neplatnosti nedojde a takové manželství se stane platným, jakmile dřívější manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, anebo jakmile dřívější partnerství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné. V italské právní úpravě, jestliže je předchozí manželství prohlášeno za neplatné, pak je druhé manželství považováno za právoplatné. Naopak od české právní úpravy však není dostačující rozsudek o rozvodu předchozího manželství. Jestliže bylo nové manželství uzavřeno před rozloučením předchozího svazku, zůstává postiženo neplatností nezhojitelnou.

Stejný rozdíl je v případě **nezvěstnosti jednoho z manželů**. V italské právní úpravě, pokud by se manžel, který byl prohlášen za mrtvého vrátil nebo bylo zjištěno jeho přežití, pak by nové manželství druhého manžela bylo postiženo neplatností absolutní a nepromlčitelnou. Toto je zásadní rozdíl proti české právní úpravě, která upřednostňuje nové manželství. Je-li prohlášení za

mrtvého jednoho z manželů zrušeno, neobnoví se zaniklé manželství, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel manželství nové.

Stejně jako v české právní úpravě, je i v italské právní úpravě důvodem pro neplatnost manželství **nezpůsobilost k právním úkonům pro duševní poruchu**. V italské právní úpravě více tuto nezpůsobilost nerozebírají, tak jako v české právní úpravě. Jednoduše buď má snoubenec plnou způsobilost k právním úkonům, a pak může uzavřít platné manželství, nebo plnou způsobilost k právním úkonům nemá, a pak nemůže uzavřít platné manželství. Omezení k právním úkonům v italské právní úpravě v souvislosti s uzavřením manželství nerozebírají.

V obou právních úpravách může být manželství napadeno jedním z manželů pro **chyby v kvalitě druhého manžela**. Jedná se především o chyby v identitě osoby druhého manžela. V italské právní úpravě je navíc upraven v ustanovení čl. 122 odst. 3 c.c. výčet **zásadních chyb v osobním charakteru druhého manžela**, pro které může jeden z manželů namítat neplatnost manželství.

Dalším důvodem neplatnosti, který zná pouze italská právní úprava, je **simulace**. Manželství může být napadeno kterýmkoli z manželů pro simulaci, která se udála, když **uzavírali manželství s dohodou neplnit závazky a neuplatňovat práva**, která z něj vyplývají.

V italském soudním řízení o neplatnosti manželství může být uložena **rozluka manželů**. Tato rozluka je rozlukou osobní. Osobní rozluka předpokládá, že pokračování soužití se stává neúnosné nebo takové, které může přivodit vážnou újmu výchově dětí. Soudce může nařídít takovou rozluku také z moci úřední, pokud oba manželé nebo jeden z nich jsou nezletilí nebo nezpůsobilí k právním úkonům. S tímto institutem se v české právní úpravě v soudním řízení o neplatnosti manželství nepočítá a rozluka nemůže být dle ZoR manželům soudem uložena.

V italské právní úpravě neřeší zvlášť neexistenci manželství, pouze neplatnost. Pokud je soudem prohlášena neplatnost manželství, pak se jedná v souladu s ustanovením čl. 128 c.c. o **manželství zdánlivé (putativní)**. Nemůže nastat schéma zdánlivého manželství v případě, v němž je **manželství přímo neexistující**, například pro neexistenci vlastního sňatečného obřadu, nebo zbavené všech účinků v italském právním řádu, protože bylo uzavřeno náboženskou společností, která není registrována, nebo uzavřeli-li manželství osoby stejného pohlaví.

Závěr

Závěrem bych shrnula, že komparace české a italské právní úpravy byla velmi zajímavá, neboť mi rozšířila pohled na přístup k institutu manželství a věřím, že je přínosem i pro čtenáře mojí práce.

Pokud bych obecně měla vyjádřit hlavní rozdíly mezi českou a italskou právní úpravou, pak je to obezřetnost, s jakou italská právní úprava přistupuje ke vzniku manželství. Oproti české právní úpravě italská nezachází do tolika podrobností v jednotlivých ustanoveních, ale zase se zabývá více problémy, které s uzavřením manželství souvisí, a bere v úvahu více životních situací.

V italské právní úpravě je stále znatelná úcta k tradicím, které byly obsaženy i v ABGB, který se v mnoha ustanoveních upravujících vznik manželství podobá současné italské právní úpravě v c.c. Naproti tomu česká právní úprava ZoR je poznamenána velkými změnami, které se v české společnosti v poválečné době udály, a tím je úprava rodinného práva značně liberalizována a odlišná od původní úpravy v ABGB. Tím z české právní úpravy zcela zmizela původní právní úprava zásnub, povinnost ohlášek, překážka trestného činu.

Italská právní úprava je více konzervativní než česká právní úprava. Například klade důraz na zachování posloupnosti vzniklých manželství. V případě bigamického manželství, jestliže bylo nové manželství uzavřeno před rozloučením předchozího svazku, zůstává postiženo neplatností nezhojitelnou. Pokud je první manželství před prohlášením druhého za neplatné rozvedeno, rozvod není dostačující pro zachování platnosti druhého manželství. A stejně tak upřednostňuje první manželství v případě, že se objeví manžel z prvního manželství, který byl prohlášený za mrtvého. Nově vzniklé manželství je zrušeno pro neplatnost a zůstane zachováno dříve uzavřené manželství. Na rozdíl od české právní úpravy, která upřednostňuje v obou případech zachování později vzniklého manželství.

V průběhu sňatečného obřadu je v italské úpravě na snoubencích požadována větší aktivita, když kromě souhlasného prohlášení musejí každý přečíst před matrikářem ustanovení c.c. týkající se práv a povinností vyplývajících z manželství, čímž je nejspíše více apelováno na uvědomění si odpovědnosti, která je se vstupem do manželství spojena.

Dále je v italské právní úpravě dána širší možnost pro prohlášení manželství za neplatné pro chyby v kvalitě druhého manžela. Nejspíše též proto, že rozvedení manželství není v Itálii tak liberalizované a jednoduché jako v České republice. Vzhledem k tomu, že manželství je svazkem, jehož trvání je předpokládáno po celý zbytek života, je tím umožněno z manželství

vystoupit jeho prohlášením za neplatné, objeví-li se po jeho uzavření zcela zásadní chyby v kvalitě druhého manžela, které jsou taxativně vyjmenovány v c.c.

Celkově bych italskou právní úpravu hodnotila kladně a některá ustanovení by zcela jistě mohla být inspirací pro českou právní úpravu, tak aby se předešlo uzavření manželství, která jsou již předem odsouzena k rozvodu.

Seznam použitých zkratk

- **ABGB** – zákon č. 946/1811 Sb. z. s., všeobecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **AIRE** - Anagrafe degli Italiani Residenti all'Estero – rejstřík obyvatel Itálie s trvalým pobytem v cizí zemi
- **c.c.** – Codice Civile (italský občanský zákoník), zákon z roku 1942 v platném znění, R.D. 16-3-1942, č. 262
- **CCEO** - Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium (Kodex kánonů východních církví) z roku 1991
- **CIC** - Codex Iuris Canonici (Kodex kanonického práva) z roku 1983
- **Dotazník** – dotazník k uzavření manželství, který se vyplňuje v České republice v rámci předodдавkového řízení
- **DPR** - Norma delle leggi sull'ordinamento dello stato civile (italský zákon o matrikách), dekret prezidenta republiky z roku 2000 v platném znění, D.P.R. 3-11-2000, č. 396
- **Konkordát** – smlouva uzavřená roku 1929 mezi Itálií a Svatým stolcem ve znění Revizní dohody o Konkordátu spolu s Dodatkovým protokolem podepsané v Římě dne 18. února 1984 (neboli též Lateránské dohody)
- **l. culti** - Disposizioni sull'esercizio dei culti ammessi nello Stato e sul matrimonio celebrato davanti ai ministri dei culti medesimi (italský zákon o vykonávání náboženských kultů povolených státem a o uzavírání manželství před kněžími těchto kultů), zákon z roku 1929 v platném znění, L. 24-6-1929, č. 1159
- **l.d.i.p.** – Riforma del sistema italiano di diritto internazionale privato (italský zákon o mezinárodním právu soukromém), zákon z roku 1995 v platném znění, L. 31-5-1995, č. 218
- **l.div.** – Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio (italský zákon o rozvodech), zákon z roku 1970 v platném znění, L. 1-12-1970, č. 898
- **MatZ** - zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů
- **OSŘ** - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- **OZ** – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- **Revizní dohoda** - Revizní dohoda o Konkordátu včetně Dodatkového protokolu podepsaná v Římě dne 18. února 1984
- **Úmluva o občanství** - 72/1962 Sb., Úmluva o občanství vdaných žen
- **Úmluva o ověřování** - 45/1999 Sb., Úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin
- **Úmluva o souhlasu** - 124/1968 Sb., Úmluva o souhlasu k uzavření manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství
- **Úmluva o uznávání rozvodů** - 131/1976 Sb., Úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití
- **ZEO** - zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel, ve znění pozdějších předpisů
- **ZMPS** - zákon č. 97/1963 Sb, o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- **ZoR** - zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- **ZoSP** - zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- **ZPR** - zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů
- **ZSNV** - zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů
- **Zvláštní matrika** – matrika, kterou vede Úřad městské části Brno-střed, do které se zapisují manželství uzavřená v zahraničí

Pro potřeby této diplomové práce překládám názvy jednotlivých částí Codice Civile takto:

titolo – část

capo – hlava

sezione – oddíl

articolo - článek

Seznam pramenů

Právní prameny

české:

- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 946/1811 Sb. z. s., všeobecný občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

italské

- Codice Civile (občanský zákoník), zákon z roku 1942 v platném znění, R.D. 16-3-1942, č. 262
- Codice della Navigazione (navigační zákon), zákon z roku 1942 v platném znění, R.D. 30-3-1942, č. 327
- Costituzione della Repubblica italiana (ústava Italské republiky), z roku 1947, 27-12-1947, č. 298
- Disposizioni sull'esercizio dei culti ammessi nello Stato e sul matrimonio celebrato davanti ai ministri dei culti medesimi (zákon o vykonávání náboženských kultů povolených státem a o uzavírání manželství před kněžími těchto kultů), zákon z roku 1929 v platném znění, L. 24-6-1929, č. 1159
- Norma delle leggi sull'ordinamento dello stato civile (zákon o matrikách), dekret prezidenta republiky z roku 2000 v platném znění, D.P.R. 3-11-2000, č. 396
- Riforma del sistema italiano di diritto internazionale privato (zákon o mezinárodním právu soukromém), zákon z roku 1995 v platném znění, L. 31-5-1995, č. 218

mezinárodní:

- 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- 124/1968 Sb., Úmluva o souhlasu k uzavření manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství
- 131/1976 Sb., Úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití
- 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8
- 45/1999 Sb., Úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, přijatá v Haagu dne 5.10.1961
- 62/1987 Sb., Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
- 72/1962 Sb., Úmluva o státním občanství vdaných žen
- Všeobecná deklarace lidských práv

církevní právo:

- Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium (Kodex kánonů východních církví) z roku 1991
- Codex Iuris Canonici (Kodex kanonického práva) z roku 1983
- Concordato – Konkordát - smlouva uzavřená roku 1929 mezi Itálií a Svatým stolcem ve znění Revizní dohody o Konkordátu spolu s Dodatkovým protokolem podepsané v Římě 18. února 1984 (neboli též Lateránské dohody)

Literatura

česká:

- Henych, V.: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy. Praha: IFEC, 2002
- Hrušáková, M. a kol.: Komentář k zákonu o rodině. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005
- Knapová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné 3. 3. vydání. Praha: ASPI, 2002
- Rouček, F., Sedláček J.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Praha: V. Linhart, 1935

italská:

- Cendon, P.: Commentario al Codice Civile. Torino: UTET, 2002
- Saggese, F.L., Pepe, I.: Codice Civile Illustrato. 4. vydání. Piacenza: La Tribuna, 2009
- Torrente, A., Schlesinger, P.: Manuale di Diritto Privato. 18. vydání. Milano: Dott. a. Giuffrè Editore, 2007

Webové stránky:

- www.ambpraga.esteri.it – webové stránky italské ambasády v Praze
- www.giustizia.it – webové stránky ministerstva spravedlnosti Italské republiky
- www.hcch.net – webové stránky o Haagských úmluvách
- www.justice.cz – webové stránky ministerstva spravedlnosti České republiky
- www.mkcr.cz – webové stránky ministerstva kultury České republiky
- www.stred.brno.cz – webové stránky zvláštní matriky v Brně

Summary

The purpose of my thesis is to compare how is regulated the constitution of a marriage in Czech and Italian law.

The reason for my research is to introduce the constitution of a marriage as an important institute which constitute a family that is a very important social element of our society. For the wider perspective I have made a comparison of the Czech and Italian legal regulations to see what are the differences between the Czech liberal regulation and Italian conservative regulation. This topic seems to be very actual today because in Czech republic there are too many divorces.

The thesis is composed of eight chapters, each of them dealing with different aspects of the process and conditions of the constitution of a marriage.

Chapter One is introductory and defines the term and the purpose of a marriage in the both legal regulations. Further tries to define what is a family.

Chapter Two shortly mentions provisions of international treaties regulating the conditions of marriage constitution.

Chapter Three deals with obligations of the engaged couple before getting married. **Part One** deals with the institute of engagement and is divided in Czech and Italian part. Whilst in Czech legal regulations this institute is currently not regulated, in Italian legal regulations is paid attention to the damages and recovery of gifts in the case of the dissolution of an engagement. **Part Two** is about an obligation of the engaged couple to get know each other before getting married and to consider a future arrangement of marriage which we can find only in Czech legal regulations. **Part Three** is dedicated to the preliminary formalities which have to be fulfilled before the marriage. In the Czech republic is enough to submit required documents and declare several facts. In Italy the mandatory part of the preliminary formalities creates moreover the bans of a future marriage.

Chapter Four describes two types of marriage. A civil marriage and an ecclesiastical marriage, both divided into Czech and Italian legal regulations. **Part One** provides only basic preview into the form of Czech and Italian civil marriage whilst the deeper description is in the separate chapters further. **Part Two** reports about an ecclesiastical marriage and consists of Czech and Italian legal regulations. An Italian part is divided into two parts. The first part is dedicated to entering into an ecclesiastical marriage in front of the catholic priest and the second part is about

entering into an ecclesiastical marriage in front of the priest of the religion different from catholic. **Part Three** adverts a reciprocal relation between a civil marriage and an ecclesiastical marriage.

Chapter Five reports about the preconditions of a marriage. **Part One** describes conditions of marriage and is separated into free parts – capability and impediments of marriage, marriage in the direct peril of life and proxy marriage. **Part Two** deals with the selection of a surname. **Part Three** is dedicated to requisite of marriage declaration.

Chapter Six is a bit practical and its aim is to describe a real process of marriage between Czech and Italian citizen. This chapter is divided into four parts. **First two parts** are dedicated to the Czech international civil and procedural law and Italian international civil law which regulate the decisive law. **Parts Three and Four** deal with the real process of the marriage in Czech republic and Italian republic. Both of them are divided in dependence of citizenship and residence of engaged person.

Chapter Seven handles legal consequences of marriage defects. The chapter is divided into two parts in dependence of gravity of defects. **Part One** deals with defects which result in nullity of marriage and describes Czech and Italian legal regulation. The defects are bigamy, kinship, lack of age, mental disorder, defect of legal act, impediment of criminal offence and simulation. This part also mentions a process of the declaration of a marriage nullity and consequences of an invalid marriage. **Part Two** is only about Czech legal regulation. In this part are solved the defects which result in non-existent marriage. These defects are physical violence, lack of age, lack of compliance with the conditions sanctioned by nullity of marriage.

Chapter Eight highlights the main differences between Czech and Italian legal regulations of the constitution of marriage.

Conclusions of my research are drawn at the end of my thesis. I tried to make a general comparison of the Czech and Italian approach to the matter.

Název v anglickém jazyce:

Constitution of marriage – comparison of Czech and Italian legal regulations

Klíčová slova:

manželství - matrimony

sňatek - marriage

snoubenec - engaged